

T.C.
OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE GELİR TABLOSU
KALEMLERİNE İLİŞKİN SINIFLANDIRMANIN
DEĞİŞTİRİLMESİ KULLANILARAK KÂR YÖNETİMİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİST İMALAT SANAYİİ
ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

Eray ÇETİN

OSMANIYE / 2019

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

**BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE GELİR TABLOSU KALEMLERİNE
İLİŞKİN SINIFLANDIRMANIN DEĞİŞTİRİLMESİ KULLANILARAK KÂR
YÖNETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİST İMALAT SANAYİİ ŞİRKETLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Eray ÇETİN

Danışman: Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Koray TUAN

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Servet ÖNAL

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Emre YAKUT

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi İlker KEFE

OSMANİYE / 2019

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan: Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Koray TUAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Servet ÖNAL

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Emre YAKUT

Üye: Dr. Öğr. Üyesi İlker KEFE

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

19.03/20.19

Doç. Dr. Müjdat AVCI

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 19 / 03 / 2019

Eray ÇETİN

ÖZET

BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE GELİR TABLOSU KALEMLERİNE İLİŞKİN SINIFLANDIRMANIN DEĞİŞTİRİLMESİ KULLANILARAK KÂR YÖNETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİST İMALAT SANAYİİ ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eray ÇETİN

Doktora Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR
Mart 2019, 132 sayfa

Sınıflandırma değiştirmesinde net kâr rakamı değişmediği için denetçilerin bu tür kâr yönetimi uygulamalarını belirlemeye yönelik zaman ve çaba harcama ihtimalleri düşük olacaktır. Bu nedenle, bağımsız denetim kalitesi ve sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi ilişkisinin araştırılması önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, bağımsız denetim kalitesi ve gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Bu amaca bağlı olarak, esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetler ile faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla kâr yönetimi ve bağımsız denetim kalitesi ilişkisi araştırılmıştır. Bağımsız denetim kalitesi göstergesi olarak denetim firması büyüklüğünün kullanıldığı çalışmada, 2009-2017 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sanayii şirketleri örneklemine ait veriler en küçük kareler regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma bulguları; 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi uygulanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, bu sonuç, bağımsız denetim kalitesi arttığında, sınıflandırma değiştirmesinin kullanılma ihtimalinin yüksek olacağını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Bağımsız denetim kalitesi, sınıflandırma değiştirmesi, kâr yönetimi, durdurulan faaliyetler, faaliyet dışı giderler

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN AUDIT QUALITY AND EARNINGS MANAGEMENT USING CLASSIFICATION SHIFTING OF INCOME STATEMENT ITEMS: A RESEARCH ON BIST MANUFACTURING INDUSTRY COMPANIES

Eray ÇETİN

Doctoral Thesis, Department of Business

Thesis Advisor: Associate Professor Alpaslan YAŞAR

March 2019, 132 pages

The auditors will have little chance to spend time and effort to determine such kind of earnings management applications since net earnings does not change in classification shifting. So, it is important to make a research on earnings management relationship by way of the audit quality and classification shifting.

The aim of this study is to make a research on the relationship between audit quality and earnings management by way of classification shifting of articles of income statement. With this aim in mind, it has been studied the relationship between audit quality and earnings management by way of shifting the operating expenses to discontinued operations and non-operating expenses. In this study, in which audit firm size is used as the measure of audit quality, the data set of the publicly-traded production firms in Borsa İstanbul between 2009-2017 have been analyzed by using least squares regression method.

The findings have shown that the application possibility of classification shifting in the companies audited by big 4 audit firms is higher. As a result, this finding shows us the usage possibility of classification shifting is higher when the audit quality increases.

Keywords: Audit quality, classification shifting, earnings management, discontinued operations, non-operating expenses.

ÖN SÖZ

Çeşitli amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteren işletmeler, zaman içerisinde ulaşmak istedikleri kâr düzeylerinden uzaklaşabilmektedirler. İşletme faaliyetlerinin sürdürülmesinde büyük rol oynayan yöneticiler bu tür durumlarda, gerek Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri çerçevesinde gerekse dışındaki çeşitli kararlarla hedeflenen kâra ulaşmada farklı kâr yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedirler. Kâr yönetiminin farklı uygulamalarından biri olan sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi, çeşitli avantajları dolayısıyla yatırımcılar, analistler, bağımsız denetçiler için göz ardı edilebilecek bir uygulama olabilmektedir. Bu tez çalışmasında; 2009-2017 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sanayii şirketleri örnekleminde, bağımsız denetim kalitesi ve gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Doktora eğitimim süresince tüm akademik faaliyetlerime rehberlik ederek, her konuda sabrını, desteğini ve içtenliğini esirgmeden, doktora eğitimimin her aşamasında karşılaştığım bütün zorluklarda özveri ve samimiyet ile yol gösteren ve öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım danışmanım *Sayın Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR*'a; doktora eğitimim süresince değerli katkıları bulunan *Sayın Prof. Dr. Zeynep TÜRK*'e; *Sayın Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK*'e, *Sayın Dr.Öğr.Üyesi Alaeddin YÖRÜK*'e, *Sayın Dr.Öğr.Üyesi Servet ÖNAL*'a ve *Sayın Dr.Öğr.Üyesi Emre YAKUT*'a; sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma hayatım ve doktora eğitimim süresince gösterdiği sonsuz sabır ve destekleri ile her zaman yanımda olduğunu ve olacağını hissettiren ve üzerimdeki ağır yükü paylaşarak bana güç veren *Sevgili Eşim Helin ERİM ÇETİN*'e, bir yetişkinden beklenecek olan sabır ve desteği göstererek, hoşgörüsünü ve sevgisini benden esirgemeyen *Biricik Oğlum Bulut ÇETİN*'e, hayatımdaki ilk öğretmenlerim olarak beni hayata hazırlayan ve verdikleri sonsuz sevgi ve desteklerden dolayı bugünleri görebilmemde büyük emekleri olan *Sevgili Annem Fatma ÇETİN* ve *Saygıdeğer Babam Durmuş ÇETİN*'e, her zaman gösterdikleri ilgi ve desteklerden dolayı *Sevgili Kardeşim Erkan ÇETİN* ve *Kıymetli Eşi Sonay ÇETİN* ve *Sevgili Yeğenim Lara ÇETİN*'e en içten sevgi ve sonsuz şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problemin Tespiti.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Metodolojisi	4
1.4. Araştırmanın Literatüre Katkısı	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Araştırmanın Bölümleri	5

BÖLÜM II

BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1. Giriş	6
2.2. Bağımsız Denetim Kavramı.....	7
2.3. Bağımsız Denetimi Gerektiren Nedenler.....	8
2.4. Bağımsız Denetim Kalitesi Kavramı	13
2.5. Bağımsız Denetim Kalitesini Etkileyen Faktörler	15
2.5.1. Bağımsız Denetim Kuruluşunun Büyüklüğü.....	16
2.5.2. Denetçi Bağımsızlığı.....	19
2.5.3. Bağımsız Denetçinin Sektörel Uzmanlığı.....	21
2.5.4. Bağımsız Denetim Ücreti.....	22
2.5.5. Bağımsız Denetim Hizmet Süresinin Uzunluğu.....	24
2.5.6. İç Kontrol Sisteminin Etkinliği.....	27
2.5.7. Kalite Güvence Prosedürleri	29

BÖLÜM III

KÂR YÖNETİMİ VE KÂR YÖNETİMİNİN ARAÇLARI

3.1. Giriş	33
3.2. Kâr Yönetimi Kavramı	34
3.3. Kâr Yönetiminin Nedenleri	35
3.3.1. Şirket Yöneticilerinin Kişisel Menfaatleri	36
3.3.2. Denetimden Kaynaklanan Nedenler	37
3.3.3. İç Kontrol Sisteminin Zayıflığı.....	37
3.3.4. Finansal Analistlerin Kâr Tahminleri	38
3.3.5. İşletme Birleşmeleri ve Satın Almaları.....	39
3.3.6. Hisse Senedi Getirileri ve İşletme Değeri.....	40
3.3.7. Rekabet	40
3.3.8. Borç Sözleşmeleri	40
3.3.9. Yönetici Değişikliği.....	41
3.3.10. Politik Baskı ve Gelir Vergisi Etkisi.....	41
3.4. Kâr Yönetiminin Amaçları	41
3.5. Kâr Yönetiminin Araçları	42
3.5.1. Tahakkuklar Yoluyla Kâr Yönetimi	43
3.5.2. Reel Faaliyetler Yoluyla Kâr Yönetimi	46
3.5.3. Finansal Tablo Kalemlerinde Sınıflandırmanın Değiştirilmesi Yoluyla Kâr Yönetimi.....	50
3.5.3.1. Gelir Tablosu Kalemlerine İlişkin Sınıflandırma Değiştirilmesi	54
3.5.3.1.1. Sınıflandırma Değiştirmesinin Ölçülmesi	54
3.5.3.1.1.1. McVay (2006) Modeli	55
3.5.3.1.1.2. Fan vd. (2010) Modeli	58
3.5.3.1.2. Esas Faaliyet Giderlerinin Özel Kalemlere Kaydırılarak Sınıflandırma Değiştirilmesi.....	59
3.5.3.1.3. Esas Faaliyet Giderlerinin Durdurulan Faaliyetlere Kaydırılarak Sınıflandırma Değiştirilmesi.....	63
3.5.3.1.4. Esas Faaliyet Giderlerinin Faaliyet Dışı Giderlere Kaydırılarak Sınıflandırma Değiştirilmesi.....	65
3.5.3.2. Nakit Akım Tablosu Kalemlerine İlişkin Sınıflandırma Değiştirilmesi.....	66

BÖLÜM IV
LİTERATÜR TARAMASI: SINIFLANDIRMA DEĞİŞTİRMESİ YOLUYLA
KÂR YÖNETİMİNİ ARAŞTIRAN ÇALIŞMALAR

4.1. Giriş	69
4.2. Literatür Taraması.....	69

BÖLÜM V
BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE GELİR TABLOSU KALEMLERİNE
İLİŞKİN SINIFLANDIRMANIN DEĞİŞTİRİLMESİ KULLANILARAK KÂR
YÖNETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİST İMALAT SANAYİİ ŞİRKETLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

5.1. Giriş	95
5.2. Literatür Değerlendirmesi ve Araştırmanın Hipotezleri.....	95
5.3. Araştırmanın Yöntemi	100
5.3.1. Örneklem Seçimi	101
5.3.2. Değişkenler	102
5.3.3. Araştırmanın Modeli.....	105
5.4. Araştırma Bulguları	105
5.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	106
5.4.2. Çok Değişkenli Analiz Bulguları.....	108
5.4.2.1. Bağımsız Denetim Kalitesi ve Durdurulan Faaliyetler Kullanılarak Sınıflandırma Değişirmesi.....	108
5.4.2.2. Bağımsız Denetim Kalitesi ve Faaliyet Dışı Giderler Kullanılarak Sınıflandırma Değişirmesi.....	111

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA.....	117
ÖZGEÇMİŞ	132

KISALTMALAR

AICPA	: American Institute of Certified Public Accountants (Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü)
ASQC	: American Society of Quality Control (Amerikan Kalite Kontrol Derneği)
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
IBES	: Institutional Brokers' Estimate System (Kurumsal Komisyoncular Tahmin Sistemi)
IFAC	: International Federation Accounting Committee (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu)
IFRS	: International Financial Reporting Standards (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
KGK	: Kamu Gözetimi Kurumu
PCAOB	: Protecting Investors Through Audit Oversight (Profesyonel Gözetim Kurulu- ABD)
SEC	: Securities and Exchange Commission (ABD Sermaye Piyasası Kurulu)
SOX	: Sarbanes Oxley Yasası
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Bağımsız Denetimin Tarihsel Gelişim Süreci.....	11
Tablo 2. Bağımsız Denetimde Kalite Kontrol Çerçevesi.....	30
Tablo 3. Yöneticiler ve İşletme Açısından Kâr Yönetimi Nedenleri.....	36
Tablo 4. Gerçek (Reel) İşlemlerle Kâr Yönetimi Tekniklerine Örnekler	47
Tablo 5. Literatür Kapsamındaki Çalışmalar	86
Tablo 6. Yıllar İtibariyle Örneklem Seçimi	101
Tablo 7. Değişkenler ve Tanımları.....	102
Tablo 8. Tanımlayıcı İstatistikler	106
Tablo 9. Denetim Kalitesi ve Durdurulan Faaliyetler Kullanılarak Kâr Yönetimi Regresyon Sonuçları	109
Tablo 10. Denetim Kalitesi ve Faaliyet Dışı Giderler Kullanılarak Kâr Yönetimi Regresyon Sonuçları	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Sınıflandırma Değişirnesi Mekanizması	52

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Kâr yönetimi; genellikle, tahakkukların yönetilmesi, reel faaliyetlerin yönetilmesi ve sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla olmak üzere üç yöntemin birlikte veya ayrı ayrı kullanılması yoluyla gerçekleştirilebilmektedir. Şirket yöneticileri, kâr hedeflerini karşılamak için her üç kâr yönetimi yöntemini de kullanma kapasitesine sahiptirler. Ancak, her bir stratejinin maliyetlerine, kısıtlamalarına ve zamanlamasına bağlı olarak farklı yöntemler arasında dengeleme (değiş-tokuş) yapabilmektedirler (Abernathy vd., 2014, s. 600). Bu kapsamda, bazı çalışmalarda (örneğin; Jones, 1991; Dechow vd., 1995; Kothari vd., 2005) ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi; bazı çalışmalarda (örneğin; Cohen ve Zarowin, 2010; Gunny, 2005; Roychowdhury, 2006; Gunny, 2010) reel faaliyetler yoluyla kâr yönetimi, bazı çalışmalarda (örneğin; McVay, 2006; Fan vd., 2010; Noh vd., 2014; Adıgüzel, 2017) ise sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi araştırılmıştır. Gelir tablosundaki gider ve gelir kalemlerinin kasıtlı bir şekilde yanlış sınıflandırılması olarak tanımlanan sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetimi; genellikle, gelir tablosu ve nakit akım tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir. Önceki çalışmalarda, gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi şeklindeki kâr yönetiminin daha çok incelendiği, bu kapsamdaki çalışmalarda ise, genellikle, esas faaliyet giderlerinin (çekirdek giderlerin) yinelenmeyen kalemlere (özel kalemler, olağandışı kalemler vb.), durdurulan faaliyetlere ve esas faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesi incelenmiştir. Esas faaliyet giderlerinin sınıflandırma değiştirmesi kapsamında kaydırıldığı kalemlerden biri olarak literatürde incelenen durdurulan faaliyetler, şirketin sürdürülen faaliyetlerinden durdurulan kısmının gelir ve nakit akışlarını göstermekte olup, durdurulan faaliyet sonuçları, sürdürülen faaliyetlerden gelir sonrasında ayrı bir kalem olarak (net vergi etkileri) gelir tablosunda raporlanmaktadır.

Esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere aktarılmasının; aynı zamanda, faaliyet kârını, sürdürülen faaliyetlerden kârı ve esas (çekirdek) faaliyet kârını arttıracak için özel kalemler yerine durdurulan faaliyetleri sınıflandırma değiştirmesi

için kullanmak şirket yöneticileri için daha faydalı olabilecektir. Buna göre; bütün alt toplamların artması, sadece esas faaliyet kârını arttırmaktan daha fazla şekilde, daha yüksek hisse senedi değerlemesine yol açabilecektir. Ayrıca, finansal tablolarda durdurulan faaliyetlerin ayrıntılı açıklamasının olmamasına bağlı olarak, yatırımcıların durdurulan faaliyetlere dağıtılan giderlerin niteliğini bilmemeleri dolayısıyla, şirket yöneticileri ve yatırımcılar arasında bilgi asimetrisi oluşturmaktadır. (Barua vd., 2010, s. 1486-1488). Giderlerin sınıflandırmasının değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimini inceleyen çalışmalarda araştırılan konulardan birisi de, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere sınıflandırma değiştirmesi kapsamında kaydırılması suretiyle kâr yönetimi uygulanıp uygulanmadığının araştırılmasıdır. Faaliyet dışı giderlere örnek olarak; varlık satışlarından zararlar, zarar kaydedilen maddi duran varlıklar, zarar kaydedilen maddi olmayan duran varlıklar, faiz gideri, temettü verilebilir (Adıgüzel, 2017, s. 188). Literatürde, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı (non-operating) giderlere kaydırılması suretiyle sınıflandırma değiştirmesi sınırlı sayıda çalışmada (Chae ve Nakano, 2015; Adıgüzel, 2017) incelenmiştir.

Mevcut araştırmalar tahakkuk yönetimi ve gerçek (reel) faaliyet yönetimi ile karşılaştırıldığında, gelir tablosunda sınıflandırma değiştirmesinin yönetime önemli avantajlar sağladığını kabul etmektedir. Bu avantajlardan birincisi, sınıflandırmanın değiştirilmesinin ortaya çıkarılmasının oldukça zor olmasıdır. Mevcut muhasebe kuralları çerçevesinde gider kalemlerinin sınıflandırılması subjektif olabildiği için denetçilerin bu tür kâr yönetimini belirlemesi zordur. Ayrıca, sınıflandırma değiştirmesinde net kâr rakamı değişmediği için, denetçilerin bu tür uygulamaları kavramaya yönelik çabası da sınırlı olmaktadır. İkincisi, reel ekonomik faaliyetlerin veya işlemlerin yönetildiği kâr yönetimi aracına göre yalnızca sade muhasebe işlemi içerdiği için ters ekonomik sonuçları olmayacaktır. Ayrıca, tahakkuk yönetiminden farklı olarak, bu kâr yönetiminde, daha sonra tersine çevrilmesi gereken tahakkuklar içermemektedir. Bu nedenle, gelir tablosunda sınıflandırma değişimi, piyasa beklentilerini karşılamak veya ekonomik kazanımlar elde etmek için yönetimin kullanacağı uygun bir araç olabilmektedir (McVay, 2006; Barua vd., 2010; Pan, 2014).

Bu kapsamda, bu çalışmada, bağımsız denetim kalitesi ve gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişki 2009-2017 arası yıllar için Borsa İstanbul imalat sanayii örnekleminde, en küçük kareler regresyon yöntemi ile araştırılmıştır. Bağımsız denetim kalitesinin göstergesi olarak 4 büyüklüklerle ölçülen denetim firması büyüklüğü; sınıflandırma değiştirmesi kapsamında

ise esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere ve faaliyet dışı giderlere kaydırılması şeklindeki kâr yönetimi uygulamaları esas alınmak suretiyle araştırma hipotezleri test edilmiştir. Araştırma bulguları, bağımsız denetim kalitesi ve esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere ve faaliyet dışı giderlere kaydırılması suretiyle kâr yönetimi uygulanması arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir.

1.1. Problemin Tespiti

Sınıflandırma değiştirmesinde; ihtiyari tahakkuklar ve reel faaliyetler yoluyla kâr yönetiminden farklı olarak, net kâr değişmediği ve uzun dönem firma değeri etkilenmediğinden, denetçilerin ve düzenleyicilerin detaylı incelemeleri sınırlandırılabilir (Malikov vd., 2018, s. 293). Bu kapsamdaki sınırlı sayıdaki çalışmada, farklı bulgular elde edilmiştir. Örneğin; Haw vd. (2011), güçlü yasal kurumlara sahip ülkelerde, sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimini engellemede 4 büyüklerin etkin bir gözetim rolü oynadığı (zayıf yasal kurumların olduğu ülkelerde benzer bir etkin rol gözükmemesine karşın) sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan, Francis ve Wang (2008), yatırımcı korumasının zayıf olduğu ülkelerde 4 büyüklerce denetlenen şirketler ile diğer denetim firmalarınca denetlenen şirketler arasında kâr kalitesi yönünden sistematik bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Barua ve Zhao (2014), 4 büyükler ve denetçilerin sektörel uzmanlığı ile ölçülen yüksek denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirmesi ile daha fazla ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla, etkin kurumsal yapıların ve yatırımcı korumasının olduğu, denetçilere yönelik etkin gözetim mekanizmalarının olduğu ülkelerde, şirket yöneticilerinin tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi uygulamalarının kısıtlanması söz konusu olabileceğinden, şirket yöneticileri sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimine yönelebileceklerdir. Diğer taraftan, kurumsal yapıların zayıf olduğu, denetçilere yönelik etkin gözetim mekanizmalarının olmadığı ülkelerde ise net kâr rakamını etkilemeyen sınıflandırma değiştirmesini belirlemeye yönelik olarak denetçilerin zaman ve çaba harcama ihtimalleri düşük olacağından, ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi ile birlikte veya karşılıklı şekilde, sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda, 4 büyüklerce denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetiminin uygulanıp uygulanmadığının, dolayısıyla da denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirmesini sınırlandırıp sınırlandırmadığının araştırılması önem taşımaktadır. Spesifik olarak ise,

denetim kalitesi ve durdurulan faaliyetler ile faaliyet dışı giderlere sınıflandırma değiştirmesi yapılması arasındaki ilişkinin araştırılması gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bağımsız denetim kalitesi ve gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Metodolojisi

Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi ve bağımsız denetim kalitesi ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada, ilk olarak, t yılındaki beklenen esas faaliyet kâr düzeyi Fan vd. (2010) model yardımıyla tahmin edilmiş, daha sonra ise raporlanan (fili) esas faaliyet kârından beklenen (tahmin edilen) esas faaliyet kâr düzeyi çıkartılarak t yılındaki ‘Beklenmeyen Esas Faaliyet (Çekirdek) Kâr (UE_CE) düzeyi hesaplanmıştır. Beklenmeyen esas faaliyet kâr düzeyi tahmin edildikten sonra, araştırma hipotezlerinin test edilebilmesi amacıyla, çalışmanın 5.2. bölümünde kurulan hipotezlere ilişkin olarak araştırma modelleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda, denetim kalitesi ve esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetler ile faaliyet dışı giderlere kaydırılarak sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi yapılması arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmanın hipotezleri (H1 ve H2), 2009-2017 yılları arasında Borsa İstanbul’da işlem gören imalat sanayii sektöründe yer alan şirketlerden seçilen örnekleme üzerinde, en küçük kareler regresyon yöntemi kullanılarak test edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Literatüre Katkısı

Bağımsız denetim kalitesi ve sınıflandırma değiştirmesi arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu ampirik çalışmanın, Türkiye örnekleminde yapılmış geniş kapsamlı bir çalışma olması itibariyle önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir. Spesifik olarak ise, diğer çalışmalardan farklı olarak, bağımsız denetim kalitesi ile sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkiyi esas faaliyet giderlerinin hem

durdurulan faaliyetlere hem de faaliyet dışı giderlere kaydırılması kapsamında araştırması yönüyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmanın, bu kâr yönetimi tekniğinin potansiyel kullanımına karşı yatırımcılara, düzenleyicilere ve denetçilere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, her çalışmada olduğu gibi, birtakım kısıtlar içermektedir. Bu kısıtlardan birincisi, durdurulan faaliyet raporlayan şirketler örnekleminin her ne kadar imalat sanayii şirketlerinin %6'sını (Barua vd., 2010'da %8'i) oluşturmakta ise de, oldukça az sayıda şirketten oluşmasıdır. Çalışmanın ikinci kısıtı, bağımsız denetim kalitesi göstergesi olarak literatürde sıklıkla kullanılan ölçüt olan denetim firması büyüklüğünün kullanılmış olması nedeniyle, farklı denetim kalitesi göstergeleri kullanılarak da denetim kalitesi ve sınıflandırma değişirmesi ilişkisinin araştırılmasının farklı sonuçlar ortaya koyma ihtimalinin bulunmasıdır. Çalışmanın bir diğer kısıtı, esas faaliyet kârı beklenti modelinin tahmininde McVay (2006) modelinin düzeltilmiş şekli olan Fan ve diğ. (2010) modelinin kullanılmış olmasıdır.

1.6. Araştırmanın Bölümleri

Bu çalışma, altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; araştırmanın konusu, araştırma problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın metodolojisi, araştırmanın literatüre katkısı ve kısıtları açıklanmıştır. İkinci bölümde; bağımsız denetim kalitesine ve bağımsız denetim kalitesini etkileyen faktörlere ilişkin temel ve teorik bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde; kâr yönetimi kavramı, kâr yönetiminin amaçları, kâr yönetiminin nedenleri ve kâr yönetimi araçlarına ilişkin teorik bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde; sınıflandırma değişirmesi yoluyla kâr yönetimine ilişkin literatür taraması sonuçlarına ilişkin özet bilgilere yer verilmiştir. Beşinci bölümde, çalışmanın metodolojisi kapsamında; araştırma hipotezlerine, örneklem seçimine, değişkenlere, araştırma modellerine ve elde edilen araştırma bulgularına yer verilmiştir. Çalışmanın altıncı bölümü olan son bölümde, çalışmada ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM II

2. BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1. Giriş

Bağımsız denetim müessesesi, finansal bilgi kullanıcılarının doğru ve güvenilir bilgi ihtiyacının karşılanmasında önemli bir fonksiyon üstlenmiştir. İşletme bilgi kullanıcılarının muhasebe sürecinde yer alamamalarından dolayı, şirket finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının doğru olarak ortaya konulup konulmadıklarının belirlenmesinde denetim faaliyetleri önemli rol oynamaktadır. Bir süreç kapsamında ve bağımsız olması beklenen denetçiler vasıtasıyla yürütülen denetimin sonuçları, bağımsız denetim raporları aracılığıyla kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Muhasebe sürecinin ilerletilmesi ve mali tabloların hazırlanması, büyüyen işletme ve artan işlemlere bağlı olarak daha da karmaşık hale gelmekte ve işletmenin finansal raporlarında hata olma olasılığı artmaktadır. Buna bağlı olarak, bilgi kullanıcılarından mali tabloların kalitesini değerlendirmeleri, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve yasalara uygunluk derecesini ölçmeleri beklenemeyeceğinden, bilgi kullanıcıları mali tabloların kalitesi hakkında görüş bildiren bağımsız denetçiye güvenmek durumundadırlar (Kepekçi, 2000, s. 9). Dolayısıyla, finansal bilgi kullanıcılarının kararlarında denetim sürecinin çıktısı olan denetim raporlarının etkisi olduğundan, denetimin kaliteli olması gerekmektedir. Bu durumu sağlamaya yönelik olarak çeşitli bağımsız denetim standartları, kalite kontrol standartları ve düzenlemeler yapılmıştır. Ancak, bağımsız denetim kalitesinin doğrudan gözlemlenememesi ve soyut niteliği dolayısıyla, bağımsız denetim kalitesi kavramı konusunda literatürde tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak, denetim kalitesinin ölçülmesine yönelik çalışmalarda farklı denetim kalitesi ölçütlerinden hareket edildiği görülmektedir. Bu kapsamda, çalışmanın bu bölümünde, ilk olarak, bağımsız denetim kavramı ve bağımsız denetimi gerektiren nedenler üzerinde durulmuştur. Daha sonra, literatürde öne çıkan bağımsız denetim kalitesini etkileyen faktörler olarak; bağımsız denetim kuruluşunun büyüklüğü, denetçi bağımsızlığı, bağımsız denetçinin sektörel

uzmanlığı, bağımsız denetim ücreti, bağımsız denetimin süresi, iç kontrol sisteminin etkinliği ve kalite kontrol prosedürleri üzerinde durulmuştur.

2.2. Bağımsız Denetim Kavramı

Literatürdeki bağımsız denetim kavramları incelendiğinde, çeşitli ortak vurgular olmakla birlikte farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Söz konusu kavrama ilişkin bazı tanımlamalar aşağıdaki gibidir:

Sarbanes Oxley Yasası Yasasında (2002), bağımsız denetim; *“Halka açık şirketlerin finansal tablolarının, bağımsız denetim konusunda düzenleme ve denetleme yetkisi olan Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu (PCAOB) ve ABD Menkul Kıymetler Komisyonu (SEC) tarafından kabul edilen standart ve normlar çerçevesinde, görüş oluşturmak amacıyla incelenmesi”* olarak tanımlamıştır.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Seri X; No: 22 Sayılı Tebliğ (2006)’de bağımsız denetim; *“İşletmelerin kamuya açıklanacak veya Kurulca istenecek yıllık finansal tablo ve diğer finansal bilgilerinin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla bağımsız denetim standartlarında öngörülen gerekli tüm bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak, defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması”* şeklinde tanımlanmıştır.

Güredin (2007, s. 11), Amerikan Muhasebe Birliği bünyesindeki Denetim Kavramları Komitesi tarafından yapılan tanıma atıfla, bağımsız denetimi; *“İktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreç”* olarak tanımlamıştır.

Yaşar (2011, s. 9), bağımsız denetimi; *“Bağımsız dış denetime tabi şirketlerin kamuya açıklanacak finansal tablo ve raporlardaki bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygun olup olmadığı ve gerçek finansal durum ve faaliyet sonuçlarını yansıtmayı yansıtmadığının, bağımsız dış denetçi/denetim kuruluşları tarafından bağımsız denetim standartları çerçevesinde denetime tabi tutulması sonucunda tespit edilen hususların rapora bağlanmak suretiyle kamuya açıklandığı sistematik bir süreç”* olarak ifade edilebileceğini belirtmiştir.

Bağımsız Denetim Yönetmeliği (2012, madde 4/b)’de bağımsız denetim; *“Finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu*

ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla, denetim standartlarında öngörülen gerekli bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması” olarak ifade edilmiştir.

2.3. Bağımsız Denetimi Gerektiren Nedenler

Temelde kâr elde etmek amacıyla kurulan işletmeler, ekonomik hayat içerisinde bütünüyle bağımsız hareket edemezler. Sosyal sorumluluk kavramı gereği işletmelerin paydaşlarına ve topluma karşı çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Buna bağlı olarak gerek işletme yönetimi, gerekse devlet, işletmelerin bu sorumluluklarının gereğini yerine getirip getirmediğini, sahip oldukları çeşitli denetim mekanizmaları ile denetlerler (Bakır, 2011, s. 3). Dolayısıyla, bağımsız denetim, denetim alanları içerisinde yer alan ve işletme sorumluluklarının yerine getirilmesinin kontrolü amacıyla oluşturulmuş bir mekanizmadır.

Toplumsal yaşantı içerisinde çeşitli konularda karar alması gereken kişiler zaman zaman konuyla doğrudan ilgisi olan diğer kişilerin bildirimlerine göre davranırlar. Karar alacak kişilerin doğru karar verebilmeleri için aynı zamanda kendilerine sunulan bilgilerin doğruluğunu araştırmaları gerekir ki, bu noktada denetim ihtiyacı ve kavramı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca denetlenen birim içinde mevcut duruma oranla daha iyi ve yararlı olanı aramak, uygulama farklılığını gidermek, olumsuzlukları ortaya çıkarmak ve tüm bunlara bağlı olarak olumlu gelişimi sağlayabilmek için denetim gerekli olmaktadır (Altuğ, 2000, s. 5). Konuyu mali tabloların bağımsız denetimi açısından ele alacak olursak, finansal raporların yönetim tarafından işletme faaliyetlerinden elde edilen verilere göre düzenlenmesi ve birer iddia olarak bilgi kullanıcılarına sunulması neticesinde, sunulan bilgilerin bilgi kullanıcıları tarafından doğruluğunun ve güvenilirliğinin sorgulanması ihtiyacı bulunmaktadır. Buna bağlı olarak da bağımsız denetim uygulamaları gerçekleştirilmekte olup, bağımsız denetimi gerekli kılan faktörleri aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür (Selimoğlu vd., 2015, s. 7):

a) Çıkar Çatışmaları: İşletme paydaşlarının beklentilerinin farklı olmasından dolayı paydaşlar arasında çeşitli çıkar çatışmalarının olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Buna bağlı olarak muhasebe ile ilgili işlemler ve raporlar özellikle yöneticilerin çıkarları doğrultusunda farklılaştırılabilir. Muhasebe bilgilerinin güvenilirliğinin sağlanması adına

paydaşlar arasında yer almayan ve bağımsız hareket edebilen denetçi görüşüne ihtiyaç olmaktadır.

b) Veri Karmaşası: İşletmeler büyüdükçe faaliyet hacimleri ve içerikleri ve buna bağlı olarak da işlem hacimleri artış göstermektedir. Artan işlem hacmi finansal raporların daha kompleks bir yapıya sahip olmasına neden olmakta ve uzmanlık gerektirmektedir. İşletme paydaşlarının talep etmiş oldukları rapor güvenilirliğinin yanı sıra muhasebe verilerinin, yasalara, GKGMI' ne, TMS ve TFRS' lere uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir.

c) Tarafsızlık: İşletmenin izleyeceği muhasebe politikaları ve buna bağlı olarak değişiklik gösteren muhasebe verileri bilgi kullanıcılarını etkileyeceğinden üretilen bilginin dürüst ve tarafsız olması gerekliliğinin önemi artmaktadır. Bu durumla ilişkili olarak bağımsız denetim de önem kazanmıştır.

d) Denetim Gereksinimi: Yaşanan ve yaşanması muhtemel şirket skandallarından ötürü bilgi kullanıcılarının doğru ve güvenilir bilgiye olan ihtiyaçları ve talepleri artmaktadır. Artan bilgi ihtiyaçlarının karşılanması noktasında bağımsız denetime gerek duyulmaktadır.

e) Bilgi Kullanıcılarının Artması: Bilgi kullanıcılarının sayısının artması, çok ortaklı ve özellikle uluslararası şirket statüsündeki işletmelerin faaliyetleri, yabancı yatırımcıların teşvik edilmesi, şeffaflık ilkesine bağlı olarak işleyen piyasalar; uluslararası standartlara göre bağımsız olarak denetimden geçmiş şirketleri zorunlu kılmaktadır.

f) Zaman Faktörü: İşletme ile ilgili ulaşılacak bilgilerin zaman ve mesleki yeterlilik faktörleri ve zorluğu bağımsız denetime olan ihtiyacı artırmaktadır.

g) Yasal Zorunluluklar: Çeşitli yasal düzenlemeler bazı işletmelerin finansal tablolarının TMS ve TFRS' lere uygun olarak hazırlanmasını ve bağımsız denetime tabi olmasını zorunlu kılmaktadır.

Tüm denetim faaliyetlerinde olduğu gibi mali tabloların bağımsız denetiminde de önceden saptanmış kriterlere uygunluk aranmaktadır. Bağımsız denetimde esas amaç, yönetim tarafından hazırlanan ve işletme faaliyetleriyle ilgili olarak birer iddia haline dönüşen finansal raporların doğruluğunun ve güvenilirliğinin araştırılması olmakla birlikte, bu amaç kapsamında genel çerçevede olarak genel kabul görmüş muhasebe standartlarına ve ilkelerine uygunluğunun denetlenmesi esastır. Denetim kavramı zaman içerisinde amaç, kapsam ve dayanak bakımından farklılaşmış ve

değişim göstermiştir, bu değişim aynı zamanda muhasebede meydana gelen gelişmelere de bağlı olmuştur.

Bağımsız denetim, tarihsel değişim sürecinde ele alındığında özellikle 1844 yılında İngiltere’de zorunlu hale gelmesinden sonra artan oranda öneme sahip olmuş ve gelişim göstermiştir. Bu gelişim ve değişim bilgi kullanıcılarının değişen ihtiyaçlarına bağlı olarak gerçekleşmiş olup, tarihsel gelişim süreci içerisinde bağımsız denetimin amaçları ve paydaş ilişkisi Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1 incelendiğinde; ilk zamanlarda işletme sahiplerine, işletme fonlarının dürüst ve yetki dahilinde kullanıldığının bilgisinin sağlanmasını amaçlayan bağımsız denetim, günümüzde özellikle e-ticaret uygulamaları ve e-işletmelerin yaygınlaşmasına bağlı olarak elektronik ortamlarda sürdürülen faaliyetler haline dönüşmüştür. Aynı zamanda paydaşların çoğalmasına bağlı olarak bilgi kullanıcıları hissedarlar, kredi kurumları, yatırımcılar, müşteriler, tedarikçiler, kamu şeklinde çeşitlenmiştir. Zaman içerisinde işletmelerin büyümesi, çokuluslu işletmelerin yaygınlaşması, hissedarların çoğalması vb. nedenlerden dolayı denetime duyulan ihtiyaç daha da artmış ve süreç içerisinde denetim özellikle amaç ve kapsam açısından farklılaşarak gelişmiştir (Esendemir, 2011, s. 22-25).

Tablo 1

Bağımsız Denetimin Tarihsel Gelişim Süreci

Dönem	Denetimle ilgili gelişmelerin merkezi	Ticari işletmelerin ve bağımsız denetimin özellikleri	Ticari İşletmelerin hesap verme yükümlülüğü		Bağımsız denetimin amaçları	Bağımsız denetim tekniklerinin temel özellikleri
			Kime?	Neyi?		
Ortaçağ-1844	İngiltere	-Küçük ev sanayileri, -Bireysel ticari girişimler, -Sanayi devrimi ile birlikte sanayi işletmelerinin ortaya çıkışı,	-İşletme sahipleri (Hissedarlar)	Fonların dürüst ve yetki dahilinde kullanımı.	Hilelerin tespit edilmesi (Bilanço denetimi)	-İşlemlerin ve hesap kayıtlarının detaylı incelenmesi -Hesaplar ve bilanço arasındaki maddi tutarlılığın araştırılması
1844-1920	İngiltere	-Şirketlerin sayısının ve büyüklüğünün artması, -Yöneticiliğin ortaklardan ayrılması,	-Hissedarlar -Kredi kurumları	Fonların dürüst ve yetki dahilinde kullanımı.	-Hilelerin tespit edilmesi -Hataların tespit edilmesi -Borç ödeme gücünün tespit edilmesi	-İşlemlerin ve hesap kayıtlarının detaylı incelenmesi -Hesaplar ve bilanço arasındaki maddi tutarlılığın araştırılması -Varlıkların fiziksel gözlemlerinin ve dış kanıtların az kullanımı
1920-1960	İngiltere-A.B.D.	-Wall Street Krizi ve Büyük Buhran, -Şirketlerin büyümesinde sermayenin öneminin artması, -Kurumsal yatırımcıların ortaya çıkması,	-Hissedarlar -Kredi kurumları -Yatırımcılar	Fonların dürüst ve yetki dahilinde, kaynakların kârlı kullanımı.	-Yönetim tarafından hazırlanan finansal tablolara kredi verme güvenilirliği -Hata ve hilelerin tespit edilmesi denetim amacı olmaktan çıktı ve önemini kaybetti (Gelir tablosu ve bilanço denetimi)	-İç kontrol ve örnekleme dayalı incelemeler -Fiziksel gözlem ve muhasebe dışı kanıtların kullanılması -Yönetim tarafından sunulan finansal bilginin doğruluğu ve tarafsızlığı

(Tablo 1.'in Devamı)

1960-1990	A.B.D.	<ul style="list-style-type: none"> -Büyük işletmelerin gelişmeye devam etmesi, -Çokuluslu işletmelerin artması, -Ortakların çıkarlarından ayrılan profesyonel yöneticiliğin gelişimi, -Vergilendirmenin öneminin artması, -Kurumsal yatırımcıların hakimiyeti, -İşletmeler ve denetim şirketlerinde rekabetin artması, -1987 Hisse senedi piyasalarının çöküşü, 	<ul style="list-style-type: none"> -Hissedarlar -Kredi kurumları -Yatırımcılar -Müşteriler -Tedarikçiler -Toplumun geneli 	<ul style="list-style-type: none"> -Fonların dürüst ve yetki dahilinde, kaynakların kârlı kullanımı. -Daha kapsamlı sosyal sorumluluk. 	<ul style="list-style-type: none"> -Yönetim tarafından hazırlanan finansal tablolara kredi verme güvenilirliği -Yönetime danışmanlık hizmeti sağlamak 	<ul style="list-style-type: none"> -İşletme içi ve dışı kanıtların detaylı incelenmesi -Bilgi teknolojilerinin öneminin artması -İstatistiksel örnekleme güveninin artması -Riske dayalı denetim -Müşterinin, işletmenin ve sektörün incelenmesi -Denetim riskine yönelik analitik incelemeler -İç kontrole dayalı güvenin tetkiki
1990-Günümüz	Global	<ul style="list-style-type: none"> -Batı ekonomilerinde çokuluslu işletmelerin ve denetim şirketlerinin hakimiyeti, -Teknolojik gelişmeler, -Kurumsal yönetim ile ilgili yasal düzenlemenin artması, -İşletmelere sosyal sorumlulukla ilgili baskıların artması, -8 Büyük'ün, 4 Büyük'e düşmesiyle birlikte bağımsız denetimde konsantrasyonun artması, -2002 yılından itibaren bağımsız denetimde yasal düzenlemelerin artması, -Uluslararası muhasebe ve denetim standartlarının kullanımının yaygınlaşması, 	<ul style="list-style-type: none"> -Hissedarlar -Kredi kurumları -Yatırımcılar -Müşteriler -Tedarikçiler -Toplumun geneli 	<ul style="list-style-type: none"> Fonların dürüst ve yetki dahilinde, kaynakların kârlı kullanımı. -Daha kapsamlı sosyal ve çevre sorumlulukları. 	<ul style="list-style-type: none"> -Yönetim tarafından hazırlanan finansal ve finansal olmayan yıllık bilgilere kredi verme güvenilirliği -İşletmenin sürekliliği ilkesi ışığında, kurumsal hileler ve şüphelerin araştırılması ve raporlanmasında sorumluluğun artması 	<ul style="list-style-type: none"> -Denetim metotlarını müşterinin işletme riskine göre uyarlama. -Müşterinin, içinde bulunduğu sektörün ve özellikle risklerin çok dikkatli incelenmesi -Analitik incelemelerde denetim riskinin belirlenmesi -e-ticaret/e-işletme ortamına denetim uyarlaması (sürekli denetimin ortaya çıkması).

(Porter, 2009, s. 52: Aktaran: Esendemir, 2011, s. 25)

2.4. Bağımsız Denetim Kalitesi Kavramı

Kalite kavramı tanımlama olarak üzerinde uzlaşılabilmiş ve ortak tanıma sahip bir kavram değildir. Zaman içerisinde farklı kuruluş ve uzmanlar ortaya farklı tanımlamalar ve içerikler koymuşlardır. Ancak kalite kavramının ihtiyaç ve beklentiler dahilinde ortaya çıktığı ve gelişim gösterdiği söylenebilir.

Amerikan Kalite Kontrol Derneği (ASQC- American Society of Quality Control) kalite sözlüğünde kalitenin tanımını şu şekilde yapmıştır: “Kalite; her kişi veya sektörün kendi tanımlamasına sahip olduğu özel bir terimdir. Teknik kullanımda ise kalitenin iki anlamı olabilir: 1) Belirtilmiş olan veya olması istenilen ihtiyaçları karşılama yeteneğini içeren bir ürün veya hizmetin temel özellikleri. 2) Eksiksiz bir ürün veya hizmet”. Ayrıca Joseph Juran’a göre kalite, “kullanım için uygunluk” anlamını taşırken, Philip Crosby’e göre ise; “gereksinimlere uygunluk” anlamını taşımaktadır (ASQC, 2018). Kalite, birçok özelliği barındıran, karmaşık bir kavram olmakla birlikte kalite yaklaşımları açısından ise göreceli bir kavramdır. Garvin’e göre kalitenin 8 boyutu bulunmaktadır (Esendemir, 2011, s. 43):

- 1) Performans: Bir ürün veya hizmetin içermiş olduğu birinci derecede önemli özellik,
- 2) Uygunluk: Bir ürün veya hizmetin şartnamelere, belgelere ve ürün veya hizmetle ilgili standartlara uygunluğu,
- 3) Güvenilirlik: Bir ürün veya hizmetin göstermiş olduğu performansın, kullanım ömrü içerisinde sürekliliği,
- 4) Stabilitate: Bir ürün veya hizmetin faydalı ömrünün süresi,
- 5) İşlevsellik: Meydana gelebilecek sorun, şikâyet ve aksaklıkların kolay çözüme kavuşturulması,
- 6) Estetik: Bir ürün veya hizmetin duyulara hitap edebilme özelliği,
- 7) Saygınlık: Bir ürün veya hizmetin geçmişte göstermiş olduğu ve takdir edilen başarımı,
- 8) Diğer Unsurlar: Bir ürün veya hizmetin tercih edilmesinde etkin rol oynayan yan özellikler.

Finansal tabloların doğruluğu ve güvenilirliği, esasen işletme yönetiminin sorumluluğunda olmakla birlikte, denetçi, finansal raporlama kalitesinin önemli bir

unsurudur. Aynı zamanda, bağımsız denetim de, bir süreç dahilinde, mali tabloların doğruluğunun ve güvenilirliğinin araştırılarak, sonuçların ilgi duyanlara bildirilmesi faaliyetlerini içeren bir hizmet olmasından dolayı kalite çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir kavramdır. Mali tablolar, bilgi kullanıcılarının işletme ile ilgili bilgi sahibi olma ve değerlemelerde bulunmalarını sağladığından, açıklanan mali tabloların kalitesi bilgi kullanıcılarının işletme ile ilgili gelecekteki beklentilerini daha doğru olarak tespit etmelerini sağlayacaktır. Mali tabloların kalitesinin ortaya konulabilmesi ise ancak kalite ihtiva eden denetim faaliyetiyle bağdaştırılabilir bir durum olmaktadır.

Bağımsız denetim kalitesi kavramının, literatürde birçok araştırmaya konu olmasına rağmen, doğrudan gözlemlenememesi ve soyut niteliği dolayısıyla, üzerinde uzlaşılan ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Denetim literatürü göz önünde bulundurulduğunda; DeAngelo (1981), bağımsız denetim kalitesini; bir denetçi tarafından a) denetlenen bir işletmeye ilişkin olarak muhasebe sisteminde bir ihlâlin (hata veya manipülasyon) tespit edilmesi, b) tespit edilen ihlâlin raporlanmasının piyasa tarafından belirlenen olasılığı olarak tanımlamaktadır. Buna göre denetim kalitesini belirleyen faktörler bir denetçinin herhangi bir hata veya manipülasyonu tespit edebilme yeteneğine, kullandığı denetim prosedürlerine, örneklemin kapsamına vb. bağlı olmaktadır. Ayrıca, bulunan hata veya manipülasyonu raporlamanın koşulu da denetçinin bağımsızlık ölçüsüne dayanmaktadır (De Angelo, 1981, s. 186). Titman ve Trueman (1986) denetim kalitesini; denetçi tarafından yatırımcılara ve bilgi kullanıcılarına sağlanan bilgilerin doğruluğu olarak tanımlamaktadır. Palmrose (1988) ise denetim kalitesini; denetçilerin finansal tablolardaki yanlış beyan ve manipülasyonları tespit etme ve ortadan kaldırma yetenekleri olarak tanımlamaktadır. Davidson ve Neu (1993, s. 480) denetim kalitesini konusunda, denetçinin rapor edilen net kârdaki önemli hata ve manipülasyonları tespit etme ve ortadan kaldırma yeteneğine dayanan bir tanımlama getirmişlerdir. Buna göre denetim kalitesi denetçinin yeteneğine dayandırılmıştır. Yaşar (2011, s. 12), ise denetim kalitesini; “ bağımsız dış denetçi/denetim kuruluşu tarafından, Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları, Denetim Standartları, Kalite Kontrol Standartları ve yasal düzenlemelere uygun bir şekilde bağımsız dış denetim faaliyeti yürütülmesi, yürütülen bu denetim faaliyeti sonucunda önemli nitelikteki hata ve/veya kâr yönetiminin ortaya çıkarılması ve bulunan bu hata ve/veya kâr yönetiminin kamuya açıklanması ” olarak tanımlamıştır.

Denetimin boyutları göz önünde bulundurulduğunda, sistemler yaklaşımı altında, bir denetim, performansın sürekli iyileştirilmesi ile ilgili hedeflere ulaşmak için

insani, maddi altyapı, bilgi ve teknik kaynakları kullanarak; birbirine bağılı bir süreç (veya faaliyetler) kümesi olarak görülmektedir. Denetimle ilgili olarak oluşturulacak olan kalite güvencesi ve güvenilirliği konusu, nesnellığın, bağımsızlığın ve sürekli iyileştirmenin temel ilkeleri üzerinde özellikle önemli bir etki oluşturmaktadır (Karapetrovic ve Willborn, 2000, s. 682). Dolayısıyla, kaliteli bir denetim faaliyetinin sürdürülebilir nitelikte olması gerekmektedir. Çünkü iyi bir denetim performansının sürekliliği denetime olan güvenin de sürmesine neden olmakta ve denetim faaliyetlerinin itibarı artmaktadır.

Denetim kalitesinin iki boyutu bulunmaktadır. Bunlardan ilki algılanan denetim kalitesidir ve gerçekleştirilen denetim faaliyetlerinin kalitesinin ve buna bağılı olarak açıklanan finansal tabloların kalitelerinin finansal tablo kullanıcıları tarafından algılanmasına bağılı olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci boyut ise fiili denetim kalitesi olup, denetçinin finansal tablolarda yer alan hata ve manipölasyonları algılama ve ortaya çıkararak kamuoyuna açıklama olasılığını içermektedir (Dang, 2004, s. 6). Fiili denetim kalitesi denetim öncesinde ve denetim sırasında finansal bilgi kullanıcıları tarafından doğrudan gözlemlenemediğinden, bağımsız denetim kalitesi algılara dayalı olarak dolaylı şekilde ölçülmüştür (Yaşar, 2011, s. 2).

Enron, WorldCom, Parmalat ve Holzman şirketlerinin çöküşü gibi kurumsal skandallar, yüksek kalite niteliklerini taşıyan denetimi ve denetim kalitesine etki edebilecek farklı unsurlara dikkat edilmesi gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Yüksek kaliteli denetim; hatalı bilgilerin, eksikliklerin veya önyargıların olmadığı finansal bilgilerin üretilmesi anlamını taşımaktadır ve finansal tablo kullanıcıları işletmenin finansal tablolarının önemli hata içermediği ve manipüle edilmediği konusunda denetim raporlarına bağımlı olduklarından, denetim faaliyetlerinin kalitesi önem arz etmektedir (Chadegani, 2011, s. 315). Dolayısıyla, kaliteli bir bağımsız denetim faaliyeti aynı zamanda işletme yönetiminin işlevleri arasında yer alan finansal raporlama kalitesini artırmaktır.

2.5. Bağımsız Denetim Kalitesini Etkileyen Faktörler

Gelişmiş ekonomilerde özellikle 2000'li yılların başlamasıyla yaşanan muhasebe ve bağımsız denetimle ilgili şirket skandallarının ardından bağımsız denetimin kalitesini sağlamaya yönelik önlemleri arttırmış ve bağımsız denetimin daha kaliteli icra edilmesinin tesis edilmesi amacıyla birçok ülkede köklü değişiklikler

gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, bağımsız denetimin daha kaliteli ve yeterli güvenilirlikte yapılmasını temin etmek amacıyla denetim standartları güncellenmiş ve yeni gözetim ve denetim mekanizmaları oluşturulmuştur. Yapılan düzenlemelerde bağımsız denetim faaliyetinin sıkı bir denetime tabi tutulması tercih edilmiştir (Yavuz, 2011, s. 147).

Her hizmet faaliyetinde olduğu gibi bağımsız denetim faaliyetinin de kaliteden ayrı düşünülmemesi gerekmektedir. Bağımsız denetimin kalitesi çeşitli faktörlerden etkilenmekte olup, literatürde öne çıkan faktörler arasında; denetim firması büyüklüğü, denetçi bağımsızlığı, bağımsız denetçinin sektörel tecrübesi, bağımsız denetim hizmet süresinin uzunluğu, iç kontrol sisteminin etkinliği, kalite kontrol prosedürlerinin etkinliği yer almaktadır. Bu faktörlerin bağımsız denetim kalitesi üzerinde nasıl bir etkisinin olduğunun incelenmesi bağımsız denetim kalitesinin belirlenmesi ve anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle, çalışmanın izleyen kısımlarında, söz konusu faktörlerin denetim kalitesi üzerindeki etkilerine ilişkin özet bilgilere yer verilmiştir.

2.5.1. Bağımsız Denetim Kuruluşunun Büyüklüğü

Denetim kuruluşu (firması) büyüklüğü, literatürde denetim kalitesinin dolaylı yöntemler kullanılarak ölçüldüğü çalışmalarda en sık kullanılan denetim kalitesi göstergeleri arasında yer almaktadır (Yaşar, 2011, s. 59).

DeAngelo (1981) çalışmasında, müşteri sayısı ve tek bir müşterinin denetim kuruluşunun toplam geliri içindeki payı ile ölçülen denetim kuruluşu büyüklüğünün, denetim kalitesi ile pozitif ilişkili olduğu öne sürülmüştür. Buna göre; büyük denetim firmaları, müşteri işletmede buldukları önemli nitelikteki bir hata ve/veya hileyi kamuoyuna açıklamamaları durumunda itibar kaybına ve dolayısıyla müşteri kaybına uğrayacaklarından, tespit etmiş oldukları yanlış bir duruma izin vermeyecekler ve denetim raporlarında uygun denetim görüşü ile açıklayacaklardır.

Denetim firmasının denetim kalitesine etkisi sadece teknik uzmanlık ve deneyimden kaynaklı olmayıp, ayrıca büyük denetim firmaları daha yüksek marka değerine sahip oldukları için bu durumu itibarlarına yansıtılmaktadır. Dolayısıyla, büyük denetim firmalarının hem marka değerlerini hem de itibarlarını korumak adına büyük ölçüde endişe duymalarından dolayı denetim faaliyetlerinde hassas davrandıkları ve bu durumun denetim kalitesini olumlu etkilediği öne sürülmektedir (Carlin, Finch ve

Laili, 2009, s. 97). Diğer taraftan, özellikle muhasebe ve denetim altyapısı gelişmemiş olan ekonomilerde, bağımsız denetim faaliyetlerini yürüten 4 büyük denetim firmasının, işletmelerin iç kontrol sistemleri üzerinde olumlu etki oluşturduğu düşünülmektedir. 4 büyük denetim kuruluşlarının daha sıkı denetim prosedürlerini takip etmelerinden dolayı denetlenen işletmelerde iç kontrol sisteminin etkinliğinin ve kurumsal şeffaflığın artırılmasında önemli rolleri bulunmaktadır (Khlif ve Samaha, 2016, s. 284).

Büyük denetim firmalarının denetimle ilgili eğitimlere ve teknolojiye daha fazla kaynak ayırmaları neticesinde, finansal raporlarında hatalı ve eksik bilgi olan işletmeleri daha iyi tanımlayabilmekte ve kalite açısından daha yüksek seviyede bir denetim faaliyeti gerçekleştirebilmektedirler (Geiger ve Rama, 2006, s. 14). Şirketlerin finansal tabloların güvenilirliğini güçlendirmek için büyük denetim firmalarıyla anlaşmayı tercih etmelerinde, büyük denetim firmalarının daha az muhasebe esnekliğine izin vermeleri ve kalite dereceleri yüksek olan denetçileri istihdam eden büyük denetim firmalarının çalışma prensiplerinin etkili olduğu öne sürülmektedir (Fortin ve Pittman, 2004, s. 4). Ayrıca yatırımcıların bir işletmenin kârlarında meydana gelen olağandışı gelişimlere yaklaşımı denetim raporunun yatırımcılar tarafından algılanan güvenilirliğine bağlı olmaktadır. Rapor edilen kârların güvenilirliğini sağlamak için, denetim firmaları, yatırımcılara finansal verilerin güvenilirliği konusunda güvence veren GKGMİ ile uyumlu olduklarını kanıtlamak zorundadırlar. Buna bağlı olarak, bir işletmenin kayıtlarındaki herhangi bir bilgi eksikliğini ve yanlış beyanı tespit edememek, denetçinin bu müşterilerle birlikte diğer müşterilerini de kaybetmesine neden olabileceğinden, daha büyük ve donanımlı bir denetim firmasının doğruluğa daha fazla bağlılığı olmaktadır (Teoh ve Wong, 1993, s. 348). Küçük denetim firmalarına göre daha fazla personel çalıştıran ve denetim faaliyetlerinin sürdürülmesinde ihtiyaç duyulan yeterli düzeyde ekipmanlara sahip olan büyük denetim firmaları, aynı zamanda denetim faaliyetlerinin öngörülen süreler içerisinde tamamlanmasını sağlayabilmektedirler. Büyük olmanın getirdiği avantajlar neticesinde daha fazla müşteriye hitap edebildikleri için güvenilir olma konusunda küçük denetim firmalarından bir adım önde olmaktadır. Müşterilerle aralarında güveni tesis edebilmek ve sürdürebilmek adına gerçekleştirmiş oldukları denetim faaliyetlerinin kaliteli olma gerekliliği bulunmaktadır. Denetim firmasının büyüklüğüne bağlı olarak ortaya çıkan güvenilirlik ve kaliteli denetim faaliyeti sürdürebilme algısı sadece mevcut müşteriler açısından değil; potansiyel müşteriler, analistler, yöneticiler, işletmeyle ilgili potansiyel yatırımcılar ve kamuoyu açısından da göz önünde bulundurulmuş bir durum

olmaktadır.

DeAngelo (1981)'in denetim kuruluşu büyüklüğü ve denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki bulmasından sonra, çok sayıda çalışmada (örneğin; Palmrose, 1986; Davidson ve Neu, 1993; Becker vd., 1998; Francis vd., 1999) denetim firması büyüklüğü (8/6/5/4 büyükler)¹ denetim kalitesi göstergesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Genellikle gelişmekte olan ülke örneklerinde gerçekleştirilen bu tür çalışmalarda, büyük denetim firmalarının denetim kalitesinin daha yüksek olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Ancak, literatürdeki bazı çalışmalarda (Örneğin; Jeong ve Rho, 2004; Kabir vd., 2010; Yaşar, 2013) 4 büyüklerin denetim kalitesi yönünden diğer denetim kuruluşlarından farklı olmadığı yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin; Jeong ve Rho (2004), Kore örneklemindeki çalışmalarında, 4 büyük denetim kuruluşu ve diğer denetim kuruluşları arasında denetim kalitesi yönünden önemli bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Yaşar (2011) çalışmasında, 4 büyükler ve diğer denetim kuruluşları arasında denetim kalitesi yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kabir vd. (2010), Bangladeş örneklemindeki çalışmalarında, yatırımcı korumasının düşük olduğu ve piyasa düzenlemelerinin zayıf olduğu küçük ve gelişmekte olan bir pazarda, piyasa yapısından ötürü 4 büyük denetim firmasının, denetlemiş oldukları işletmelerin kâr kalitesi üzerinde olumlu etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu çalışmada, bu durumun denetim firmalarının işleyişinden değil, piyasa yapısından ve işleyişinden kaynaklanmakta olduğu ve buna bağlı olarak kalite kontrolleri ve güçlü bir izleme ve uygulama için piyasa talebi olmadıkça ve gerekli düzenlemeler yapılmadıkça denetim kalitesinin iyileştirilmesinin mümkün olmadığı görüşünü belirtmişlerdir.

Bu çerçevede, literatürde denetim firması büyüklüğü denetim kalitesini etkileyen bir faktör olarak literatürde halâ önemli bir yer tutmakla birlikte, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki son yıllardaki çalışmalarda, diğer denetim firmaları ve büyük denetim firmaları arasında denetim kalitesi açısından farklılık olmadığı yönünde bulgular elde edilmektedir.

¹ 8 Büyükler, başlangıçta, Arthur Andersen, Arthur Young&Company, Coopers&Lybrand, Ernst&Whinney, Haskins&Sells, KPMG, Price Waterhouse, Touche Ross isimli denetim şirketleri oluşmakta iken, birleşmeler sonucu önce 6 sonra 5 büyüklere dönüşmüştür. Enron olayı sonrası Arthur Andersen'in denetim işinden çıkmasıyla, 4 büyükler; Earnst&Young, Deloitte&Touch, KPMG ve Price WaterHouseCoopers denetim firmalarını ifade etmektedir.

2.5.2. Denetçi Bağımsızlığı

Denetçi bağımsızlığı, genel olarak, dürüstlük ve tarafsızlıkla hareket etme olarak tanımlanmaktadır ve denetçilik mesleği açısından sürekli olarak gündemde olan bir konu olmaktadır (Watts ve Zimmerman, 1979, s. 1). Ayrıca, bağımsızlık, denetçilerin denetim faaliyetlerini yürütürken taraf tutmalarını önlemek için sahip oldukları zihinsel bir tutum olarak da tanımlanabilen ve denetçiler tarafından sürdürülmesi öngörülen bir profesyonellik bileşenidir. (Junaidi vd., 2016, s. 318). Denetim mesleğinin bağımsızlık temeli üzerinde kurulması gerekliliği denetim mesleği açısından uzun zamandır devam eden bir görüştür ve denetçiler hem görünüşte hem de gerçekte bağımsız davranmak durumundadırlar. Denetçi bağımsızlığı ve denetçi güvenilirliği denetim kalitesinin eşgüdümüleri durumundadır. Bu bağlamda finansal raporlama kalitesini kolaylaştıran ve kamu yararını koruyan güvenilir denetim faaliyetleri denetçi bağımsızlığına istinaden yürütülmeli ve denetçiler, paydaşların istedikleri ve ihtiyaç duydukları bilgiye dayanan gerçek varoluş sebeplerini hesaba katmalıdırlar (DeZoort ve Taylor, 2015, s. 53). Dolayısıyla, denetçi bağımsızlığı, denetçi güvenilirliğini gerektirmektedir. Güvenilir bir denetim faaliyetinin sürdürülmesinde ise denetim işindeki yetkinlik ve objektiflik gibi profesyonel faktörlerin denetim faaliyetlerinde önemli rolü bulunmaktadır.

Bağımsız denetçi, finansal tabloların muhasebe standartlarına uygun şekilde hazırlanarak sunulup sunulmadığı ve gerçeği tüm önemli yönleriyle doğru ve dürüst bir şekilde yansıtmayı yansıtmadığı noktasında bilgi kullanıcılarının kararları açısından önemli bir fonksiyon olarak görülmektedir. Bu durumun sağlanması, denetçilerin dürüst ve tarafsız olmasını gerektirdiğinden, yapılan yasal düzenlemelerde denetçi bağımsızlığını sağlamaya ve korumaya yönelik önlemleri gerektirmiştir.

Bağımsız denetçiler, bir işletmenin finansal tablolarının doğruluğunu ve güvenilirliğini belgeleyebilecek, bağımsız ve harici görüş sağlamak için faaliyet gösterirler ve bağımsızlık, dış denetim sağlayan denetçilerin varlığının tek gerekçesidir. Eğer bağımsızlık iddiası olmasaydı, dış denetçilerin faaliyet göstermeleri için herhangi bir sebep bulunmazdı. Çünkü, gerçekleştirmiş oldukları denetim faaliyeti neticesinde bir işletmenin iç denetçileriyle aynı fonksiyonu yerine getirmiş olurlardı (Moore vd., 2004, s. 9). Denetçi bağımsızlığı, yatırımcılar, tedarikçiler, kredi kuruluşları, çalışanlar gibi paydaşlarla birlikte işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında güvenilir bilgi elde etmek isteyen ve alınacak kararlarda, denetlenmiş finansal tablo bilgilerini

kullanan herkes için çok önemli olmaktadır. Bu noktada denetçi, bağımsız denetim sürecinde herhangi bir unsurdan etkilenmeden faaliyetlerini yürütebilmelidir.

Denetim faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında denetçinin bağımsızlığına etki edebileceği düşünülen unsurlar bulunmaktadır. Bu faktörlerden en yaygın olanları şunlardır (Romero, 2010, s. 302):

a) Denetim Firmasının Büyüklüğü: Büyük denetim firmalarının daha fazla müşteriye sahip olmalarından dolayı, kaybedilecek her müşteri, gelirlerinde çok büyük değişiklikler meydana getirmeyeceği için müşteriyi korumak adına olumlu rapor verme davranışından uzaktırlar ve bağımsızlıktan ayrılmadan faaliyetlerini yürütürler.

b) Denetim Ücreti ve Denetim Dışı Ücretler: Denetim ve danışmanlık vb. gibi denetim dışı ücretlerin kombinasyonu, özellikle denetim dışı ücretlerin ön plana çıktığı durumlarda denetçinin müşteriyi elinde tutabilmek için olumlu denetim raporu vermesi konusunda teşvik edici bir unsur olmaktadır ki bu durum denetçi bağımsızlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

c) Uzun Vadeli İlişki: Denetçi ile denetlenen işletme arasında uzun vadeli bir ilişkinin bulunması, denetçi ile denetlenen arasında arkadaşlık gelişmesine neden olabilir ve bu durumdan dolayı denetçi denetlenen gruba ait olduğunu hissederse bağımsızlığı ortadan kaldırabilir. Ayrıca uzun vadeli bir denetim ilişkisi neticesinde denetçi önceki yıl verilerine ve sonuçlarına güvenerek, değerlendirmesini değiştirebilecek unsurları göz ardı edebilir.

d) Denetçilerin İşe Alınmalarının ve İşine Son Verilmelerinin Yöneticiler Tarafından Belirlenmesi: Denetim faaliyetlerini gerçekleştirecek olan denetçiler ile işletme arasında bağ kurulmasında, işe alınmalarında ve sözleşmelerinin sonlandırılmasında yöneticilerin etkili olması durumunda denetçi yöneticiye karşı sorumluluk hissedeceğinden denetim faaliyetlerinin sürdürülmesi sırasında yönlendirmelere açık olabilir ve bu durumda bağımsızlık ortadan kalkar.

Denetçi bağımsızlığı, yasal denetimin temel taşlarından biridir ve denetimin kalitesi açısından önemlidir. Bağımsızlık olmaksızın, denetçi kendi rolünü “güvenin koruyucusu” olarak yürütemez. Denetçi bağımsızlığı, kaliteli mali tabloların sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Dattin, 2017, s. 46). Dolayısıyla, kaliteli bir denetim faaliyetinin yürütülebilmesi ve finansal tabloların doğru ve güvenilir olduğunun desteklenebilmesi için denetçi bağımsızlığı gerekli bir unsur olduğundan, denetçinin bağımsızlığını etkileyebilecek faktörlere dikkat edilmesi ve denetim faaliyetlerinin bu çerçevede gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

2.5.3. Bağımsız Denetçinin Sektörel Uzmanlığı

Denetim kalitesi çok boyutlu ve farklı değişkenlere dayanmaktadır. Denetim faaliyetlerini yürüten denetçinin sektörel tecrübesi ve dolayısıyla uzmanlığı da bu değişkenlerden bir tanesidir. Denetçiler görev aldıkları denetim faaliyetleri ve denetimi gerçekleştirdikleri faaliyet alanlarına bağlı olarak zaman içerisinde tecrübe kazanmaktadırlar. Denetçi tecrübesini esas olarak görev tabanlı tecrübe ve sektör alanlı tecrübe olarak ikiye ayırmak mümkündür. Sektör tabanlı deneyim, denetçinin performansına bağlı olarak, görev tabanlı deneyimlere göre daha önemli bir etkiye sahip olmaktadır (Moroney ve Carey, 2011, s. 1). Denetim açısından henüz yeterli deneyime sahip olmayan denetçiler çeşitli sektör ortamlarındaki farklı görevler ve alanlar üzerinde çalışarak hem sektör bazlı hem de görev bazlı deneyim elde ederler. Zaman içerisinde kazanılan tecrübeye bağlı olarak da denetçilerin performansları artmaktadır. Sektöre dayalı bir deneyim, denetçinin görev tabanlı deneyime sahip olmasa bile, denetim performansını artıran bir unsur olmaktadır. Dolayısıyla sektör tecrübesi olan bir denetçiyle çalışan işletmeler açısından algılanan denetim kalitesi de artmaktadır.

Denetim firmalarının geleneksel hizmet çizgilerinden ziyade, uygulamalarını sektörel bazda organize etmeleri neticesinde sektör uzmanlığı meydana gelmektedir ve denetim mesleği ve denetçi açısından önem taşıyan bir konu olmaktadır. Bir sektördeki uzmanlık bilgisi, denetçinin denetim risklerini değerlendirme, hata ve manipülasyonları tespit etme ve buna bağlı olarak açıklanan kârların ve finansal tabloların kalitesini artırma yeteneğini doğrudan etkilemektedir (Knechel, Naiker ve Pacheco, 2007, s. 20). Sektörel anlamda uzman olan denetçiler, sektör dışı denetçilere oranla daha yüksek bir denetim etkinliği ve kalitesi göstermek eğilimindedirler. Bu durum işletmeler tarafından da yeni bir denetçi seçimi gerçekleştirilirken göz önünde bulundurulmuş önemli bir faktör olmaktadır. Ayrıca denetim firmaları açısından belirli bir sektörde uzmanlaşmak, yeterli altyapının oluşturulması ve gerekli materyallerle eğitimin sağlanması açısından maliyetlidir. Ancak, sektörel uzmanlık sağlandığı zaman, bir denetçinin sektör bilgisi ve deneyimi, denetçiye, kâr yönetimini tespit ederek kâr yönetimi uygulamalarının azaltma ve hata ve manipülasyonları en aza indirmeye yetisini kazandırmaktadır (Scott ve Gist, 2013, s. 713).

Denetim firmaları, müşterilerine sunmuş oldukları hizmetlerin kalitesine göre farklılık göstermektedirler. Müşterinin faaliyet gösterdiği sektörü anlamak, denetçinin

bu sektörle ilgili işlemleri ve olayları doğru bir şekilde tanımlaması ve değerlendirmesi sonucunda denetçinin profesyonel şüpheciliği artış gösterir. Bu farklılaşma stratejisi, detaylı bir sektör bilgisine dayanmaktadır. Sektör uzmanlığı, denetim firmalarının sunmuş oldukları denetim ve denetim dışı hizmetlere olan talebi artırmaktadır. Buna bağlı olarak da denetim verimliliği artar ve ilgili sektörlere önemli yatırımlar yapılır ve sektöre yeni girecek olan denetim firmaları için doğal engeller oluşturur. Ayrıca, bu tür gelişmeler, denetim ücretlerini etkiler ve denetimin kalite algısı üzerinde olumlu katkı sağlar (Habib, 2011, s. 114).

Bağımsız denetçinin yüksek sektörel deneyime dolayısıyla da sektörel uzmanlığa sahip olmasının sektöre ve firmaya özgü problemlerin belirlenmesi ile yanıtıcı beyanların ortaya çıkartılmasında önemli rolü bulunduğundan, denetçinin sektörel uzmanlığının şirket yöneticilerinin kâr yönetimini sınırlandırarak bağımsız denetim kalitesini arttıracığı öne sürülmektedir (Yaşar, 2011, s. 65). Bu kapsamda, önceki çalışmalar, denetçinin sektörel tecrübesinin (uzmanlığının) bağımsız denetim kalitesi ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir (Balsam vd., 2003; Krishnan, 2003; Dunn ve Mayhew, 2004; Reichelt ve Wang, 2010). Örneğin, Balsam vd. (2003) ile Krishnan (2003) çalışma sonuçları, sektörel uzmanlığı olan şirketlerde ihtiyari tahakkukların daha düşük ve dolayısıyla denetim kalitesinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Krishnan (2003, s. 2)'a göre; sektörel tecrübesi olan bağımsız denetçiler, sektör özelliklerini ve eğilimlerini daha iyi analiz edeceğinden, şirketin ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi uygulamalarını sınırlandırabileceklerdir.

Denetçinin gerek görev tabanlı deneyim gerekse de sektörel deneyimi, denetim kalitesinin artırılmasında önemli bir husus olmaktadır. Denetim kalitesinin artması denetim firmasına itibar kazandırmasıyla birlikte müşteri portföyünün de gelişmesini sağlayacaktır. Denetlenen işletmeler açısından ise, piyasada faaliyet sonuçlarının doğru olarak tespit edilmesine, buna bağlı olarak şirket değerinin artmasına ve algılanan denetim kalitesinin de yüksek olmasını sağlayacaktır. Ayrıca denetim faaliyetiyle ilgili olarak ortaya çıkabilecek dava riskleri de en aza indirgenmiş olacaktır. Dolayısıyla, sektörel uzmanlaşma, denetçi ve denetim firması açısından önemli bir kavram olmakla birlikte, denetim kalitesini artıran bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.5.4. Bağımsız Denetim Ücreti

Denetçi bağımsızlığının belirlenmesinde önemli bir faktör olan denetim ücretleri

literatürde birçok çalışmada denetim kalitesi göstergesi olarak kullanılmıştır. Literatürdeki yaygın görüşe göre; denetim ücretleri denetim kalitesini iki şekilde etkilemektedir. Birincisi, yüksek denetim ücretleri denetçi tarafından harcanan çabayı arttırmak suretiyle denetim kalitesini arttırmaktadır. İkincisi ise, denetçilere ödenen yüksek denetim ücretlerinin, özellikle de denetim-dışı ücretlerin, denetçiyi ekonomik olarak müşteriye daha fazla bağımlı hale getirmek suretiyle denetim kalitesini etkilemesidir.

Böyle bir mali bağımlılık ise denetçinin yüksek ücretleri kaybetme endişesi nedeniyle denetim sırasında uygun araştırmaları ve soruşturmaları yapma konusunda isteksiz hale gelerek denetim kalitesinin düşmesine yol açabilir (Hoitash vd., 2007, s. 762).

Denetim ücretleri belirlenirken dikkate alınması gereken faktörler bulunmaktadır (Zhang ve Myrteza, 1996, s. 81):

- a) Denetim faaliyeti için gerekli olan bilgi ve beceri,
- b) Denetim faaliyetini gerçekleştiren kişilerin eğitim düzeyi ve deneyimleri,
- c) Denetim faaliyetini yürüten kişilerin harcadıkları zaman ve
- d) Denetim faaliyetinin gerektirdiği sorumluluk derecesi.

Denetim firmaları arasındaki ücret farklılıklarında; denetim ekibi üye sayısı ve mesleki nitelikleri, etkin bir faktör olmaktadır. Çünkü bir denetim ekibindeki üye sayısı, becerileri ve mesleki yeterlilikler, denetim için harcanan denetim çabasına dayalı olarak denetim ücretlerini belirler. Buna bağlı olarak, denetim ekibinin üye bileşenleri içerisinde kıdemli denetçilerin ve diğer profesyonellerin sayısı aynı zamanda denetimi yüksek kalite açısından da etkilemektedir. Çünkü kıdemli denetçilerin, denetim kalitesini artıran makul profesyonel karar alma olasılıkları yüksek olmaktadır (Hossain vd., 2017, s. 133).

Denetim ücreti ile denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda farklı yönde bulgular elde edildiği görülmektedir. Örneğin; Frankel vd. (2002), denetim ücretlerinin ihtiyari tahakkukların büyüklüğü ile negatif ilişkili olduğu bulgusuna ulaşırken, denetim-dışı hizmetlerle pozitif ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Choi vd. (2010) yüksek denetim ücretlerinin denetim kalitesini azalttığı bulgusuna ulaşmıştır. Diğer taraftan, Xie vd. (2010), aşırı yüksek denetim ücretlerinin denetim kalitesi ile ilişkisinin olmadığı bulgusunu elde etmiştir. Blankley ve diğ. (2012), yüksek denetim ücretlerinin denetim kalitesi üzerinde pozitif etkisi olduğunu göstermiştir. Eshleman ve Guo (2014) çalışmasında, yüksek denetim ücretlerinin denetçinin daha fazla çaba

harcamasının mı yoksa bağımsızlığını kaybedebileceğinin bir işareti mi olduğu araştırılmıştır. Çalışmada, müşterinin ödediği aşırı denetim ücretleri ile ihtiyari tahakkukların kullanımı arasında negatif ilişki bulunmuştur. Çalışma sonuçları, aşırı yüksek denetim ücretlerinin sözleşme kapsamında daha fazla denetim çabasının bir göstergesi olduğunu, dolayısıyla aşırı yüksek denetim ücretleri ve denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Denetim firmaları denetim hizmetlerinin yanında denetim-dışı hizmetler olarak ifade edilen vergi ve muhasebe danışmanlığı gibi diğer hizmetler de sunmaktadırlar. Denetim dışı hizmetler için denetim firmalarına ödenen yüksek ücretler, denetim firmalarının bağımsızlığını kaçınılmaz olarak bozan bir ekonomik bağ oluşturabilmektedir. 2000'li yılların başlarında gerçekleşen Enron, WorldCom ve diğer olaylar bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bu şirketler denetim firmasına denetim ücretleri dışında yüksek tutarda danışmanlık ücreti ödemekteydiler (Causholli vd., 2015, s. 2). Denetim dışı hizmetler kapsamında ödenen ücretler ile denetçi bağımsızlığı ilişkisini inceleyen çalışmalarda farklı yönde bulgular elde edilmiştir. Örneğin; Frankel vd., (2002) çalışmasında denetim-dışı hizmetler için ödenen ücretlerin denetçi bağımsızlığını olumsuz yönde etkilediği yönünde bulgular elde edilmiştir. Lim ve Tan (2007) çalışmalarında, sektörel uzmanlığı olan denetçiler tarafından sağlanan denetim-dışı hizmetlerin düzeyinin denetim kalitesini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda (örneğin; DeFond vd., 2002; Cahan vd., 2008) ise denetim-dışı ücretler ile denetçi bağımsızlığının bozulması arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu çerçevede; denetim firmaları, işletmeler ile ekonomik ilişki kurarlarken dikkatli davranmak durumundadırlar. Çünkü kurulan ekonomik ilişki çift taraflı düşünülmesi gereken bir vakadır. Denetim hizmeti ve denetim dışı hizmet satın alımlarında, ücret kombinasyonunun dengeli olarak dağıtılması önemli bir husustur. Denetim ücretinden daha fazla denetim dışı hizmet ücreti ödenmesi durumunda hem denetim firmasının gerçekleştirdiği denetimin kalitesi hem de işletmenin kâr rakamlarının güvenilirliği sorgulanabilmektedir. Dolayısıyla güvenilirlik, doğruluk ve bağımsızlık esasları üzerine kurulu olan denetim faaliyetlerinin sorgulanması ise denetime ve denetim kalitesine gölge düşürebilmektedir.

2.5.5. Bağımsız Denetim Hizmet Süresinin Uzunluğu

Denetim süresi, bir denetim firması ile denetlenen müşteri işletme arasındaki

denetim ilişkisinin süresini ifade etmektedir. Literatürde, bağımsız denetçinin müşteri işletme ile olan denetim süresinin uzunluğuna süre sınırlaması getirilmesi olarak ifade edilen rotasyon uygulamasının denetim kalitesi üzerinde olumlu etkisinin bulunacağı görüşü ağırlık taşımakla birlikte, olumsuz yanlarının bulunduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır.

PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board / Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu- A.B.D.) tarafından 16 Ağustos 2011 tarihinde yayınlanan bildiri denetim kalitesi ile ilgili olarak rotasyon uygulamasının gerekliliğinden bahsedilmiş ve sürekli olarak aynı şirketlerle çalışan denetim firmalarının denetim kalitesi dahilinde yer alan tarafsızlık, profesyonel şüphecilik ve bağımsızlık unsurlarının köreldiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca rotasyona karşı görüş bildirenlere ve denetim maliyetlerinin arttığına dikkat çekenlere şirketlerin denetim maliyetlerinin artması riski, ekonomik zafiyet ve artan küresel rekabet dönemlerinde özel tartışma gerektiren bir husus olduğu ifadesiyle cevap verilmiştir (PCAOB, 2011, s. 3).

Düzenleyicilerin denetim firmasının görev süresi ile ilgili temel kaygıları, denetçi bağımsızlığı ve buna bağlı olarak denetçi ve müşteri arasındaki sıkı ilişki sebebiyle denetim kalitesinde potansiyel bir düşüştür. Ayrıca, denetim kalitesi açısından, meydana gelebilecek aşinalıktan dolayı önceki yıllara ait denetim verilerine ve çalışma belgelerine aşırı güven duyulması gibi bir tehdit de bulunmaktadır. Sonuç olarak, denetimin temel bileşenlerinden bağımsızlık ve şüphecilikte potansiyel bir düşüş aynı zamanda denetim kalitesini aşındırmaktadır ve artırılması için rotasyon önerilmektedir (Knauer, Gold ve Pott, 2013, s. 29). Rotasyona denetçinin bağımsızlığı penceresinden bakıldığında ise olabilecek bir değişikliğinin denetçinin bağımsızlığı üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir. Denetçi bağımsızlığı denetim kalitesini etkileyen faktörlerden bir tanesidir. Denetçinin uzun bir süre boyunca aynı işletme ile denetim ilişkisinde bulunması halinde aşinalık olabileceği göz önüne alındığında denetçinin bağımsızlığına müdahale edebilecek bir faktör oluşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ise gerek zorunlu rotasyon, gerekse de isteğe bağlı rotasyonda denetçi bağımsızlığının korunması muhtemeldir (Juanidi vd., 2016, s. 333).

Denetim firmasının bir işletme ile uzun süreli denetim ilişkisine sahip olması iki açıdan kaygı uyandırmaktadır: (1) Sosyal Bağlanma: Denetlenen işletmenin yönetim kadrosuyla kişisel olarak dostlukların ilerlemesi ya da zaman içerisinde giderek artan güven duygusu, (2) Ekonomik Bağlanma: Denetim firması tarafından sağlanan denetim ve denetim dışı hizmetlerden dolayı elde edilen gelirlere bağlı olarak, mali açıdan

bağımlı olma gibi uzun süreli ilişkilerden kaynaklanan, sosyal ve ekonomik bağların artmasına bağlı olarak ortaya çıkan durumlar denetçi şüphesizliğini azaltmakta ve denetçi kayıtsızlığını tetiklemeyle birlikte denetçi imtiyazlarını getirmektedir (Bell vd., 2015, s. 462). Ayrıca SEC (U.S. Securities and Exchange Commission/ A.B.D. Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu) Uygulama Bölümü Yönetim Kurulu (1992) tarafından yayınlanan bir raporda, denetim görevleriyle ilgili bir takım iddialar ortaya atılmıştır. Buna göre (Sinason vd., 2001, s. 32):

- Denetçilerin zaman içerisinde yönetime çok yakın olması, yönetimin sorunları ile özdeşleşmelerine ve profesyonel şüphesizliklerini kaybetmelerine sebep olabilir.
- Denetçiler gerçekleştirmiş oldukları denetim faaliyetlerini aynı müşterilerle daha önceden yapılan sözleşmelerin tekrarı olarak görebilirler ve bu durum müşteri koşullarındaki önemli değişiklikleri değerlendirmekten ziyade sonuçları tahmin etmesine neden olabilir.
- Denetçiler sözleşmeyi sürdürebilmek için sorunlu alanları düzeltirmeye eğilimli olabilirler ve öncelikleri, profesyonel standartları takip etmek ve uygulamak yerine müşteri yönetimini memnun etmek olabilir.

Denetim süresi uzadıkça denetçilerin uzun dönemli motivasyonları düşmekte ve bu durum denetçi bağımsızlığının azalmasına neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, denetim süresinin uzunluğu, denetçinin işletme yönetiminin karar ve tutumlarına saygı göstermesi eğilimini artırmakta ve ayrıca denetim firmasının, ilk zamanlarda yeni bir müşteri için katlanmış olduğu maliyetleri göz önünde bulundurarak maliyetleri telafi etme davranışına yönelmeleri ve denetim ilişkisinin devam ettirilebilmesi için denetim kalitesinden ödün vermeleri sonucunu doğurmaktadır (Karami, Karimiyan ve Salati, 2017, s. 644).

Zorunlu rotasyon uygulamasının olumlu yanlarının yanında çeşitli olumsuzlukları da bulunmaktadır. Örneğin; işletmeler, bir denetim firması ile uzun süreli çalışmasına bağlı olarak, denetçinin kazanımları arasında yer alan hem sektörel hem de görev bazlı deneyim neticesinde ortaya çıkan denetim kalitesinden faydalanabilmektedirler (Jhonson vd., 2002; Myers vd., 2003; Mansi vd., 2004; Ghosh ve Moon, 2005; Chen vd., 2008; Bell vd., 2015). Ayrıca denetim firması ile işletme arasında uzun süreli bir denetim ilişkisinin varlığı, denetçinin, işletmeye ait özel bilgileri kazanmasından dolayı daha yüksek kalitede denetim faaliyeti gerçekleştirmesi

de olasıdır. Çünkü işletmeye ait elde edilen bilgilerle orantılı olarak denetim faaliyeti için harcanan zaman ve yoğunluk ve bunlara bağlı olarak denetim meşguliyeti azalacağı için kaliteli bir denetim faaliyeti yürütülebilmektedir (Gul vd., 2017, s. 102). Denetlenen işletmeye ait finansal tablolardaki önemli yanlışlıkların tespit edilmesinde denetim uzmanlığı önemlidir ve denetim uzmanlığı, birbirini izleyen sözleşmelere istinaden ortaya çıkan denetim süresinin uzunluğu sonucunda denetçinin, denetlenen işletmeye ait özel risk profilini anlamasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre, denetçi zaman içerisinde bir müşterinin profilini daha iyi tanımlar ve yönetimin tahminlerine daha az güvenerek yönetimden daha bağımsız hale gelir ve bu durum daha yüksek denetim kalitesi ile sonuçlanır (Ho vd., 2010, s. 118).

Denetçi rotasyonu kavramı 70 yılı aşkın bir süredir tartışılmalı ve araştırılan bir konu olmuştur. Özellikle denetim çalışmasının kalitesini artırmak ve denetçi bağımsızlığının sağlanması açısından savunulmaktadır. Ancak rotasyon sonrasında denetim kalitesinin artması için çeşitli koşulların varlığı gerekmektedir. Öncelikle denetçinin görev tabanlı deneyimi, sektörel uzmanlığı ve uygulamalardaki etkinliği önemlidir. Çünkü denetim firmasının sektör uzmanlığı, denetim planlaması ve uygulamasında önemli bir rol oynamaktadır ve denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Arthur vd., 2017, s. 369).

Denetim rotasyonuna yatırımcıların bakış açısı da önemli bir konudur. Denetim kalitesinin, fiili kalite ile birlikte diğer bileşenini oluşturan algılanan kalite kavramı yatırımcılar ve diğer paydaşlar tarafından belirlenmektedir. Özellikle isteğe bağlı rotasyonda, değişimi gerektiren nedenler göz önünde bulundurulduğunda yatırımcıların denetim kalitesi algısı olumsuz yönde gelişmektedir. Ayrıca zorunlu rotasyonlarda da düzgün işleyen bir denetim ilişkisinin zorunlu olarak sonlandırılması ve yeni gelecek denetim firmasının nitelik ve deneyim belirsizliği de yatırımcılar tarafından olumsuz olarak karşılanmaktadır (Reid ve Carcello, 2017, s. 208).

2.5.6. İç Kontrol Sisteminin Etkinliği

Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları, bağımsız denetçinin müşteri işletmenin iç kontrol sistemini gözden geçirmesini ve sistemi bir bütün olarak değerlendirmesini öngörmektedir ve iç kontrol geniş bir faaliyet alanına sahiptir. Ancak yapılan düzenlemeler neticesinde iç kontrol “Muhasebe Kontrolleri” ve “Yönetimsel Kontroller” olmak üzere iki alana ayrılmıştır. Muhasebe kontrolleri; örgütün planı,

varlıkların korunması ve finansal kayıtların güvenilirliği ile doğrudan ilgili tüm yöntem ve yordamları kapsamaktayken, yönetsel kontroller ise örgütün planı, faaliyetlerin verimliliği ve yönetim politikalarına bağlılıkla ilgili tüm yöntem ve yordamları kapsamaktadır (Güredin, 2014, s. 316). Bir işletmede etkin bir iç kontrol sisteminin bulunması, muhasebe kayıtlarının daha düzgün tutularak, hata ve manipülasyonların elimine edilmesine ve finansal tabloların doğru ve güvenilir bir şekilde düzenlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu açıdan iç kontrol sistemi dahilinde yer alan iç denetim faaliyetleri aynı zamanda bağımsız dış denetimi etkileyen bir unsur olmaktadır.

Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları kapsamında yer alan Çalışma Alanı Standartları'na göre bağımsız denetçi, bir işletmenin iç kontrol sisteminin etkinliğini ölçmek durumundadır. Bağımsız denetçi, iç kontrol sistemini tanıyarak güçlü ve zayıf yanlarını belirlemeli ve bunların yürütülecek olan denetim faaliyetlerine olan etkilerini saptamalıdır. İç kontrol sisteminin güvenilir olması, uygulanacak olan denetim tekniklerinin sayısını ve buna bağlı olarak denetim zamanını etkilemektedir (Güredin, 2014, s. 348). Etkin bir iç kontrol sisteminin yürütülüyor olması, gerçekleştirilecek olan denetim faaliyetinin etkinliğini ve verimliliğini arttırması açısından denetçi açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Denetim komiteleri pek çok durumda dikkatlerini öncelikle dış denetimle alakalı konularda toplamaktadırlar. Bununla birlikte iç denetim fonksiyonu ile yakın bir ilişki geliştirilmesinin olumlu katkıları bulunmaktadır. Denetim komitesinin kesin referans şartları işletmeden işletmeye değişmekle birlikte genel olarak aşağıdaki şekildedir (Cooper, 1993, s. 8):

- İç kontrol standartlarının değerlendirilmesi,
- İç raporların incelenmesi,
- İç denetim gereklilikleri,
- Dış denetim gereklilikleri,
- Yayınlanmadan önce finansal raporların gözden geçirilmesi,
- Dış denetçiler ile işletme arasındaki irtibat.

Bu referans noktalarından hareketle denetim komitesinin başlıca görevleri arasında; iç denetim ve dış denetim prosedürlerinin gözden geçirilerek denetim faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesi yer almaktadır. Başarılı bir iç denetim mekanizmasının varlığının, bağımsız denetim kalitesine olumlu yansımalarının olması muhtemeldir.

Denetim faaliyetinin yürütüleceği alanın genişliği, karmaşıklığı veya öznelliği nedeniyle önemi arttıkça, gerçekleştirilmesi gereken denetim çalışmasının oranı da aynı derecede önemli ve büyük olmak durumundadır. Genel olarak denetim alanıyla ilgili kayıtlar ve kontroller ne kadar iyi olursa, denetimin kalitesi de buna bağlı olarak artış göstermektedir (Reinstein, Lander ve Gavin, 1994, s. 31). Bir iç denetim fonksiyonu olarak mali nitelikteki olay ve işlemlerin kayıt altına alınarak finansal raporlara dönüştürülmesinin her aşamasında gerçekleştirilen kontrol işlemleri neticesinde doğruluğun ve güvenilirliğin sağlanması, bağımsız denetimin elde edeceği sonuçların da doğruluğunu ve güvenilirliğini ve nihayetinde de bağımsız denetimin kalitesini artıracaktır.

2.5.7. Kalite Güvence Prosedürleri

Kalitenin tanımı konusunda literatürde görüş birliği olmamasıyla birlikte, A. Feigenbaum kaliteyi; kullanılmakta olan bir ürünün veya hizmetin müşterinin beklentilerine yanıt verebilmesini sağlayan pazarlanabilir, üretim ve bakım karakteristiklerinin toplamıdır şeklinde tanımlamaktayken, P. Crosby ise kaliteyi bir ürünün (hizmetin) gerekliliklere uygunluk derecesi olarak tanımlamaktadır. J.M. Juran da amaca ve kullanıma uygunluk tanımlamasını getirmiştir (Bedük, 2014, s. 3). Kalite politikaları çerçevesinde kaliteyi sağlayıcı, koruyucu ve geliştirici faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli organizasyon ise Kalite Güvence Sistemi olarak tanımlanmaktadır (Ünlü ve Fındık, 2001, s. 90). Denetim faaliyetlerinin kalite unsurunu ihtiva edebilmesi için kalite güvence sistemi dahilinde icra edilmesi gerekmektedir.

Bağımsız denetimde kalite güvencesi iki şekilde gerçekleştirilebilmektedir (Gör, 2016, s. 48):

- Denetim firması düzeyinde kalite güvence sistemi: Bağımsız denetim faaliyeti sürdüren her denetim firmasının kendi bünyesinde kalite güvence sistemi kurması gerekmektedir. Oluşturulan sistem dahilinde ise iç kalite inceleme süreçleri oluşturulmalıdır.

- Ulusal düzeyde kalite güvence sistemi: Bağımsız denetim faaliyetlerinin ülke düzeyinde kalitesini sağlamak ve denetim firmalarının ve denetçilerin gerçekleştirmiş oldukları faaliyetleri gözden geçirmek amacıyla oluşturulan dış sistemdir.

Kalite kontrol standartları, bağımsız denetim kuruluşlarınca kullanılan ve gerçekleştirilen her denetim faaliyetinde göz önünde bulundurulması gereken Genel

Kabul Görmüş Denetim Standartları'nın uygulanmasına yardımcı olan prosedürlerdir. Bununla birlikte bağımsız denetim kalitesinin sağlanmasında denetim firmalarının denetim faaliyetlerinin ulusal ve uluslararası bağımsız dış denetim standartları çerçevesinde yürütülmesini sağlayacak kalite kontrol politika ve prosedürlerini oluşturma gerekliliği Kalite Kontrol Standartlarında oluşturulmuştur. Bu çerçevede bağımsız denetimde Kalite Kontrol Standartları ile ilgili olarak Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA), Halka açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu (PCAOB), Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) ve AB komisyonu çeşitli kalite standartları yayınlamışlardır ve özellikle IFAC'ın düzenlemeleri önemli bir kılavuz halini almıştır (Yaşar, 2011, s. 20). Bağımsız denetimde kalite kontrol çerçevesine ilişkin özet bilgi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Bağımsız Denetimde Kalite Kontrol Çerçevesi

Bağımsız Denetimde Kalite Kontrol Çerçevesi	
Çerçevenin Unsurları	İlgili Kurumlar
Standartlar:	
• Genel Standartlar	IFAC (Uluslararası), AICPA (A.B.D.),
• Çalışma Alanı Standartları	PCAOB (A.B.D.), FRC (İngiltere),
• Raporlama Standartları	Avrupa Komisyonu vs.
Etik Kurallar (IFAC ve/veya AICPA)	
IFAC Etik Kuralları:	
• Dürüstlük	
• Tarafsızlık	
• Mesleki yeterlilik ve gerekli özen	
• Gizlilik	
• Mesleki tutum	
• Teknik standartlar	Mesleki ve Düzenleyici Kurumlar
AICPA Mesleki Kurallar İlkeleri	
• Sorumluluklar	
• Kamu yararı	
• Dürüstlük	
• Tarafsızlık ve bağımsızlık	
• Gerekli özen	
• Hizmetlerin kapsamı ve niteliği	
Kamu Düzenlemesi (Dış Kaynaklı)	Örnek olarak: PCAOB, IFAC
Bireysel Denetim (İç Kaynaklı)	Muhasebe Meslek Kuruluşları ve Düzenleyici Kurumlar
Mesleki İzleme ve Denetim (Kuruluş ve Meslek Seviyesinde)	Mesleki Kuruluşlar ve Bağımsız Denetim Şirketleri
Disiplin Suçları ve Cezaları	Düzenleyici Kurumlar ve Mahkemeler

(Kaynak: Soltani, 2007, s. 444. Aktaran: Esendemir, 2011, s. 60)

Türkiye’de, denetim şirketlerinin; finansal tabloların bağımsız denetim ve sınırlı bağımsız denetimleri ile diğer güvence denetimleri ve ilgili hizmetlere ilişkin kalite kontrol sistemlerinin oluşturulması ve ilgili sorumlulukların düzenlenmesi amacıyla Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından 2013 yılında “Bağımsız Denetim Standartları kapsamında çıkarılan Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri ile Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol” başlıklı Kalite Kontrol Standardı-1 yayınlanmıştır (Kamu Gözetimi Kurumu, 2013). Standart kapsamında denetim tarihi veya öncesinde denetim ekibinin vardığı önemli yargıların ve raporu oluştururken ulaştığı sonuçların tarafsız bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak için denetim kalitesine yönelik gözden geçirme süreci tasarlanmıştır. Bu süreç, Kurum tarafından belirlenen işletmeler ile borsada işlem gören işletmelerin finansal tablolarının bağımsız denetimi ve varsa denetim şirketinin, kalitesinin gözden geçirilmesinin gerekli olduğuna karar verdiği diğer denetimler için uygulanmaktadır. Denetimin kalitesini gözden geçiren kişi ise denetim ekibinde yer almayan, denetim sonuçlarını tarafsız olarak değerlendirmek için yeterli ve uygun tecrübe ve yetkiye sahip denetim şirketindeki bağımsız denetçi, denetim şirketi dışından uygun yetkinliğe sahip bir kişi veya kişilerden oluşturulmuş bir ekiptir. Denetim şirketi dışından uygun yetkinliğe sahip kişi ise, sorumlu denetçi olabilmek için gerekli yetkinlik ve yeteneğe sahip, bağımsız denetim şirketi dışındaki bağımsız denetçidir (örneğin, başka bir denetim şirketinin sorumlu denetçisi gibi). Düzenleme kapsamında denetim ekibi tarafından yürütülen ve bir sonuca bağlanan denetim faaliyetlerinin ve önemli yargıların tarafsız kişiler tarafından gözden geçirilmesi uygun görülmüştür. Denetim şirketlerinin bu sürece dahil olmak suretiyle faaliyet göstermeleri gerektiğinden, kalite sürecine bağlı olarak denetim faaliyetinin ulaştığı sonuçların denetim ekibi ve denetim şirketi dışındaki denetçiler tarafından değerlendirilmesi yürütülen denetim faaliyetlerindeki etkinliği ve verimliliği arttıracaktır. Denetimde etkinliğin ve verimliliğin artırılması ve denetim faaliyetlerin harici gözden geçirme mekanizmasına dahil olmasına bağlı olarak denetçiler denetim faaliyetlerini sürdürürken daha şüpheci ve daha bağımsız davranacaklardır. Denetçinin şüpheciliği ve bağımsızlığı aynı zamanda denetimde kalite unsurunun sağlanmasını sağlayacaktır.

Ülkemizde bağımsız denetim kalitesi ile ilgili olarak uygulanan bir başka düzenleme ise yine Kamu Gözetimi Kurumu tarafından 2013 yılında çıkarılan “Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Kalite Kontrol” başlıklı Bağımsız Denetim Standardı

220 olmuştur. Standart, finansal tabloların denetimine ilişkin kalite kontrol prosedürleri açısından denetçinin özel sorumluluklarını ve –uygun hallerde- denetimin kalitesini gözden geçiren kişinin sorumluluklarını düzenlemektedir. Bu bağlamda gözden geçirme işlemini gerçekleştirecek olan denetçinin amaçları tanımlanmıştır. Buna göre denetçinin amacı, yürütülen her bir denetimle ilgili olarak kendisine;

- Denetimin mesleki standartlar ile mevzuat hükümlerine uygun olduğuna ve
- Düzenlenen denetçi raporunun içinde bulunulan şartlara uygunluğuna ilişkin makul güvence sağlayan kalite kontrol prosedürleri uygulamaktır.

Standart kapsamında oluşturulacak olan kalite kontrol sistemi ve denetim ekiplerinin görevleri tanımlanmaktadır ve kalite kontrol sistemleri, politika ve prosedürleri, denetim şirketlerinin sorumluluğuna yüklenmiştir. Kalite Kontrol Standardı uyarınca denetim şirketi;

- Denetim şirketinin ve personelinin, mesleki standartlara ve mevzuat hükümlerine uyduğuna ve

- Denetim şirketi veya sorumlu denetçiler tarafından düzenlenen raporların, içinde bulunulan şartlara uygunluğuna ilişkin makul güvence sağlayan bir kalite kontrol sistemi kurmak ve bu sistemin devamlılığını sağlamakla yükümlüdür.

Bağımsız denetim kuruluşlarınca yürütülen tüm denetim çalışmalarının bağımsız denetim standartlarına uygun şekilde yürütülmesini sağlayacak kalite kontrol politika ve prosedürlerinin oluşturulması ve etkinliğinin sağlanması, bağımsız denetim kalitesinde artışın sağlanmasında etkili olabilecektir (Yaşar, 2011, s. 64).

BÖLÜM III

KÂR YÖNETİMİ VE KÂR YÖNETİMİNİN ARAÇLARI

3.1. Giriş

Kâr yönetimi kavramı, farklı tanımları bulunmakla birlikte, kısaca, şirket yöneticilerinin muhasebe standartlarının takdir hakkını gerektiren esnekliklerinden faydalanarak şirketin gerçek faaliyet sonuçlarının çeşitli amaçlara yönelik olarak olduğundan farklı gösterilmesi olarak tanımlanmakta olup, muhasebe literatüründe önemli bir konu olmaya devam etmektedir. Healy ve Wahlen (1999)'in sermaye piyasası, sözleşmeler ve düzenleyiciler kaynaklı olarak sınıflandırılacak amaçlarla gerçekleştirildiğini belirttiği kâr yönetiminin yönetici, işletme veya piyasa kaynaklı birçok nedeni bulunmaktadır.

Kâr yönetimi; tahakkuk temelli, reel faaliyet yönetimi temelli ve sınıflandırma değiştirmesi temelli olmak üzere üç tür kâr yönetim aracı kullanılarak gerçekleştirilebilmektedir. Tahakkuk temelli kâr yönetiminde, şirket yöneticileri, finansal raporlamada muhasebe seçimlerini uygularken kendi yargılarını kullanmak suretiyle kârı yönetmektedirler. Böylece, şirketin gelecekteki kârlarını bugüne ya da bugünkü kârlarını geleceğe aktarmaya yönelik olarak tahakkuklar kullanılmaktadır. Gelecekteki kârdan ödünç alma yoluyla cari dönem kârının değiştirildiği bu yöntemin maliyetli bir yöntem olduğu ve dış gözetimlerde özellikle dikkat edildiği için şirketler alternatif kâr yönetimi araçlarına yönelebilmektedirler. Bu kapsamda, Barua ve Zhao (2014), şirket yöneticilerinin tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi kabiliyetlerinin dış gözetim mekanizmaları tarafından kısıtlandığı durumda, sınıflandırma değiştirmesine başvurulabileceğini öne sürmüştür. Diğer bir kâr yönetimi aracı olan reel faaliyet yönetimi, yöneticilerin en azından bazı paydaşları belirli finansal raporlama hedeflerinin faaliyetlerin normal seyrinde yerine getirildiğine inanması için yanlış yönlendirmek istemesinden kaynaklanan normal operasyonel uygulamalardan sapmalar olarak tanımlanmıştır (Roychowdhury, 2006, s. 336). Normal işletme uygulamalarını etkileyen reel faaliyet yönetimi; geçici fiyat iskontoları sağlamak suretiyle satışların zamanlaması, AR-GE harcamalarının zamanlaması, reklâm ve bakım giderleri, uzun vadeli varlık ve

yatırımların elden çıkarılmasına ilişkin gelirin tanınma zamanlaması gibi yollarla gerçekleştirilebilmektedir (Adıgüzel, 2017, s. 187). Sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi ise, gelir tablosundaki gider veya gelir kalemlerinin kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması suretiyle kâr yönetimidir. Dış denetimlerle tespiti diğer kâr yönetimi araçlarına göre oldukça zor olan sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi üzerine sınırlı sayıdaki çalışmalarda; genellikle, olağandışı kalemler (extraordinary items), özel kalemler (special items) ve durdurulan faaliyetler (discontinued operations) kullanılarak kâr yönetimi araştırılmıştır. Bu kapsamda, çalışmanın bu bölümünde; kâr yönetimi kavramı, nedenleri ve amaçları açıklandıktan sonra söz konusu kâr yönetimi araçları açıklanmıştır.

3.2. Kâr Yönetimi Kavramı

Kâr yönetimi kavramına ilişkin literatürdeki tanımlamalar incelendiğinde, kâr yönetimi kavramının tanımlanmaya başladığı 1980’li yıllardan günümüze kadar literatürdeki birçok çalışmada farklı şekillerde yapılan tanımlamalar olduğu görülmektedir.

Shipper (1989, s. 92) kâr yönetimini; bazı özel kazançlar elde etmek amacıyla dış finansal raporlama sürecine kasıtlı olarak müdahalede bulunulması olarak tanımlamıştır.

Davidson vd., (1987, s. 2)’ye göre; kâr yönetimi; istenilen düzeyde kâr elde edebilmek için genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin kısıtları içerisinde kasıtlı adımlar atma sürecidir.

Healy ve Wahlen (1999, s. 368)’a göre kâr yönetimi; *“Yöneticilerin işletmenin ekonomik performansı konusunda bazı hissedarları yanıltmak ya da kamuya açıklanan kâr’a bağlı sözleşmelere dayalı sonuçları etkilemek için hem finansal raporlama sürecinde hem de işlemlerin oluşturulması esnasında verdikleri kararlarla finansal raporlar değiştirildiği zaman gerçekleşmektedir.”*

Mulford ve Comiskey (2002, s. 87) kâr yönetimini; kârların önceden belirlenmiş bir hedefe doğru aktif manipülasyonu olarak tanımlamıştır. Söz konusu çalışmada, bu hedef, yönetim tarafından belirlenen bir kâr tutarı veya analistler tarafından ortaya konulan bir tahmin ya da sürdürülebilir bir kâr akışıyla ilgili bir tutar olarak ifade edilmiştir.

Küçüksözen (2004), finansal bilgi manipülasyonuna yönelik olarak

gerçekleştirdiği çalışmasında kâr yönetimini; *‘Bir şirketin ekonomik performansı hakkında finansal bilgi kullanıcılarının yanıtılması ya da kamuya açıklanan kâr rakamına bağlı olarak sözleşmeyle ilgili sonuçları etkilemek amacıyla, yöneticilerin finansal raporlama sürecinde (muhasabe standartları çerçevesinde veya bunların dışında olmak üzere) aldıkları karar veya gerçekleştirmiş oldukları işlemlerle işletmenin finansal sonuçlarını değiştirmeleri, başka bir ifade ile yatırımcıların veya ilgililerin karar ve düşüncelerini etkileyecek ya da değiştirecek nitelikte, muhasabe verilerinin ya da önemli durumların kasıtlı ve bilinçli olarak yanlış ya da eksik olarak açıklanması ya da hiç açıklanmaması’* olarak tanımlamıştır.

Yaşar (2011, s. 29), kâr yönetimini; “Bir şirketin gerçek finansal durum ve faaliyet sonuçlarının, muhasabe ilke ve standartlarına uygun ya da aykırı bir şekilde alınan kararlar veya gerçekleştirilen işlemlerle, çeşitli amaçlara yönelik olarak, olduğundan farklı gösterilmesi ya da gizlenmesi suretiyle, finansal bilgi kullanıcılarının etkilenmesi ya da yanıtılması sonucunu doğuran bütün işlem ve uygulamalardır” şeklinde tanımlamıştır.

Yukarıda ve literatürde ortaya konulan bütün tanımlamaların ortak noktası, kâr yönetiminin yöneticilerin takdir yetkilerine bağlı olması ve işletmenin kârının olduğundan farklı gösterilmesi amacını taşımasıdır. Kârın olduğundan farklı gösterilmesinin ise yatırımcı kararlarını etkilemek, kâr üzerinden prim alan yöneticilerin kişisel çıkarlarını artırmak istemeleri, işletme ile ilgili çeşitli sözleşmelere konu olan kârın sözleşmeye uygun hale getirilmesi gibi birçok sebebi bulunmaktadır. Bütün bunları göz önünde bulundurarak kâr yönetimini; bir işletmenin faaliyet sonuçlarının, performansının ve etkinliğinin ölçülmesinde kullanılmak üzere hesaplanan ve finansal tablolarda yer alan kârın, genel kabul görmüş muhasabe ilkeleri çerçevesinde yer alan veya almayan çeşitli uygulamalar ile farklı amaçlara yönelik olarak, olduğundan farklı gösterilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür.

3.3. Kâr Yönetiminin Nedenleri

Kâr yönetimi uygulamalarının işletme dışındaki etkenlerden, işletme içindeki etkenlerden veya kişisel nedenlerden kaynaklanabilecek çeşitli nedenleri bulunmaktadır (Yaşar, 2011, s. 29). Yöneticilerden kaynaklı uygulamaların yanında işletmeden veya piyasadan kaynaklı olarak da kâr yönetimi uygulaması kullanılabilirlikle birlikte, genel olarak, yöneticiler açısından ve işletme açısından kâr yönetiminin çok çeşitli

nedenlerinden bazıları Tablo 3’te özetlenmiştir (Özcan, 2007, s. 19):

Tablo 3

<i>Yöneticiler ve İşletme Açısından Kâr Yönetimi Nedenleri</i>	
Yöneticiler Açısından	İşletme Açısından
Yöneticilerin prim planlarını maksimize etme.	Her türlü yasal düzenlemelerden kaynaklanan işletmeye ait politik riski ve maliyeti düşürme.
Hisse senedi satın alma hakkına sahip olduğunda hisse senedi fiyatlarını yükseltme.	Vergi erteleme.
İşini kaybetme korkusu ve başarılı görünerek pozisyonlarını koruma.	Uygun maliyetli borçlar sağlama ve işletmenin hisse senedi fiyatlarını artırma.
Yeni yönetim olarak başarısızlığı geçmiş yönetime yüklemek ve gelecekteki kâr hedeflerini daha rahat yakalayabilme.	Sıkıntılı bir finansal duruma sahip olan işletmelerde borç sözleşmelerinin iptal edilme riskini en asgari düzeye indirmek.

(Kaynak: Özcan, 2007, s. 19)

Kâr yönetimi sadece yöneticiyle veya işletmeyle ilgili faktörlerden kaynaklanmamakla birlikte aynı zamanda yasalar, piyasa mekanizmaları ve düzenlemeler gibi kurumsal faktörlerden de etkilenmektedir ve kurumsal faktörler de ülkelere göre değişmektedir (Enomoto vd., 2015, s. 184). Bu kapsamda, kâr yönetiminde etkili olan ve literatürde öne çıkan kâr yönetimi nedenlerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

3.3.1. Şirket Yöneticilerinin Kişisel Menfaatleri

Şirket üst düzey yöneticilerinin şirket performansına bağlı olarak kazandıkları teşvik primlerinin kâr yönetimini etkileyen nedenlerinden olduğu kabul edilmektedir (Healy, 1985). Evans ve Sridhar (1996), yöneticilerin işletmeye ait gerçek kazanç durumunu ve mevcut raporlama sistemine dair bilgilere sahip olduklarını ve işletmeyle yöneticilerin çalışma şartlarının belirlendiği bir sözleşme bulunması durumunda sözleşmenin, yöneticilerin kâr yönetimi davranışlarında belirleyici olduğunu belirtmişlerdir. Burgstahler ve Dichev (1997, s. 100) çalışmalarında yöneticilerin

sıklıkla yıllık raporda kârlardaki artışların önemini vurguladıklarından bahsetmişler ve yöneticilerin artan kâr profilini sürdürmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir (Burgstahler ve Dichev, 1997, s. 100). Ortaya çıkış şekli her ne olursa olsun kâr yönetimi uygulamalarına başvurulmasının nedenlerinden bir tanesi de yöneticilerin şahsi çıkarları olmaktadır. Yöneticiler kâr yönetimi konusunda ve buna bağlı olarak sermaye piyasasında, işletmenin ve yönetici performansları hakkında olduğundan farklı bir izlenim oluşturma konusunda hareket ederler (Bertin ve Iturriaga, 2005, s. 2).

3.3.2. Denetimden Kaynaklanan Nedenler

Denetim ayrıca mali tabloların geçerliliğinin doğrulanması suretiyle yöneticilerle işletme paydaşları arasında var olan bilgi asimetrisini azaltmaktadır. Bu noktada denetçinin niteliği de ön plana çıkmaktadır. Çünkü düşük nitelikteki denetçilerle karşılaştırıldığında, yüksek niteliklere sahip olan denetçilerin sorgulanabilir muhasebe uygulamalarını tespit etme olasılıkları daha yüksektir (Becker vd., 1998, s. 6). Dolayısıyla, yönetim tarafından sunulan finansal bilgilerin ve finansal raporların kalitesi, bu raporların bir üçüncü tarafça denetlenmesi durumunda artabilir (Johnson, Khurana ve Reynolds, 2002, s. 654). Özellikle, Enron olayında Arthur Andersen denetim firmasının rolünün olması, bağımsız denetim kalitesinin sağlanamamasının kâr yönetiminin önemli nedenlerinden birisi olduğunu göstermiştir (Yaşar, 2011, s. 30). Bununla birlikte denetim süresi, denetçi niteliği, denetçi tecrübesi gibi unsurlar denetimin başarısını ve kalitesini etkileyen faktörler oldukları için kâr yönetimi uygulamalarının bunlardan etkilenmesi muhtemeldir.

3.3.3. İç Kontrol Sisteminin Zayıflığı

Bir işletmede yürütülen denetim faaliyetlerine doğrudan etki yapan iç kontrol sistemi, bağımsız denetim ile birlikte finansal bilgilerin ve finansal raporların kalitesini etkileyen unsurlardan birisidir. Bir işletmenin iç kontrol sisteminin bulunmaması veya yetersiz olması durumunda rapor edilen kârların sürekliliği de azalmaktadır (Marinovic, 2013, s. 162). İç kontrol mekanizması; yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve bağımsız denetçi komitesiyle birlikte etkin bir kurumsal yönetimin dört temel taşından biri olmakla birlikte dış finansal raporlamada önemli bir rol oynamaktadır. Etkin bir iç kontrol sistemi yönetime ait fiillerin yıl boyunca izlenmesinde üçüncü bir taraf olarak

rol almaktadır (Prawitt, Smith ve Wood, 2008, s. 1). Etkin bir iç kontrol sistemine sahip işletmelerde, bağımsız denetimle birlikte iki katmanlı bir süzgeç görevi göreceğinden, olması gerekenler dışındaki işlemlerin tespit edilmesi daha kolay olacağından, yöneticilerin kâr yönetimi uygulamaları da sınırlanabilecektir.

3.3.4. Finansal Analistlerin Kâr Tahminleri

İşletmeler açısından özellikle sürdürülebilir bir kâr profiline sahip olunması, hem işletmenin piyasa değerinin maksimize edilmesinde hem de yönetimin başarılı görülmesinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla bir işletme ile ilgili olarak kâr her zaman beklenti konusu olan bir kavram olmaktadır. Kâr konusunda beklentilerin ortaya konulmasında önemli aktörlerden olan finansal analistler çeşitli sebeplerle işletmelere ait kâr tahminlerinde bulunurlar.

Analistlerin faaliyet gösterdikleri bilgi ortamı, büyük ölçüde ulusal yasa ve yönetmeliklerle belirlenir ve analistlerin kâr yönetimi uygulamalarında etkisi bulunmaktadır. Bu etki, ülke piyasalarının şeffaflık durumuna göre bazen kârı azaltıcı bazen de kâr yönetimi uygulamalarını artırıcı nitelikte olabilmektedir (Degeorge vd., 2004, s. 1). Yöneticilerin özellikle faaliyet kârlarını artırmaya yönelik olarak teşvikleri bulunmaktadır. Çünkü faaliyet kârları ileride devam etme olasılıkları daha yüksek olan düzenli faaliyetlerin yansımaları olduğundan, işletmelerin değerlemesinde büyük öneme sahiptir. Bununla birlikte, analistlerin faaliyet kârı tahminleri de önem taşımakta ve yöneticiler tarafından bu tahminlerin karşılanması veya tahmin düzeyinin geçilmesi için kâr yönetimi uygulamalarına başvurulmaktadır (Pan, 2014, s. 1). Faaliyet kârları işletme değerlemesinde bir temel sağlamaktadır ve analistler faaliyet kârını işletmenin gelecekteki performans tahminlerinin yanı sıra işletme değerlemelerinde de kullanırlar. Buna bağlı olarak yöneticiler, analistlerin hem işletme değerlemeleri hem de gelecekteki performans tahminlerini karşılayabilmek için kâr yönetimine başvururlar (Chae ve Nakano, 2015, s. 26).

Ülke borsalarına kote olan işletmeler, özellikle, analistler tarafından belirlenen ve mevcut ve potansiyel yatırımcılar tarafından takip edilen kâr tahminleri konusuna önem vermektedirler. Mevcut yatırımcılar hisse sahipliğini devam ettirmek için potansiyel yatırımcılar ise hisse sahibi olmak için işletmenin kârlılığını ve bu kârlılığın

sürekliliğini takip etmektedirler. Dolayısıyla, analistler tarafından ortaya konulan tahminler bu konuda belirleyici unsur olduğundan, işletmeler analistlerin kâr tahminlerini karşılayabilmek adına sürekli olarak çeşitli kâr yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedirler.

3.3.5. İşletme Birleşmeleri ve Satın Almaları

İşletme birleşmelerinde ve satın alımlarında finansal raporlar büyük önem arz etmektedir. İşletmelerin finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının doğru bir şekilde tespit edilmesi neticesinde işletme değerleri ortaya çıkmaktadır ve birleşmeler veya satın almalar bu değerler üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Finansman aracı olarak hisse senedi kullanan işletmeler, birleşme veya satın alma öncesinde önemli ölçüde kâr yönetimi uygulamasına başvurmaktadırlar (Francoeur vd., 2012, s. 100). İşletme birleşmelerinde veya satın almalarda öncelikle alınacak olan işletmenin her bir hissesi için, devralan işletmelerin hisse sayısı, daha sonra ise üzerinde anlaşmaya varılan hedef işletme satın alma bedeli göz önüne alındığında, devralan işletmenin hisse fiyatları belirlenir. Süreç bu şekilde işlerken devralan işletmenin sözleşme tarihinde değeri yükseldikçe, hedef işletmeyi satın almak için çıkarılması gereken hisse senedi sayısı daha da azalır. Buna bağlı olarak devralan işletmenin devir öncesinde hisse senedi bedellerini artırma girişimi bulunmaktadır (Erickson ve Wang, 1996, s. 150).

Hisse senedi devir işlemlerinde hisse değişim oranı, her bir hedef (devralınan) işletme pay sahibinin her bir hedef pay için aldığı hisse senedinin sayısını belirlemektedir ve buna göre taraflar arasında bir satın alma bedeli belirlenirken, hisse değişim oranı sözleşme sırasında devralan işletmenin değerine göre belirlenir. Devralan işletmenin hisse senedi değeri ne kadar yüksek olursa, devir işleminden dolayı kazanç sağlar ve buna bağlı olarak birleşme görüşmelerinden önce devralan işletmenin hisse değerini artırmaya yönelik uygulamalara başvurması olağandır. Sonuç olarak, yüksek kâr oranlarına sahip olan ve satın alma işlemini yapacak olan bir işletme, piyasadaki eylemlerden önce kârını manipüle etmesini sağlayan teşvik edici bir güdüye sahip olmaktadır (Alsharairi vd., 2015, s. 586).

Satın alma türlerinden biri olan yönetim satın almasında, yöneticiler görev yaptıkları işletmelerin tamamını veya bir kısmını satın alma yoluna giderler. Yönetim satın almalarından önce yöneticiler, hisse senedi fiyatlarını düşürme umuduyla kâr

yönetimi uygulamalarına başvurmaktadırlar. Eğer uygulama başarılı olursa, işletmeyi veya bir kısmını değerinden daha düşük bir tutara sahiplenirler (Mao ve Renneboog, 2015, s. 43).

3.3.6. Hisse Senedi Getirileri ve İşletme Değeri

Kâr elde etmek ve bu kârın sürekliliğini sağlamak işletmelerin piyasa değerlerini yükseltme konusunda etkin bir faktördür. Buna bağlı olarak yöneticiler finansal raporlarda sürekli olarak kâr açıklamak isterler. Bu durum hisse senetlerini ellerinde bulunduranlar için de geçerlidir.

İşletmelerin zayıf performansları ve mali sıkıntılarının bulunması durumunda yöneticiler kârları yukarı doğru yönetme eğilimindedirler ve kârların artmasından sonra yatırımcıların talebiyle birlikte hisse senedi fiyatlarında artış gerçekleşir ve kâr yönetimi uygulaması amacına ulaşmış olur (Sayari vd., 2013, s. 64).

3.3.7. Rekabet

Rekabetin yüksek olduğu sektörlerdeki şirketlerin, maliyetleri düşürmeye yönelik önlemler dışında, kârı yüksek göstermeye yönelik kâr yönetimi teknikleri kullanarak kârlı bir şirket görüntüsü vermeleri söz konusu olabilmektedir (Duncan, 2001, s. 34).

3.3.8. Borç Sözleşmeleri

Yöneticiler potansiyel olarak yüksek maliyetli borç sözleşmelerinden kaynaklanan ihlallerin önüne geçebilmek için önlem almaktadırlar ve borç yükü fazla olan işletmelerde bu önlemler daha yüksek olmaktadır (Kim, Lei ve Pevzner, 2010, s. 22). Muhasebe politikası tercihleri diğer etkenlerle birlikte aynı zamanda borç sözleşmelerinin içeriklerinden de etkilenmektedir. Buna bağlı olarak mali sıkıntı yaşayan ve özellikle borç sözleşmesi ihlalleri olan işletmelerin yöneticileri gelirleri artırıcı nitelikte olan muhasebe politikası seçimlerine yönelmekte ve kâr yönetimine başvurmaktadırlar (Jaggi ve Lee, 2002, s. 295). Yöneticiler ayrıca yakın tarihli bir borç sözleşmesi öncesinde tahakkuklar aracılığıyla gelecek dönem kârlarını cari döneme aktarmak suretiyle kâr yönetimi uygulamasına başvurmaktadırlar (Watts ve Zimmerman, 1986, s. 162).

3.3.9. Yönetici Değişikliği

İşletmenin kâr rakamları, işletmeyi finanse edenler, müşteriler, hissedarlar ve diğer faktör sahiplerini ilgilendirmekle birlikte yöneticilerin sözleşmelerinin belirleyicisidir (Christie ve Zimmerman, 1991, s. 1). Yöneticiler bu hususları göz önünde bulundurarak işletme faaliyetlerini yönlendirirler ve zaman zaman hedeflere ulaşamama endişesi taşıdıklarından çeşitli kararlar alırken manipülatif hareketlere yönelirler. Yönetim değişikliği olması durumunda ise yöneticiler tarafından farklı endişelerle kâr yönetimi uygulamasına başvurulmaktadır. Yönetim değişikliği yapıldıktan sonra, yeni yönetimin cari kârları azaltarak bu durumdan eski yönetimi suçlaması ve cari dönem kârlarını yeni döneme taşıyarak başarılı görünme güdülleri bulunmaktadır (Stolowy ve Breton, 2000, s. 22).

3.3.10. Politik Baskı ve Gelir Vergisi Etkisi

İşletmelerde gerçekleştirilen kâr yönetimi her zaman kârları yüksek göstermek için olmayabilir. Yöneticiler bazen kârları düşük gösterme eğilimindedir. Bu yöneticinin kendisinden çok işletmeyle alakalı bir durum olmaktadır. Kâr rakamları çok yüksek olan işletmeler, çeşitli politik baskı ve gelir vergisi etkisinden kaçınmak amacıyla, rapor edilen kârları düşürmek için giderleri artırmak suretiyle kâr yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedirler (Ghazali, Shafie ve Sanusi, 2015, s. 193).

3.4. Kâr Yönetiminin Amaçları

Kâr yönetiminin varlığını ortaya çıkarmak ve ispatlamanın zor olması, öncelikle şirket yöneticilerinin kârı yönetme teşviklerinin güçlü olduğu durumları belirlemeyi, daha sonra ise bu teşviklerin muhasebe seçimleri ile uyumlu olup olmadığının test edilmesini gerektirmiştir (Healy ve Wahlen, 1999). Healy ve Wahlen (1999) kâr yönetimindeki amaçları (teşvikleri) aşağıdaki başlıklarda açıklamıştır:

1) Sermaye piyasası teşvikleri: Yönetimin ele geçirilmesi öncesinde kârların düşürülmesi, hisse senedinin halka arzında kârı yüksek göstermek, yönetim veya finansal analistlerin kâr tahminlerini tutturmak gibi sermaye piyasası amaçları için şirketlerin kârı yönetmeleri bu grupta sınıflandırılmaktadır.

2) Sözleşme teşvikleri: Şirketlerin borç sözleşmesi ihlallerinden kaçınmak, yöneticilerin teşvik primlerinde artış sağlama istekleri, iş güvenliğini iyileştirmek gibi amaçlarla kâr'ı yönetmelerini ifade etmektedir.

3) Düzenleyici otorite teşvikleri: Düzenleyici otoritelerin sektöre özgü düzenlemelerine ve anti-tröst düzenlemelerine kâr yönetiminin düzenleyici otoritelerle ilgili amaçları grubunda yer verilmektedir.

Yaşar (2011, s. 38-48), literatürde yapılan sınıflandırmalardan hareketle, kâr yönetiminin amaçlarını aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

- 1) Sermaye piyasası ile ilişkili amaçlar
 - a. Yöneticilerin şirket ele geçirme uygulamalarında ele geçirme maliyetini düşürmek
 - b. Hisse senetlerinin ilk halka arzı ya da sermaye artırımını yoluyla sağlanacak fon tutarını arttırmak
 - c. Yönetimin kâr tahminleri ya da finansal analistlerin kâr beklentilerini karşılamak
 - d. Şirket kârlılığının gelecekte daha yüksek olacağı izlenimini vermek
- 2) Sermaye piyasası ile ilişkili olmayan amaçlar
 - a. Sözleşmelere dayalı amaçlar
 - i. Borç sözleşmesi şartlarını sağlamak
 - ii. Yöneticilerin teşvik primlerinde artış sağlamak
 - iii. İşçi sendikaları ile toplu pazarlıkta artış sağlamak
 - b. Kural koyuculara dayalı amaçlar
 - i. Ürün fiyatlarındaki hızlı artıştan kaynaklanan kârı düşük göstermek
 - ii. Gümrük korumalarından yararlanmak
 - iii. Antitröst soruşturmalar
 - iv. Sektöre ilişkin düzenlemelere uyma zorunluluğu

3.5. Kâr Yönetiminin Araçları

Kâr yönetimi ile ilgili literatür incelendiğinde; tahakkukların yönetilmesi, reel faaliyetlerin yönetilmesi ve sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla olmak üzere üç tür kâr yönetimi üzerinde durulduğu görülmektedir. Genellikle, şirket yöneticileri, kâr hedeflerini karşılamak için her üç kâr yönetimi yöntemini de kullanma kapasitesine sahiptirler. Ancak, her bir stratejinin maliyetlerine, kısıtlamalarına ve zamanlamasına

bağlı olarak farklı yöntemler arasında dengeleme (değiş-tokuş) yapabilirler (Abernathy vd., 2014, s. 600). Bu kapsamda, bazı çalışmalarda (örneğin; Jones, 1991; Dechow vd., 1995; Kothari vd., 2005) ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi; bazı çalışmalarda (örneğin; Cohen ve Zarowin, 2010; Gunny, 2005; Roychowdhury, 2006; Gunny, 2010) reel faaliyetler yoluyla kâr yönetimi, bazı çalışmalarda (örneğin; McVay, 2006; Fan vd., 2010; Noh vd., 2014; Adıgüzel, 2017) ise sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi incelenmiştir.

Sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetimi; genellikle, gelir tablosu ve nakit akım tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir (Küçüksözen, 2004, s. 228). Önceki çalışmalar incelendiğinde, gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi şeklindeki kâr yönetiminin daha çok incelendiği görülmektedir. Bu kapsamdaki çalışmalarda ise, genellikle, esas faaliyet giderlerinin yinelenmeyen kalemlere (özel kalemler, olağandışı kalemler vb.), durdurulan faaliyetlere ve esas faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirilmesi incelenmiştir. Bu çerçevede, çalışmanın izleyen kısımlarında, üç kâr yönetimi aracı olan tahakkuklar, reel faaliyet yönetimi ve sınıflandırma değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.5.1. Tahakkuklar Yoluyla Kâr Yönetimi

Bir işletmenin, bilgi kullanıcılarına açıklamak üzere düzenlemiş olduğu finansal tablolar, tahakkuk esasına göre hazırlanır. Tahakkuk esasına göre; işletme açısından finansal sonuç doğuran ve cari dönemde veya daha sonra işletme açısından nakit hareketi meydana getiren işlem ve olaylar, bunlarla ilgili nakit tahsil ya da ödemelerin gerçekleştiği tarihte değil, bu işlem ve olayların gerçekleştiği tarihte kayıtlara geçirilmektedir. Buna bağlı olarak, gelir, gider, kâr veya zararın tespit edilmesi ve bunlarla ilgili aktif ve pasif kalemlerde meydana gelen değişimlerin kaydedilmesi tahakkuk muhasebesinin esaslarını oluşturmaktadır ve bir işletmenin performansı bu şekilde şekillenmektedir (Küçüksözen, 2004, s. 63).

Tahakkuklara bağlı kârlar, nakit akışlarına göre daha kısa bir zamanda ölçülebildiğinden dolayı, nakit akışlarında olduğu gibi zamanlama ve uyumsuzluk problemi bulunmamaktadır ve nakit akışlarından daha iyi bir performans ölçücü olarak değerlendirilmektedir. Ancak, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ)

kapsamında tanınan esneklik nedeniyle tahakkuk muhasebesi yönetsel takdire tabidir ve bu takdir yetkisi neticesinde GKGMİ çerçevesinde tanınan esnekliğin kâr yönetimi yönünde kullanılmasına bağlı olarak, raporlanan kârlarda bozulmalar söz konusu olabilmektedir (Subramanyam, 1996, s. 250). Kâr yönetimi üzerine yapılan araştırmalarda tahakkukların kullanılmasının 3 temel nedeni bulunmaktadır (Ayarlıoğlu, 2007, s. 96):

- a) Tahakkuklar, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinden birisidir.
- b) Tahakkuklar, işletme kârı üzerinde farklı muhasebeleştirme yöntemlerinin kullanımının etkileri sebebiyle karşılaşılan tutarsızlıkları azaltmak için kullanılır.
- c) Eğer, tahakkukların kullanımı yoluyla kâr yönetimi uygulamaları finansal tablo kullanıcıları açısından yeterince açık değilse, yatırımcıların raporlanan kârlar üzerinde kâr yönetiminin etkilerini tanımlamak için yeterliliklerinin düşük olması ihtimali yüksektir.

Tahakkuk temelli kâr yönetimi, şirket yöneticileri, ihtiyari (anormal, isteğe bağlı) tahakkukları kullanarak, cari dönem kârları arttırmak için gelecek dönemlerden kârları “ödünç alırken” ya da tam tersine, cari dönem kârlarını azaltmak amacıyla cari dönemden gelecek dönemlere kârları iterken meydana gelmektedir. Bu nedenle, cari dönem kârını artırmak için kullanılan tahakkuklar yoluyla kâr yönetiminin maliyeti, ortaya çıkarma (tespit) maliyetine ek olarak, gelecekteki kârların bire bir azalmasıdır. Gelecek dönem kârları, cari döneme hızlandırılan net gelir neticesinde mekanik olarak düşürülür (Abernathy vd., 2014, s. 603).

Literatürde kâr yönetiminin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen ölçümlemede farklı modeller geliştirilmiştir. Kâr yönetiminin ölçülmesinde sıklıkla kullanılan modelleri; toplam tahakkukları kullanan modeller (örneğin; Healy, 1985; DeAngelo, 1986; Jones, 1991; Dechow vd., 1995; Kothari vd., 2005), özel tahakkukları kullanan modeller (örneğin; McNichols ve Wilson, 1988; Petroni, 1992; Beneish, 1997; Beaver ve McNichols, 1998) ve sıklık dağılımı yaklaşımını kullanan modeller (örneğin; Burgstahler ve Dichev, 1997; DeGeorge vd., 1999) olarak sıralamak mümkündür (Yaşar, 2011, s. 148; Ayarlıoğlu, 2007, s. 94).

Kâr yönetimi literatürü incelendiğinde, çalışmaların odak noktasının tahakkuk esaslı kâr yönetimi olduğu ve kâr yönetimi göstergesi olarak ihtiyari tahakkukların düzeyinin çeşitli modeller (örneğin; Healy, 1985; DeAngelo, 1986; Jones, 1991; Dechow vd., 1995; Kothari vd., 2005) yardımıyla tahmin edildiği görülmektedir. Ancak,

yöneticilerin takdir yetkisini kullanmaları nedeniyle ortaya çıkan ve anormal tahakkuklar olarak da ifade edilen ihtiyari tahakkukların açıklanmasının zorluğu nedeniyle, ampirik araştırmalarda, genellikle, ihtiyari olmayan (normal) ve ihtiyari (anormal) tahakkuklardan oluşan toplam tahakkuklardan hareketle ihtiyari tahakkuklar ölçülmektedir (Yaşar, 2011, s. 149; Ocak, 2013, s. 84). Muhasebe tahakkukları, geçmişte ve halihazırda yöneticiler tarafından gerçekleştirilen muhasebe politikaları yönetiminden ve muhasebe tahminlerinin seçimlerinden etkilendiği için, kâr yönetiminin tespit edilmesinde ihtiyari tahakkukların toplam tahakkuklardan ayrılması önem taşımaktadır. Bu kapsamda, toplam tahakkukların; yönetim tarafından belirlenebilen isteğe bağlı (ihtiyari) tahakkuklardan ve yönetim tarafından belirlenemeyen zorunlu (ihtiyari olmayan) tahakkuklardan oluştuğu kabul edilmektedir. İhtiyari olmayan ve ihtiyari tahakkuklar, sırasıyla yönetilemeyen ve yönetilen kârları ölçmek için kullanılmakta ve yönetimin sadece ihtiyari yani takdire bağlı tahakkuklar üzerinde takdir yetkisini kullanabilmekte, dolayısıyla, anormal tahakkuklar kâr yönetiminin bir göstergesi olarak kullanılmaktadır (Habbash, 2010, s. 25).

Toplam tahakkukların hesaplanmasında; bilanço yaklaşımı ve nakit akım tablosu yaklaşımı olmak üzere iki yöntemden hareket edildiği, ancak, nakit akım tablosu yaklaşımının daha iyi sonuçlar vermesi nedeniyle tercih edildiği görülmektedir. Bu yöntemde, toplam tahakkuklar, olağandışı kalemlerden önceki kârdan faaliyetten kaynaklı nakit akışları çıkartılarak hesaplanmaktadır (Hribar ve Collins, 2002, s. 109). Toplam tahakkukların hesaplanmasından sonra, yukarıda bahsedilen modeller yardımıyla, toplam tahakkukların ihtiyari olmayan (normal) kısmı tahmin edilmektedir. Daha sonra, hesaplanan toplam tahakkuklardan tahmin edilen normal tahakkuklar çıkartılarak ihtiyari tahakkuklar hesaplanmaktadır.

Literatürde ihtiyari tahakkukların tahmin edilmesinde; Dechow, Sloan and Sweeney (1995)'in geliştirdikleri Düzeltilmiş Jones Model olarak bilinen model ile Kothari, Leone and Wasley (2005)'in performans-eşlemeli modeli sıklıkla kullanılan modeller arasında yer almaktadır. Düzeltilmiş Jones Model (1995)'de, Jones model (1991)'deki kredili satışlardaki bütün değişikliklerin kâr yönetimi sayıldığı varsayımından farklı olarak net satışlardan ticari alacaklar çıkartılmak suretiyle, ihtiyari tahakkuklar aşağıdaki model kullanılarak tahmin edilmektedir:

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

Yukarıdaki modelde;

$$\begin{aligned} 1/A_{it-1} &= t-1 \text{ yılındaki toplam tahakkuklar,} \\ \Delta REV_{it} &= t \text{ yılında net satışlardaki değişimi,} \\ PPE_t &= t \text{ yılındaki brüt maddi duran varlıklar,} \\ \varepsilon_{it} &= t \text{ yılındaki ihtiyari tahakkuklar (hata terimi)} \end{aligned}$$

Kothari, Leone and Wasley (2005) performans-eşlemeli model’de ise, şirket performans farklılıklarından kaynaklı tahmin hatalarının önüne geçmek amacıyla ihtiyari tahakkukların tahmin edilmesinde Düzeltilmiş Jones Model (1995)’e aktif kârlılık oranı değişkeni ilave edilmiş olup, ihtiyari tahakkuklar aşağıdaki şekilde ölçülmüştür (Ocak, 2016, s. 97):

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE/A_{it-1}] + \beta_{3i} [ROA/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

Burada;

$$\begin{aligned} 1/A_{it-1} &= t-1 \text{ yılındaki toplam tahakkukları,} \\ \Delta REV_{it} &= t \text{ yılında net satışlardaki değişimi,} \\ \Delta REC_{it} &= t \text{ yılında net ticari alacaklardaki değişimi,} \\ PPE_t &= t \text{ yılındaki brüt maddi duran varlıkları,} \\ ROA_{t-1} &= t-1 \text{ yılındaki aktif kârlılık oranı,} \\ \varepsilon_{it} &= t \text{ yılındaki ihtiyari tahakkukları (hata terimi),} \end{aligned}$$

göstermektedir.

3.5.2. Reel Faaliyetler Yoluyla Kâr Yönetimi

Reel (Gerçek) faaliyetlerin (işlemlerin) manipüle edilmesi suretiyle kâr yönetimi (Real Earnings Management) raporlanan muhasebe rakamlarını etkilemek amacıyla operasyonel tercihler üzerinde yönetsel takdir yetkisinin kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Wilson, 2015, s. 2). Roychowdhury (2006, s. 336) reel faaliyetlerin manipülasyonu, yöneticilerin en azından bazı paydaşları belirli finansal raporlama hedeflerinin faaliyetlerin normal seyrinde yerine getirildiğine inanması için yanlış yönlendirmek istemesinden kaynaklanan normal operasyonel uygulamalardan sapmalar olarak tanımlamıştır. Fiyat indirimleri, isteğe bağlı harcamaların azaltılması gibi belirli reel faaliyetlerin manipülasyon yöntemleri, bazı ekonomik durumlarda muhtemel en uygun uygulamalardır. Ancak, eğer yöneticiler, bir kâr hedefini karşılama amacı ile bu faaliyetlere ekonomik koşullarına göre normalden daha kapsamlı bir şekilde dahil

olduklarında, söz konusu çalışmadaki tanımlamaya göre reel faaliyetler manipülasyonu yaptıkları yönünde değerlendirilmektedir (Roychowdhury, 2006, s. 337).

Reel faaliyet yönetimi, şirket yöneticileri kâr hedeflerini yakalamak için gerçek (reel) faaliyetleri ile ilgili en uygun (optimal) işletme kararlarından saptıkları zaman meydana gelmektedir (örneğin; satılan mallar maliyetini düşürmek için aşırı üretim, AR-GE giderleri gibi ihtiyari giderleri kesmek) (Abernathy, 2014, s. 603). Reel faaliyet yönetimi; ihtiyari giderleri (örneğin; araştırma ve geliştirme giderleri, reklam giderleri, tamir-bakım giderleri), satılan mallar maliyetini azaltıcı aşırı stok üretimi, uzun vadeli varlıkların satılması ve işlemlerin yapılandırılmasının diğer yollarını içermekte olup, giderek artan sayıda çalışma, şirket yöneticilerinin kâr hedeflerine ulaşmak için reel faaliyet yönetimine yönelip yönelmediğini araştırmaktadır. (Zhao, 2012, s. 4). Reel faaliyetler yoluyla kâr yönetimi uygulamalarından bazılarını aşağıdaki Tablo 4'te yer verilmiştir (Braswell ve Daniels, 2017, s. 47):

Tablo 4

Gerçek (Reel) İşlemlerle Kâr Yönetimi Tekniklerine Örnekler

Gerçek İşlemlerle Kâr Yönetimi Metodu	Açıklama
Anormal derecede yüksek stok üretimi.	Mali yıl sona ermeden gerçekleştirilen fazla üretime ilişkin maliyet genel üretim giderlerinin daha fazla üniteye dağıtılmasını sağlayarak, satışların maliyetinin düşük olmasına ve kâra bağlı olarak da hisse başına kârın yüksek olmasına neden olmaktadır.
Takdire bağlı harcamaların ertelenmesi (Araştırma ve geliştirme giderleri, pazarlama satış ve dağıtım giderleri, genel yönetim giderleri).	İsteğe bağlı harcamaların sonraki dönemlere ertelenmesi toplam harcamalarda düşüğe neden olur ve hisse başına kâr rakamını artırabilir.
Yatırım projelerinin geciktirilmesi.	Daha önceden planlanmış yatırım projelerinin cari dönemden sonraya aktarılması neticesinde malzeme ve amortisman giderlerinin azaltılarak harcamalardan kaçınılması sağlanabilir.
Hisse senedi geri alımları.	Yönetim, raporlama dönemleri arasında işletmeye ait hisse senetlerini açık piyasadan geri alım yapmak suretiyle, hisse senetlerinin değerini ve buna bağlı olarak hisse başına kârı arttırabilir.
<i>(Tablo 4. 'ün Devamı)</i>	
Kârlı varlıkların satışı.	İşletme, kârda artış sağlamak amacıyla işletme varlıklarının satışından elde edilen kazancı kayıt altına alabilir.
Satış fiyatı indirimleri ve esnek kredi koşulları.	Satışlarda uygulanacak olan plansız fiyat indirimleri ve esnek kredi koşulları satışların ve buna bağlı olarak kârın artmasına neden olabilir.

(Kaynak: Braswell ve Daniels, 2017, s. 47)

Normal işletme uygulamalarını etkileyen reel faaliyet yönetimi; geçici fiyat iskontoları sağlamak suretiyle satışların zamanlaması, AR-GE harcamalarının zamanlaması, reklâm ve bakım giderleri, uzun vadeli varlık ve yatırımların elden çıkarılmasına ilişkin gelirin tanınma zamanlaması gibi yollarla gerçekleştirilebilmektedir (Adıgüzel, 2017, s. 187). Reel faaliyetler yoluyla kârı yönetmek için, satışları arttırıcı fiyat iskontoları, AR-GE harcamaları gibi ihtiyari harcamalarda kesintiye gitme şeklindeki faaliyetler, gelirleri veya net kârı arttırabilmekte, fakat bu tür uygulamalar aynı zamanda maliyetli olmaktadır. Ancak, reel faaliyetlerin manipülasyonu, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin bir ihlali olmadığı için, bu kâr yönetimi aracının tahakkuklar yoluyla kâr yönetiminden daha düşük maliyetli olması beklenmektedir (McVay, 2006, s. 504-505). İşletme faaliyetleriyle ilgili her türlü manipülasyon beklenen fayda ve maliyetleri açısından farklılık göstermekle birlikte, görünürlük ve hesap verilebilirlik açısından, yönetim, reel işlemlerin manipüle edilmesi suretiyle kâr yönetimi uygulamalarını tercih etmektedir. Çünkü yöneticiler gerçek ekonomik performansı tam olarak yansıtmayan kârlara neden olan kararlarla ilgili olarak cevap vermek zorundadırlar ve izlemesi zor olan yatırım ve finansman kararlarına cevap vermek daha zor olabilir (Lara, Osma ve Penalva, 2010, s. 4). Bununla birlikte, reel faaliyetler yoluyla (işlem esaslı) kâr yönetimi, işlemler daha muhasebeye ve finansal tablolara konu olmadan gerçekleştirildiği için bağımsız denetim kuruluşları, düzenleyici kuruluşlar, yönetim kurulu, denetim komitesi gibi birimler tarafından tespit edilmesi ve ortaya çıkarılması oldukça zor uygulamalar olarak değerlendirilmektedir (Ocak, 2016, s. 94).

Reel faaliyetler yoluyla kâr yönetimi, işletmenin gelecekteki performansı üzerinde önemli ölçüde olumsuz bir etkiye sahip olmaktadır. Buna göre işletmenin aktif getiri oranı ve nakit akışları gibi önemli performans ölçütleri, geçmiş dönemde uygulanan gerçek faaliyetlerin kullanılması suretiyle kâr yönetiminden dolayı olumsuz etkilenmektedir (Gunny, 2005, s. 29). Reel faaliyetlerin yönetilmesi yoluyla kâr yönetiminde, artan fiyat indirimleri ve kredili satışların kolaylaştırılması gibi uygulamalar neticesinde satışların zamanlamasının hızlandırılması satış hacimlerini geçici olarak arttıracak, buna bağlı olarak da cari dönem kârları artacaktır. Ancak, işletme eski fiyatlara döndüğünde bu durum ortadan kalkacaktır. Ayrıca, artan üretim hacmi ve satışların maliyetlerinin düşmesi sebebiyle işletmenin satış gelirleri yükselip, kârı da artacak, ancak üretim ve stok maliyetlerinde artışlar yaşanabilecektir. Bunun dışında, reklam gideri, araştırma giderleri ve yönetim giderleri ile ilgili olarak harcama

azaltılması yoluna gidilmesi durumunda işletmenin kârı ve nakit akışları artar fakat gelecekteki nakit akışları riski ortaya çıkabilecektir (Cohen ve Zarowin, 2008, s. 16). Reel faaliyet yönetimi, şirket giderlerini tasarruf yoluyla kısa vadeli kâr elde etmeyi sağlarken, uzun vadede kurumsal değere zarar vererek fırsat maliyetlerini arttırmaktadır. Bu nedenle, şirket yönetimleri, tahakkuk esaslı ve reel bir kâr yönetiminden daha düşük fırsat maliyeti olan başka bir kâr yönetimi aracını kullanmak isteyebilirler (Chae ve Nakano, 2015, s. 26).

Reel faaliyet yönetimi ile ilgili ilk araştırmalarda (örneğin; Baber vd., 1991; Dechow ve Sloan, 1991; Bushee, 1998) cari faaliyet sonuçlarını iyileştirmek için AR-GE harcamalarının manipülasyonuna odaklanıldığı görülmektedir (Abernathy vd., 2014, s. 603). Gerçek faaliyetlerin kullanılması suretiyle kâr yönetiminin incelendiği bazı çalışmalarda (Gunny, 2005; Roychowdhury, 2006; Xu, Taylor ve Dugan, 2007; Kim ve Sohn, 2013; Wilson, 2015; Cupertino, Martinez ve Costa Jr., 2016) işletmelerin gerçek muhasebe işlemlerini ve faaliyetlerini kullanmaları suretiyle kârı farklılaştırma çalışmalarının neden ve sonuç ilişkileri incelenmiştir. Bir kısım çalışmalarda ise (Cohen ve Zarowin, 2008; Li, McDowell ve Moore, 2009; Lara, Osma ve Penalva, 2010; Kothari, Mizik ve Roychowdhury, 2012; Ferentinou ve Anagnostopoulou, 2014; Enomoto, Kimura ve Yamaguchi, 2015; Braam vd., 2015; Sohn, 2016; Swai ve Mbogela, 2016; Das, Mishra ve Rajib, 2017) tahakkuk esaslı kâr yönetimi ile gerçek faaliyetlerin manipüle edilmesi suretiyle kâr yönetimi arasındaki ilişki ve farklar araştırılmıştır. Örneğin; Roychowdhury (2006), ilk olarak, reel faaliyetlerin manipülasyonu yoluyla kâr yönetimi hakkında ölçüm modeli ve ampirik sonuçlar bulmuştur. Roychowdhury (2006), şirket yöneticilerinin zarar raporlamaktan veya analist tahminlerini yakalayamamaktan, gerçek (reel) faaliyetlerin manipülasyonu yoluyla kaçındıkları konusunda ampirik destek sağlamaktadır. Söz konusu çalışma, spesifik olarak, yöneticilerin; satışları yönettiğine, isteğe bağlı giderleri azalttığına ve satılan mallar maliyetini azaltmak için aşırı stok üretimine dair kanıtlar ortaya koymuştur. Cohen vd. (2008) çalışmalarında, Sarbanes Oxley Yasası sonrasında daha maliyetli hale gelen tahakkuklara dayalı kâr yönetiminden reel faaliyet yönetimine yönelme olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Zang (2012), reel faaliyet yönetimi ve tahakkuk temelli kâr yönetimi arasındaki etkileşimin araştırıldığı çalışmada, şirket yöneticilerinin her iki kâr yönetimi türünü ikame olarak kullandıkları yönünde kanıt elde etmiştir.

3.5.3. Finansal Tablo Kalemlerinde Sınıflandırmanın Değiştirilmesi Yoluyla Kâr Yönetimi

Yatırımcılar, şirket değerlendirme kararları verirken, gelecekte sürekli olması beklenen gelir kalemlerine daha yüksek değer verirler. Muhtemelen, kullanıcıların değerlendirme kararlarında kolaylık sağlamak için, GKGMİ genellikle, önemli yinelenmeyen (tekrarlanmayan) kalemlerin finansal tablolarda ayrı bir şekilde açıklanmasını zorunlu tutmaktadır. Fakat net kârın yinelenen ve yinelenmeyen olmak üzere bileşenlere ayrılması, aynı zamanda şirket yöneticilerinin gelir ve gider kalemlerini yanlış sınıflandırmak suretiyle yatırımcıları yanıltmasına fırsat vermektedir. Örneğin, şirket değerini arttırmak isteyen bir yöneticinin yinelenen giderleri yinelenmeyen giderler olarak sınıflandırması, sürekli gelirden artış olduğu yönünde yatırımcıları yanıltacaktır. Bu tür kâr yönetimi, muhasebe literatüründe, sınıflandırma değiştirmesi olarak ifade edilmektedir (Barua vd., 2010, s. 1487).

McVay (2006), sınıflandırma değiştirmesini, gelir tablosundaki gider kalemlerinin kasıtlı bir şekilde yanlış sınıflandırılması olarak tanımlamaktadır (McVay, 2006, s. 501). Örneğin; sınıflandırma değiştirmesi (kaydırması); giderlerin esas faaliyet kârı arttırmaya yönelik olarak faaliyet giderlerinden yinelenmeyen (tekrar ortaya çıkması muhtemel olmayan) giderlere kaydırılmasını içermektedir (Abernathy vd., 2014, s. 604). Gelir tablosu sınıflandırmasının değiştirilmesi; yönetimin esas faaliyet kârını arttırmaya yönelik olarak satılan mallar maliyeti, satış ve genel yönetim giderleri gibi esas faaliyet giderleri özel maliyetler ve durdurulan faaliyetleri içeren yinelenmeyen kalemlere kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılmasını ifade etmektedir. Bu kâr yönetimi biçimi, literatürdeki son zamanlardaki çalışmalarda, kâr yönetiminin üçüncü bir aracı olarak kabul edilmektedir (Pan, 2014, s. 5). Kâr yönetiminin diğer bir aracı olan gelir tablosu kalemlerinin sınıflandırmasının değiştirilmesi, esas faaliyet kârı arttırmak için gelir tablosundaki satır kalemlerinin yanlış sınıflandırılmasını içermektedir² (Barua ve Zhao, 2014, s. 3).

Sınıflandırma değiştirmesi, bir kâr yönetim aracı olarak gelir tablosu kalemlerinin fırsatçı şekilde yanlış sınıflandırılması uygulaması olarak adlandırılmaktadır. Muhasebe kuralları, bu kalemlerin nerede raporlanacağı ve nasıl sınıflandırılacağını belirlemede şirket yöneticilerinin kendi yargılarını ve takdir

² Esas faaliyet (Çekirdek) kâr; satışlardan amortisman, itfa ve tükenme payları hariç satılan mallar maliyeti ve pazarlama ve genel yönetim giderlerinin çıkartılması olarak tanımlanmaktadır.

haklarını kullanmalarına izin vermektedir. Sınıflandırma tercihleri, finansal tablo kullanıcılarının bakış açılarını etkileyebilecek finansal tablo kalemlerinin sunuluşunu ve açıklanışını etkiler. Bu, net kâr üzerinde etkisi olmayan ve denetçiler tarafından tespit edilme ihtimalinin daha düşük olduğu dönem içi bir kâr yönetimi şeklidir. Denetçiler, gelir ve giderlerin tanınmasına, gelir ve giderlerin sınıflandırılması ve açıklanmasına göre daha fazla odaklanırlar. Gelir tablosu kalemlerinin sınıflandırılmasındaki takdir hakkı ve sınıflandırmanın değiştirilmesinin tespit edilme ihtimalinin düşük olduğu göz önüne alındığında, yöneticilerin gelir tablosu bileşenlerini yanlış sınıflandırma fırsatına ve ihtimaline sahip olduğu söylenebilir (Wu, 2016, s. 8-9).

Bir kalemin uygun şekilde sınıflandırılması yönetsel takdir yetkisine tabidir ve dış gözetimciler (monitörler), şirketin yanlış sınıflandırma maliyetini düşüren bu gizli davranış türünü belirleme yetenekleriyle sınırlanabilmektedir. Bu nedenle sınıflandırma değiştirilmesi (kayması), esas faaliyet kârını şişirmek için potansiyel olarak cazip bir kâr yönetimi aracıdır, çünkü ne sonraki dönemlerde tersine çevrilen kârı artırıcı isteğe bağlı tahakkuklar ve ne de reel faaliyet yönetiminin bir sonucu olarak vazgeçilen (yoksun kalınan) herhangi bir fırsat yoktur (Haw vd., 2011, s. 520).

Mevcut araştırmalar tahakkuk yönetimi ve gerçek kazanç yönetimi ile karşılaştırıldığında, gelir sınıflandırma değiştirilmesinin yönetime önemli avantajlar sağladığını kabul etmektedir. Bu avantajlardan birincisi, sınıflandırmanın değiştirilmesinin ortaya çıkarılmasının oldukça zor olmasıdır. Mevcut muhasebe kuralları çerçevesinde gider kalemlerinin sınıflandırılması subjektif olabildiği için denetçilerin bu tür kâr yönetimini belirlemesi zordur. Ayrıca, sınıflandırma değiştirilmesinde net kâr rakamı değişmediği için, denetçilerin bu tür uygulamaları kavramaya yönelik çabası da sınırlı olmaktadır. İkincisi, reel ekonomik faaliyetlerin veya işlemlerin yönetildiği kâr yönetimi aracına göre yalnızca sade muhasebe işlemi içerdiği için ters ekonomik sonuçları olmayacaktır. Ayrıca, tahakkuk yönetiminden farklı olarak, bu kâr yönetiminde, daha sonra tersine çevrilmesi gereken tahakkuklar içermemektedir. Bu nedenle, gelir sınıflandırması değişimi, piyasa beklentilerini karşılamak veya ekonomik kazanımlar elde etmek için yönetimin kullanacağı uygun bir araç olabilmektedir (McVay, 2006; Barua vd., 2010; Pan, 2014).

Sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetiminde tahakkuklar yoluyla ve reel faaliyetler yoluyla kâr yönetiminden farklı olarak GKGMİ'ne göre belirlenen kâr değişmemektedir (McVay, 2006, s. 502). Sınıflandırma değiştirilmesinin ihtiyari tahakkuklar ve reel faaliyetler yoluyla kâr yönetiminden farklı olarak temel avantajı, net

kârın (bottom line earnings) değişmemesi ve uzun dönem firma değerinin etkilenmemesidir. Bu durum, denetçilerin ve düzenleyicilerin detaylı incelemelerini sınırlandırabilmektedir (Malikov vd., 2018, s. 293).

Sınıflandırma değişikliği, gelir tablosu kalemlerinin tanınması veya ölçümü ile ilgili değildir; bunun yerine, yinelenen (recurring) giderlerin gelir tablosunda yinelenmeyen (non-recurring) olarak yanlış sınıflandırılması ile ilgilidir. Özellikle, sınıflandırma değişikliği, maliyetleri yinelenen kalemlerden çekerek yinelenmeyen ve olağanüstü kalemlere kaydırmak suretiyle gerçekleştirilebilmekte ve bu nedenle de net kâr (en alt satır kalemi) yerine esas faaliyet kâr rakamını şişirebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, sınıflandırma değişikliğinin amacı, genellikle bazı yinelenen harcamaların (veya faaliyet giderlerinin) gelir tablosunda tekrarlanmayan olarak yanlış sınıflandırılması yoluyla firmaların esas faaliyet kârını şişirmektir. Yinelenen giderlerin aksine, giderler nadir veya geçici giderleri ifade eden yinelenmeyen giderlerin, finansal tablo kullanıcıları, özellikle de az tecrübeli yatırımcılar tarafından gelir tablosundaki farklı açılardan niteliğini ve ağırlığını anlayamamaktadırlar. Bu durum, bazı yöneticileri yinelenen harcamalarının bir kısmını yinelenmeyen olarak yanlış sınıflandırma ve böylece esas faaliyet kârlarını şişirme konusunda motive edebilmektedir (Zalata ve Roberts, 2016, s. 53-54).

Sınıflandırma değişikliği yoluyla kâr yönetimi mekanizmasının nasıl işlediği Şekil 1 üzerinden gösterilmiştir. Şekil 1, faaliyet kârını kasıtlı olarak arttırmaya yönelik olarak faaliyet giderleri kalemlerinin faaliyet dışı gider kalemleri olarak nasıl yeniden sınıflandırıldığını göstermektedir (Chae ve Nakano, 2015, s. 26).

GELİR TABLOSU		DEĞİŞTİRME	GELİR TABLOSU	
Satışlar	200		Satışlar	200
Faaliyet Gider Kalemleri	190	Faaliyet Gider Kalemleri	185	
Faaliyet Kârı	10	Faaliyet Kârı	15	
Faaliyet Dışı Harcama Kalemleri	5	Faaliyet Dışı Harcama Kalemleri	10	
Net Kâr	5	Net Kâr	5	

Şekil 1. Sınıflandırma Değişikliği Mekanizması
(Kaynak: Chae ve Nakano, 2015, s. 26)

Sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi yapılmasında başlıca teşvik; şirket yöneticilerinin sıfır esas faaliyet kâr (çekirdek kâr) veya çekirdek kârdaki bir azalıştan kaçınma (Fan vd., 2010), analistlerin tahminleri (McVay, 2006; Fan vd., 2010; Athanasakou vd., 2011; Haw vd., 2011) gibi kâr kıstaslarını karşılama veya geçme arzusunun kaynaklanmaktadır. Ayrıca, şirket yöneticileri, ikincil halka arz öncesinde potansiyel yatırımcıların yatırım kararlarını etkilemek (Siu ve Faff, 2013) amacıyla sınıflandırma değiştirmesine yönelebilmektedirler (Nagar ve Sen, 2017, s. 180). Bir başka ifadeyle, kâr kıstaslarını karşılama veya geçme gibi sermaye piyasası ile ilişkili teşvikler (amaçlar), şirket yöneticilerini bu tür kâr yönetimi uygulamalarına sevk etmektedir (Nagar ve Sen, 2014, s. 3).

Şirket yöneticileri, esas faaliyet (çekirdek) kâr'a genellikle çekirdek olmayan kâr'dan daha yüksek değer verildiği için, esas faaliyet kârını arttırmaya yönelik hareket etmektedirler. Esas faaliyet kârı, tanım gereği, gelecekte devam etmesi daha muhtemel olan düzenli ticari faaliyetlerin performansını yansıtmaması gerektiği için, firmanın değerlendirilmesinde yinelenmeyen kâr bileşenlerine göre daha fazla önem verilmektedir. Bu nedenle, hem akademisyenler hem de uygulayıcılar, esas faaliyet kârının firmaların değerlendirilmesinde kullanılmasının önemini vurgulamaktadırlar (Pan, 2014, s. 1).

Finansal tablolardaki hesap kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi, kâr yönetiminin araçlarından biri olarak muhasebe literatüründe incelenmekte olup, genellikle, gelir tablosu ve nakit akım tablosu kalemlerine ilişkin olarak gerçekleştirilmektedir (Küçüksözen, 2004, s. 228). Önceki çalışmalarda, sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetiminin genellikle gelir tablosuna ilişkin sınıflandırma değiştirilmesinin araştırılması şeklinde gerçekleştiği, nakit akım tablosu sınıflandırmasının değiştirilmesine yönelik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu tür çalışmalarda ise, genellikle, esas faaliyet giderlerinin özel kalemlere, olağandışı kalemlere, durdurulan faaliyetlere kaydırılması suretiyle yapılan sınıflandırma değiştirmeleri incelenirken; bazı çalışmalarda ise esas faaliyet giderlerinin faaliyet giderlerine kaydırılmasının incelendiği görülmektedir. Bu kapsamda, çalışmanın izleyen kısımlarında; sınıflandırma değiştirmesinin ölçülmesine ilişkin modellere ve söz konusu kâr yönetimi uygulamalarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.5.3.1. Gelir Tablosu Kalemlerine İlişkin Sınıflandırma Değiştirilmesi

Sınıflandırma değişikliği yoluyla kâr yönetimi daha çok gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Nitekim McVay (2006) çalışmasında, sınıflandırma değişikliği; gelir tablosundaki gider kalemlerinin kasıtlı bir şekilde yanlış sınıflandırılması olarak tanımlanmıştır (McVay, 2006, s. 501). Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi; gelir, gider, kâr ve zarar kalemlerinin Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre yer alması gerektiği satırlar yerine gelir tablosundaki farklı bir satırda raporlanmasını kapsamaktadır (Barua ve diğ., 2010, s. 85). Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi; net kârı değiştirmeden, esas faaliyet kârını arttırmak amacıyla yinelenen yapıdaki kalemlerin yinelenmeyen yapıdaki kalemlere kaydırılması suretiyle bir kâr yönetimi aracı olarak kullanılmaktadır (Wu, 2016, s. 3).

Sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetiminin incelendiği çalışmalarda, genellikle, gelir tablosuna ilişkin sınıflandırma değişikliğinin araştırıldığı; spesifik olarak ise, genellikle, esas faaliyet giderlerinin özel kalemlere, olağandışı kalemlere, durdurulan faaliyetlere, faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değişikliklerinin incelendiği görülmektedir³. Esas faaliyet kârlarının sınıflandırma değişikliği kapsamında şişirilip şişirilmediğinin tahmin edilmesinde ise çalışmalarda McVay (2006) ve Fan vd. (2010) modelleri kullanılmaktadır.

3.5.3.1.1. Sınıflandırma Değiştirilmesinin Ölçülmesi

Literatürde, gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetiminin incelendiği çalışmalarda; McVay (2006) ve Fan vd. (2010) modellerinden hareket edilmektedir. Bu kapsamda, McVay (2006), esas faaliyet giderlerinin kârı azaltıcı özel kalemlere kaydırılıp kaydırılmadığını, geliştirdiği iki aşamalı bir model ile ölçmüştür. Daha sonra, Fan ve diğ. (2010), McVay (2006)

³ Son yıllarda, gelirlerin sınıflandırılmasının değiştirilmesi yoluyla kâr yönetiminin incelendiği çalışmalar yapıldığı (Noh vd., 2014; Malikov vd., 2018) görülmekle birlikte, literatürde sıklıkla giderler yoluyla sınıflandırma değişikliği kullanılmıştır. Bu nedenle, faaliyet dışı gelirlerin faaliyet gelirlerine kaydırılması şeklindeki sınıflandırma değişikliğine bu bölümde ayrı bir başlık olarak yer verilmemiş, literatür taraması bölümünde yer verilmesi tercih edilmiştir.

modelinin çeşitli eksikleri olduğunu öne sürmüş ve geliştirmiş oldukları model yardımıyla esas faaliyet kârını ölçmüşlerdir. Beklenmeyen esas faaliyet kâr tahmininde, çalışmalarda sıklıkla kullanılan söz konusu iki modele ilişkin bilgilere aşağıdaki kısımlarda yer verilmiştir.

3.5.3.1.1.1. McVay (2006) Modeli

McVay (2006), esas faaliyet giderlerinin kârı azaltıcı özel kalemlere kaydırılması suretiyle gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırma değiştirmesini ölçmek amacıyla ilk olarak beklenen esas faaliyet kâr düzeyini (t yılını incelemek için), daha sonra ise beklenen esas faaliyet kârındaki değişmeyi (t+1 yılını incelemek için) modelleyen aşağıdaki modelleri tahmin etmiştir.

$$CE_t = \beta_0 + \beta_1 CE_{t-1} + \beta_2 ATO_t + \beta_3 ACCRUALS_{t-1} + \beta_4 ACCRUALS_t + \beta_5 \Delta SALES_t + \beta_6 NEG_ \Delta SALES_t + \square_t \quad (1)$$

$$\Delta CE_t = \varphi_0 + \varphi_1 CE_{t-1} + \varphi_2 \Delta CE_{t-1} + \varphi_3 \Delta ATO_t + \varphi_4 ACCRUALS_{t-1} + \varphi_5 ACCRUALS_t + \varphi_6 \Delta SALES_t + \varphi_7 NEG_ \Delta SALES_t + v_t \quad (2)$$

Burada;

CE_t = esas faaliyet (çekirdek) kâr (özel kalemler ve amortisman öncesi), [Net Satışlar-Satışların Maliyeti (Amortismanlar hariç)-P.S.D.G. ve Genel Yönetim Giderleri (Amortismanlar hariç)] / Net Satışlar, şeklinde hesaplanmıştır;

ΔCE_t = esas faaliyet kârındaki değişim, $CE_t - CE_{t-1}$ şeklinde hesaplanmıştır;

ATO_t = aktif devir hızı oranı, Net Satışlar / $(NOA_t + NOA_{t-1}) / 2$ şeklinde hesaplanmıştır;

NOA = Net İşletme (Faaliyet) Varlıkları

= [Toplam Aktif – Nakit ve Nakit Benzerleri – Kısa Dönem Yatırımlar (Finansal Yatırımlar)]- [Toplam Aktif – Toplam Borç – Adi ve İmtiyazlı Pay – Azınlık Hakkı];

ΔATO_t = Aktif devir hızındaki değişim, $ATO_t - ATO_{t-1}$ şeklinde hesaplanmıştır;

$ACCRUALS_t$ = İşletme (Faaliyet) tahakkukları, [Olağandışı Kalemler öncesi Net Kâr – Faaliyetlerden Kaynaklı Nakit Akışı] / Net Satışlar, şeklinde hesaplanmıştır;

$ACCRUALS_{t-1}$ = Önceki yıl faaliyet tahakkukları;

$\Delta SALES_t$ = Satışlardaki yüzde değişim, $[Net Satışlar_t - Net Satışlar_{t-1}] / Net$

Satışlar; ve

$NEG_ΔSALES_t = Eger, ΔSALES_t$ sıfırdan küçükse, satışlardaki yüzde değişim ($ΔSALES_t$); diğer durumda 0.

Beklenen esas faaliyet kâr düzeyinin modellendiği McVay (2006) Model (1)'de; t yılındaki beklenmeyen esas faaliyet kâr'ın (raporlanan esas faaliyet kâr'dan tahmin edilen esas faaliyet kârın çıkartılması), yöneticilerin sınıflandırma değiştirmesi yaptıklarında t yılındaki özel kalemlerde artış olması beklenmektedir. Model (1)'deki ilk değişken, esas faaliyet kârının devamlılık gösterme eğilimi (ihtimali) olduğu için gecikmeli esas faaliyet kârı (CE_{t-1})'dir. Model'deki diğer değişken, kâr marjları ile negatif ilişkili olduğu için aktif devir hızı oranı (ATO_t)'dur. Model'de, tahakkuk düzeylerindeki değişikliklerle yüksek derecede korelasyonlu olan şirket aşısı performansını kontrol etmek için önceki yıl tahakkukları ($ACCRUALS_{t-1}$) ve cari yıl tahakkukları ($ACCRUALS_t$) kullanılmıştır. Çalışmada, esas faaliyet kârı satışlarla orantılanmasına (ölçeklendirilmesine) rağmen, satışlar büyüdükçe satış başına sabit maliyetler dolar olarak daha da küçüleceği için satışlardaki büyüme ($ΔSALES_t$) Model'e dahil edilmiştir. Ayrıca, Anderson vd. (2003) faaliyet artışlarında maliyetlerin, eşit miktarda faaliyet düşüşlerindeki maliyet azalışından daha fazla arttığını bulduğu için, satış artışları ve azalışları arasındaki farklılaşmayı ($NEG_ΔSALES_t$) Model'de dikkate almışlardır.

Beklenen esas faaliyet kârındaki değişimin modellendiği Model (2)'de, reel ekonomik değişimler ile yöneticilerin fırsatçı davranışları arasında ayırım yapmak için, t yılında özel kalemlerle ilgili gelişimin t + 1 yılında tersine dönüp dönmediği incelenmiştir. Çalışmada, esas faaliyet kârındaki t yılından t+1 yılına beklenmeyen değişimin, t yılındaki özel kalemlerde düşüş gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bu kapsamda, sınıflandırma değiştirmesi yapan şirketlerin; 1) t yılında, beklenmeyen esas faaliyet kâr düzeyinin beklenen esas faaliyet kâr düzeyinden daha yüksek olması, 2) t+1 yılında, esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişimin, beklenen değişimden daha düşük olması beklenmiştir. Esas faaliyet kârındaki değişim modeline, hem önceki yıl esas faaliyet (çekirdek) kâr (CE_{t-1}) hem de t-2 yılından t-1 yılına esas faaliyet kârındaki değişim dahil edilmiştir. McVay (2006, s. 514), bunun nedenini, ortalamaya dönme düzeyi önceki yıl esas faaliyet kâr düzeyine dayalı olarak modelde farklılık göstermesi ve kârlılıktaki değişiklikleri tahmin etmede kullanılması olarak açıklamıştır. Bununla birlikte, aktif devir hızı düzeyi yerine aktif devir hızındaki değişim ($ΔATO_t$) dahil

edilmiş ve diğer değişkenler esas faaliyet kâr düzeyi tahmininde kullanılan model (1) ile aynıdır.

McVay (2006) modelinde tahmin edilen söz konusu değerler, sırasıyla, beklenen esas faaliyet kârı (CE_t) ve esas faaliyet kârındaki beklenen değişmeyi ölçmektedir. Raporlanan esas faaliyet kârı (raporlanan ç esas faaliyet kârındaki değişim) ve beklenen esas faaliyet kârı (esas faaliyet kârındaki beklenen değişim) arasındaki fark beklenmeyen esas faaliyet kârı (UE_CE_t) ve esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişiklikleri ($UE_ΔCE_t$) vermektedir.

McVay (2006), şirket yöneticilerinin esas faaliyet kârını arttırmaya yönelik olarak özel kalemleri kullanmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesine yönelik yönelmediklerini test etmek için, ikinci aşamada, beklenmeyen esas faaliyet kârını aşağıdaki iki modelde regresyona tabi tutulmak suretiyle katsayıları tahmin etmiştir. Esas faaliyet giderlerinin özel kalemlere kaydırılması suretiyle sınıflandırma değiştirmesi yapılması durumunda, t yılındaki beklenmeyen esas faaliyet kârda özel kalemlere bağlı olarak artış olması ve t+1 yılındaki esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişimde ise azalış olması beklenmektedir.

$$UE_CE_t = \alpha_0 + \alpha_1 \%SI_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

$$UE_ΔCE_{t+1} = \eta_0 + \eta_1 \%SI_t + v_{t+1} \quad (4)$$

Burada; UE_CE_t raporlanan ve tahmin edilen (Model 1) esas faaliyet kârı arasındaki fark olan t yılındaki beklenmeyen esas faaliyet kârı; UE_CE_{t+1} raporlanan ve tahmin edilen (Model 2) esas faaliyet kârındaki değişim arasındaki fark olan esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişimi göstermektedir. $\%SI_t$ değişkeni; satışlara oranlanmış gelir azaltıcı özel kalemler olarak tanımlanmıştır. Pozitif bir özel kalem gelir azaltıcı bir özel kaleme (gelir artırıcı özel kalemlere sıfır değeri verilmiş) karşılık geldiği kabul edildiği için α_1 pozitif ve η_1 in negatif olması öngörülmüştür. Çalışmada, beklenmeyen esas faaliyet kârının oluşturulmasında kullanılan diğer değişkenlerin bağımlı değişken olarak kullanılması dolayısıyla Model 3 ve 4'teki eşitliklerde ilave kontrol değişkenleri eklenmediği belirtilmiştir.

3.5.3.1.1.2. Fan vd. (2010) Modeli

Fan vd. (2010), beklenti modelinde bağımsız değişken olarak kullanılan tahakkukların içerisinde nakit olmayan özel kalemler yer aldığı için, beklenmeyen esas faaliyet kârı ile kârı azaltıcı (negatif) özel kalemler arasındaki ilişkinin yanlı olabileceği gerekçesiyle, McVay (2006) modelinden farklı olarak, cari dönem tahakkuklarını, esas faaliyet kâr beklenti modeline dahil etmemiştir. Çünkü, McVay modelinde aşırı firma performansını kontrol etmek amacıyla modele dahil edilen tahakkukların özel kalem tahakkukları da içerebilmesi, yüksek özel kalem tahakkuklarına bağlı olarak beklenen esas faaliyet kârı aşağı çekmekte ve ikinci aşamada regresyondaki özel kalemlerle pozitif ilişkili olan beklenmeyen esas faaliyet kârı arttırabilmektedir (McVay, 2006). Fan vd. (2010), yıllık verilerin kullanıldığı McVay (2006)'dan farklı olarak üçer aylık verileri kullanmışlar ve McVay (2006) modelini düzelterek aşağıdaki esas faaliyet kâr modelini geliştirmişlerdir:

$$CE_q = \beta_0 + \beta_1 CE_{q-4} + \beta_2 CE_{q-1} + \beta_3 ATO_q + \beta_4 ACCRUALS_{q-4} + \beta_5 ACCRUALS_{q-1} + \beta_6 \Delta SALES_q + \beta_7 NEG_ \Delta SALES_q + \beta_8 RETURNS_{q-1} + \beta_9 RETURNS_q + \varepsilon_q. \quad (5)$$

Esas faaliyet kârları devamlılık gösterdiği için, McVay(2006)'da olduğu gibi bir önceki yıl esas faaliyet kârları modele dahil edilmiştir. Bu kapsamda, son çeyrek esas faaliyet kâr ve dört çeyrek önceki esas faaliyet kâr modele dahil edilmiştir. Son çeyrek cari çeyreğe daha yakın olduğu için firmaların mevcut ekonomik ortamlarını daha iyi kavramaktadır. Dolayısıyla, son çeyrek esas faaliyet kârı, cari çeyrek için normal esas faaliyet kârın daha iyi bir göstergesi olabilmektedir. Çalışmada, ayrıca, dört çeyrek önceki dönemdeki esas faaliyet kârları da dahil edilmiştir. Çünkü üç aylık kârlar birçok şirket için mevsimsel bir yapı sergilemekte, öyle ki bir yıl önce aynı çeyreğin kârı mevcut performans için daha iyi bir kontrol sağlayabilmektedir. Bununla birlikte, Fan vd. (2010) çalışmasında, McVay (2006) tarafından önerilen değişkenlere ek olarak, cari çeyreklerin getirileri (RETURNS) ve önceki çeyrekler getirileri modele eklemiştir. Cari çeyrek getirilerinin kullanılmasının nedeni cari performansı kontrol etmek; önceki döneme ilişkin getirilerin dahil edilmesinin nedeni, piyasanın kötüleşen performansını tespit edebilmek ve cari çeyrekte rapor edilmeden önce esas faaliyet kâr beklentilerini azaltabilmek olarak açıklanmıştır (Fan vd., 2010, s. 1311-1312).

Esas faaliyet kâr beklentileri modelinin amacı, açıklanmayan kısmı (yani beklenmeyen esas faaliyet kârı) anormal bir performans ölçüsü olarak ayırmak suretiyle esas faaliyet kâr (CE) ve firma performansı arasındaki ilişkiyi yakalamaktır. Çalışmada; beklenmeyen esas faaliyet kâr; raporlanan ve beklenen esas faaliyet kâr arasındaki fark olarak hesaplanmıştır (Fan vd., 2010, s. 1312).

$$UE_CE_q = CE_q - E(CE_q). \quad (6)$$

Daha sonra, UE_CE ve $\%SI$ arasındaki ilişki tahmin edilmiştir:

$$UE_CE_q = \alpha_0 + \alpha_1 \%SI_q + \varepsilon_q,$$

Burada; $\%SI_q$ cari çeyrekte satışların bir yüzdesi olarak özel kalemleri ifade etmektedir. McVay (2006) da olduğu gibi, gelir azaltıcı özel kalemler, (-1) ile çarpılan özel kalemlerdir ve gelir arttırıcı özel kalemlere ise sıfır değeri verilmiştir. Eğer $\%SI_q$ nun tahmin edilen katsayısı (α_1) pozitif ise, sınıflandırma değişikliğinin hâkim bir etkisi var demektir (Yani, gelir azaltıcı özel kalemler arttıkça, beklenmeyen esas faaliyet kârı artar). Bir başka ifadeyle, yöneticiler, raporlanan esas faaliyet kârı bekenenden daha yüksek olacak şekilde esas faaliyet giderleri özel kalemlere kaydırmaktadırlar. Eğer, tahmin edilen katsayı negatif ise, o zaman, firma performansı hâkim etkiye sahip olacaktır. Bir başka ifadeyle, gelir azaltıcı özel kalemler arttığında, beklenmeyen esas faaliyet kâr aslında azalmaktadır (Fan vd., 2010, s. 1312).

3.5.3.1.2. Esas Faaliyet Giderlerinin Özel Kalemlere Kaydırılarak Sınıflandırma Değişirmesi

Sınıflandırma değişikliği, gelir tablosu kalemlerinin tanınması veya ölçümü ile ilgili değildir; bunun yerine, yinelenen (recurring) giderlerin gelir tablosunda yinelenmeyen (non-recurring) kalemler (örneğin; özel kalemler, olağanüstü kalemler veya anormal kalemler) olarak yanlış sınıflandırılması ile ilgilidir. Özellikle, sınıflandırma değişikliği, maliyetleri yinelenen kalemlerden çekerek yinelenmeyen ve olağanüstü kalemlere kaydırmak suretiyle gerçekleştirilebilmekte ve bu nedenle de net kâr (en alt satır kalemi) yerine esas faaliyet kâr rakamını şişirebilmektedir. Yinelenen giderlerin aksine, giderler nadir veya geçici giderleri ifade eden yinelenmeyen giderlerin, finansal tablo kullanıcıları, özellikle de az tecrübeli yatırımcılar tarafından gelir tablosundaki farklı açılardan niteliğini ve ağırlığını anlayamamaktadırlar. Bu

durum, bazı yöneticileri yinelenen harcamalarının bir kısmını yinelenmeyen olarak yanlış sınıflandırma ve böylece esas faaliyet kârlarını şişirme konusunda motive edebilmektedir (Zalata ve Roberts, 2016, s. 53-54).

Gelir tablosu kalemleri sınıflandırmasının esnekliği ve özneliği göz önüne alındığında, esas faaliyet giderleri çeşitli gider hesaplarına kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılabilir. Cameron ve Gallery (2012, s. 161), yönetimin daha yüksek “normal kâr” (esas faaliyet kârı) elde etme hedefine sahip olması durumunda, normal giderleri “olağandışı, özel, önemli, istisnai, anormal veya olağanüstü” kalemler olarak sınıflandırabileceğini öne sürmüştür. Terminolojiler, farklı muhasebe yetki alanları arasında değişiklik göstermekle birlikte, bu kalemlerin en önemli özelliği yinelenmeyen nitelikte olmalarıdır. Örneğin; cari yılda raporlanan olağanüstü kalemler; olağandışı, istisnai veya normal faaliyetlerin dışındaki kalemler olduğu için gelecek dönemlerde tekrarlanması beklenmeyen kalemlerdir. Yinelenmeyen kalemler, adından da anlaşılacağı üzere, yinelenmesi beklenmeyen kalemler olup, kârı artırıcı veya azaltıcı şekilde gerçekleşebilmektedir (Wu, 2016, s. 10-11).

McVay (2006) çalışmasında, Revsine vd., (2005, s. 55)’e atıfla, özel kalemler (special items), bir firmanın sürdürülen, devam eden faaliyetlerinden kaynaklanan, ancak doğası gereği ya olağandışı olarak ya da nadiren meydana gelen ve sürdürülen faaliyetlerden elde edilen gelirin bir parçası olarak ayrı bir satır kalemi olarak veya finansal tablo dipnotlarında açıklanması gereken önemli olaylar olarak tanımlanmıştır. Özel kalemlerin örnekleri arasında; (1) alacakların, stokların, araç-gereçlerin veya maddi olmayan duran varlıkların kayıtlardan düşülmesi (yani, amorti edilmesi, iptali), (2) araç-gereç veya yatırımların satışından kaynaklanan kâr veya zararlar ve (3) kurumsal yeniden yapılandırmalardan kaynaklanan özel tek seferlik giderler yer almaktadır. Compustat, gelir tablosunda dökümü verilen özel kalemleri yalnızca dipnotlarda açıklanan özel kalemlerle birleştirmektedir. Ancak, şirket yöneticileri, basın bültenlerindeki dipnotlarda özel kalemleri vurgulayabildikleri ve/veya analistler bu giderleri esas faaliyet (pro-forma) kârların dışında tutabildikleri için, başarılı sınıflandırma değiştirmesi özel kalemlerin gelir tablosunda belirtilmesini gerektirmemektedir (Mcvay, 2006, s. 506).

Hindistan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü tarafından yayınlanan Muhasebe Standardı 5 (AS 5)’e göre, yinelenmeyen kalemler olağandışı ya da önceki dönem olarak sınıflandırılabilir. Olağandışı olaylar tabiatı gereği hem olağandışıdır (alışılmadık) hem de nadir görülen durumlardır. İstisnai kalemler olağanüstü

kalemlerden farklıdır, ancak yinelenmezler ve ayrıca AS 5 uyarınca ayrı bir açıklama yapılma zorunluluğu bulunmaktadır. Olağandışı kalemlere; bir deprem veya bir işletme varlığının haczi nedeniyle işletmeye olan zarar örnek verilebilir. İstisnai kalemlere örnek olarak ise; yeniden yapılandırma giderleri, varlık satışından kâr veya zararlar ile stokların kayıttan çıkarılması (defter değerini düşürme) verilebilir. Nagar ve Sen (2017) vergiden önceki kâr/zarar öncesinde raporlanan istisnai (exceptional) ve olağandışı (extraordinary) kalemleri özel kalemler olarak adlandırmışlardır (Nagar ve Sen, 2017, s. 188).

Esas faaliyet faaliyet giderlerinin aksine, özel kalemler doğası gereği yinelenmez (yani geçici) ve çeşitli finansal tablo kullanıcıları tarafından esas faaliyet kârının dışında tutulur (Lougee ve Marquardt 2004). Yinelenmeyen kalemlerin devamlı (normal, olağan) ve yinelenen (tekrar eden) kalemlere göre daha düşük derecede bilgi içeriği vardır (Bradshaw ve Sloan 2002). Bu nedenle, gelir tablosundaki farklı sınıflandırmalar (kategoriler), gelecekteki kârları tahmin etmek için farklı bilgiler sunar. Yüksek esas faaliyet kârı, gelecekteki kârı tahmin etmede daha bilgilendiricidir, böylece yöneticilere esas faaliyet giderlerini özel kalemlere kaydırmaya teşvik eder. Ayrıca, bir kalemin uygun şekilde sınıflandırılması yönetsel takdir yetkisine tabidir ve dış gözetimciler (monitörler), şirketin yanlış sınıflandırma maliyetini düşüren bu gizli davranış türünü belirleme yetenekleri sınırlanabilmektedir. Bu nedenle sınıflandırma kayması, esas faaliyet kârını şişirmek için potansiyel olarak cazip bir kâr yönetimi aracıdır, çünkü ne sonraki dönemlerde tersine çevrilen kârı artırıcı isteğe bağlı tahakkuklar ve ne de reel faaliyet yönetimini bir sonucu olarak vazgeçilen (yoksun kalınan) herhangi bir fırsat yoktur (Haw vd., 2011, s. 520).

Sınıflandırma değişirmesinde, yinelenen giderler kasıtlı bir şekilde gelir azaltıcı özel kalemler (yani, gider olarak seyrek veya yapısı gereği nadiren gerçekleşen giderler) olarak yanlış sınıflandırılmaktadır. Özel kalemler, vergi öncesi sunulan kalemlerle ilgilidir (Compustat hatırlatıcı'da tanımlandığı üzere, yeniden yapılanma masrafları ve nakliye giderleri gibi) ve durdurulan faaliyetler, olağandışı kalemler ve muhasebe ilkelerindeki değişikliklerin etkileri bu kalem kapsamı dışındadır. ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre; bu üç maddenin kendine özgü bir işleyişi vardır ve çizgi altında (vergiler düşüldükten sonra sürdürülen faaliyetlerden elde edilen gelir) ayrı olarak açıklanması gerekmektedir (Siu ve Faff, 2013, s. 4). Özel kalemlere yapılabilecek olası birçok yanlış sınıflandırma vardır. Yeniden yapılandırma veya birleşmelerle ilgili olanlar gibi büyük giderler, büyük ölçüde serbestlik (tolerans) ve

gizleme (kamuflej) imkânı sunar. Örneğin; şirket yöneticileri normal kıdem tazminatı ücretlerini, yeniden yapılandırmadan veya birleşmeden kaynaklı ücret olarak sınıflandırabilir. Bir yönetici ayrıca, gerçekte yeniden yapılandırma ya da birleşme ile ilgili olandan daha yüksek bir orandaki yasal giderleri veya diğer idari giderleri “özel” ücretlere dağıtabilir. Ancak, sınıflandırma değiştirmesi (kayması), bu yüksek masraflarla sınırlı değildir. Birçok olağandışı gider, yanlış sınıflandırılmış esas faaliyet gideri içerebilir (McVay, 2006, s. 506).

McVay (2006), giderler kapsamında sınıflandırma değiştirmesine ampirik kanıt sağlayan ilk araştırmadır. Söz konusu çalışmada, ABD firmalarının esas faaliyet kârı yönetmek amacıyla esas faaliyet giderlerini (satılan mallar maliyeti, pazarlama, genel ve idari giderler) kârı azaltıcı özel kalemlere kaydırmak suretiyle bu uygulamaya yöneldiklerini tespit etmiştir. Esas faaliyet giderleri ve özel kalemler açık bir şekilde farklıdır. Esas faaliyet giderleri nispeten istikrarlı seyrederken, özel kalemler ise tanımı gereği olağandışı veya nadir kalemleri göstermektedir. Özel kalemlerin son derece geçici olduğu ve yatırımcılar tarafından buna göre muamele gördüğü gösterilmiştir. Bu nedenle, esas faaliyet giderleri ve özel kalemler arasındaki sınıflandırma değiştirmesi mali tablo kullanıcıları tarafından tam olarak çözülememişse, temel giderler ile özel kalemler arasında geçiş yapılması, beklentileri ve dolayısıyla fiyatları etkileyebilir (McVay, 2006, s. 506). McVay (2006), beklenen esas faaliyet kâr modeline dayalı olarak, rapor edilen özel kalemlerin yaklaşık yüzde 2,2'sinin, ortalama olarak, aslında geçici olmayan cari dönem faaliyet gideri olduğu ancak fırsatçı bir şekilde özel kalem olarak sınıflandırıldığını tahmin etmiştir. Tüm örneklem göz önünde bulundurulduğunda, işletme başına yıllık bazda ortalama 287.000 \$'lık yinelenen giderlerin özel kalemlere aktarıldığı tahmin edilmiş ve bunun hisse başına yarım cent'e karşılık geldiği ifade edilmiştir. Örneklem grubundaki işletmelerin %31'inin herhangi bir yılda gelir azaltıcı özel kalemlerin gerçekleştiği belirlenmiştir (McVay, 2006, s. 503).

Esas faaliyet giderlerinin kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesine kanıt sağlayan McVay (2006) çalışması sonrasında, Fan vd. (2010) çalışmasıyla McVay (2006) model geliştirilmek suretiyle beklenmeyen esas faaliyet kârı tahmin edilmiş ve literatürdeki sonraki çalışmalarda sıklıkla kullanılan iki model olmuştur. Bu kapsamda, esas faaliyet giderlerinin özel kalemlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesini inceleyen çalışmaların, literatürde daha çok araştırıldığı görülmektedir (Örneğin; McVay, 2006; Fan vd., 2010; Haw vd., 2011; Siu ve Faff, 2013; Nagar ve Sen, 2017).

3.5.3.1.3. Esas Faaliyet Giderlerinin Durdurulan Faaliyetlere Kaydırılarak Sınıflandırma Değişikliği

Esas faaliyet giderlerinin sınıflandırma değişikliği kapsamında kaydırıldığı kalemlerden biri de durdurulan faaliyetlerdir. Durdurulan faaliyetler, şirketin sürdürülen faaliyetlerinden durdurulan kısmının gelir ve nakit akışlarını göstermekte olup, durdurulan faaliyet sonuçları, sürdürülen faaliyetlerden gelir sonrasında ayrı bir kalem olarak (net vergi etkileri) gelir tablosunda raporlanır (Barua vd., 2010, s. 1488). Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS)-5 kapsamında durdurulan faaliyetler; bir işletmenin elden çıkarılan veya satış amacıyla elde tutulan olarak sınıflandırılan bir kısımdır ve a) ayrı bir ana iş kolunu veya faaliyetlerin coğrafi bölgesini ifade eder, b) ayrı bir ana iş kolunun veya faaliyetlerin coğrafi bölgesinin tek başına koordine edilmiş bir plan çerçevesinde satışının bir parçasıdır veya c) sadece yeniden satış amacı ile elde edilen bir bağlı ortaklıktır, şeklinde tanımlanmaktadır.

Barua vd. (2010), esas faaliyet giderlerini durdurulan faaliyetlere aktarmanın; aynı zamanda, faaliyet kârını, sürdürülen faaliyetlerden kârı ve esas (çekirdek) faaliyet kârını arttıracığı için özel kalemler yerine durdurulan faaliyetleri sınıflandırma değişikliği için kullanmanın şirket yöneticileri için daha faydalı olabileceğini belirtmiştir. Buna göre; bütün alt toplamların artması, sadece esas faaliyet kârını arttırmaktan daha fazla şekilde, daha yüksek hisse senedi değerlemesine yol açabilecektir. Ayrıca, finansal tablolarda durdurulan faaliyetlerin ayrıntılı açıklamasının olmamasına bağlı olarak, yatırımcıların durdurulan faaliyetlere dağıtılan giderlerin niteliği bilmemeleri dolayısıyla, şirket yöneticileri ve yatırımcılar arasında bilgi asimetrisi oluşturmaktadır. Durdurulan faaliyet olarak elden çıkarmaların satır altı olarak raporlanması, esas olan ve olmayan şirket faaliyet sonuçlarına ilişkin yatırımcılara bilgi ilettiği için, yatırımcılar açısından arzulanabilir olarak algılanabilmektedir. Fakat eğer şirket yöneticileri durdurulan faaliyetleri raporlamada kârı yönetmeye yönelik takdir yetkisini kullanırlarsa, yatırımcılar için olumsuz (zararlı) olabilir. Örneğin; şirket yöneticileri, sürdürülen faaliyetlerinden geliri arttırıcı raporlama amacıyla normal faaliyet giderlerini durdurulan faaliyetlere kaydırabilir. Şirket yöneticileri ortak maliyetlerin sürdürülen ve durdurulan faaliyetler arasında dağıtım konusunda takdir yetkisine sahiptirler ve bu bilgi normalde dış yatırımcılar için uygun değildir. Şirketin finansal oranları önceki finansal oranlarıyla benzer olacağı için,

denetçilerin analitik değerlendirme sırasında bu manipülasyonları ortaya çıkarmaları şüphelidir. Örneğin; bir perakendecinin birkaç mağazasını ve hesaplarını kapattığını ve bunu durdurulan faaliyet olarak açıkladığını farzedelim. Ayrıca, bu perakendecinin her zaman reklam harcamalarını bir yüzdesini ayırdığını ve mağazalar kapatıldıktan sonra reklam harcamalarında herhangi bir azaltmaya gitmeyi planlamadığını varsayalım. Bu durumda, perakendecinin sürdürülen faaliyetleri için reklam harcaması, geçmişte olduğu gibi, mağaza bazında aynı olacaktır (Barua vd., 2010, s. 1486-1488).

Barua vd. (2010); durdurulan faaliyetlerin kullanılması suretiyle sınıflandırma değiştirmesinin faaliyetleri durdurma kararı ve faaliyet giderlerini bu gruba kaydırma kararı olmak üzere iki yönetsel kararı içerdiğini belirtmiştir. Çalışmada; yöneticilerin, sınıflandırma değişikliklerine yönelme karar vermeden önce zaten bazı faaliyetleri durdurma kararı aldıklarını, bir başka ifadeyle iki kararın birbirinden bağımsız olduğu ileri sürülmüştür. Bu durumu ise aşağıdaki sebeplere dayandırmışlardır (Barua vd., 2010, s. 1492):

1. Durdurulan faaliyetler, yönetim kurulu onayını gerektiren önemli bir reel faaliyet kararıdır.

2. Durdurulan faaliyetler yönetim kurulu onayı gerektirdiği için, yöneticinin kurulda bir iddiada bulunabilmesi için ikna edici ekonomik nedenlere ihtiyacı bulunmaktadır. Durdurulan faaliyetler gerçek bir faaliyet kararı olduğundan; işletme, faaliyetlerin durdurulması veya elden çıkarılmasına bağlı olarak, faaliyetlerin nakit akışlarından, kıdem tazminatlarından, değerlendirme ücretlerinden, ortaya çıkabilecek yasal ücretlerden vb. giderleri ödemekle yükümlüdür.

3. Durdurulan faaliyetlerin devam ettirilmesi göz önünde bulundurulduğunda ilerleyen zamanda gelişme olma olasılığı bulunmaktadır. Dolayısıyla, yönetici cari dönem kârlarını artırmak için gelecekteki kârlara ilişkin olarak işlem gerçekleştirecektir.

4. Bir operasyonu durdurma kararı; yönetim kurulu onayı, varlık değerlendirmeleri, potansiyel alıcıların belirlenmesi ve devir işlemlerini gerektiren uzun bir süreç içermektedir.

Literatürde, esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesinin incelendiği çalışmaların (örneğin; Barua vd., 2010; Darrough vd., 2017; Anthonius ve Murwaningsari, 2018) sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Örneğin; Barua vd., (2010), şirket yöneticilerinin esas faaliyet kârını arttırmak için sınıflandırma değiştirmesine yönelmek suretiyle durdurulan faaliyetleri kullanıp kullanmadıklarını inceledikleri çalışmada; şirket yöneticilerinin durdurulan

faaliyetleri kullanmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi uyguladıkları yönünde kanıt elde edilmiştir. Ayrıca, çalışma bulguları, şirket yöneticilerinin analistlerin tahminlerini karşılamak veya tutturmak için sınıflandırma değiştirmesini kullandıklarını göstermiştir. Darrough vd., (2017), şirket yöneticilerinin gelir azaltıcı özel kalemleri durdurulan faaliyetlere kaydırıp kaydırmadıklarını inceledikleri çalışmada; olağanüstü kalemler ve durdurulan faaliyetler öncesi kâr kalemini şişirmeye yönelik olarak şirket yöneticilerinin özel kalemleri sınıflandırdığı yönünde bulgular elde edilmiştir. Anthonius ve Murwaningsari (2018), Endonezya borsa şirketleri örneklemindeki çalışma bulguları; durdurulan faaliyetler kullanılmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi yapıldığını göstermiştir.

3.5.3.1.4. Esas Faaliyet Giderlerinin Faaliyet Dışı Giderlere Kaydırılarak Sınıflandırma Değiştirmesi

Giderlerin sınıflandırmasının değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimini inceleyen çalışmalarda araştırılan konulardan birisi de, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere sınıflandırma değiştirmesi kapsamında kaydırılması suretiyle kâr yönetimi uygulanıp uygulanmadığının araştırılmasıdır. Faaliyet dışı giderlere örnek olarak; varlık satışlarından zararlar, zarar kaydedilen maddi duran varlıklar, zarar kaydedilen maddi olmayan duran varlıklar, faiz gideri, temettü verilebilir. Bu kategorideki giderlerin çoğu tahakkuklar yoluyla kolaylıkla yönetilebildiğı için ihtiyari tahakkuk yönetiminin dikkate alınmadığı sınıflandırma değiştirmesi anlamsız sonuçlar ortaya koyabilecektir. Bu giderlerin ne kadarlık kısmının ihtiyari tahakkuk yönetiminden oluştuğunu ayırmak, çalışmaların daha anlamlı sonuçlar üretmesini sağlayacaktır (Adıgüzel, 2017, s. 188).

Literatürde, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı (non-operating) giderlere kaydırılması suretiyle sınıflandırma değiştirmesinin incelendiğı sınırlı sayıda çalışma (Chae ve Nakano, 2015; Adıgüzel, 2017) bulunmaktadır. Örneğin; Adıgüzel (2017) çalışmasında, faaliyet ve faaliyet dışı giderler arasındaki ilişkiyi test etmek için faaliyet dışı giderleri faaliyet dışı gelirlerinden daha yüksek olan faaliyet dışı zarar açıklayan şirketler kullanılmıştır. Faaliyet kârı, şirketin potansiyel kârlılığı için bir gösterge olan devam eden (sürdürülen) faaliyetleri ve hizmetlerinden meydana getirdiğı gelirleri bakımından kâr meydana getirme gücünü gösterdiğı için, söz konusu çalışmada, faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlerine kayması beklenmiştir. McVay (2006) çalışmasına benzer bir yöntem kullanılan Adıgüzel (2017) çalışmasında, şirket yöneticilerinin

faaliyet giderlerini faaliyet dışı giderler olarak sınıflandırmak için sınıflandırma değiştirmesini kullanıp kullanmadıkları araştırılmış olup, faaliyet ve faaliyet dışı giderler arasında sınıflandırma değiştirmesi yapıldığına ilişkin bir kanıt bulunamamıştır. Fakat gelir azaltıcı tahakkuk yönetiminin bulunmadığı durumda, şirket yöneticilerinin faaliyet giderlerini faaliyet dışı giderler olarak sınıflandırdıkları yönünde kanıt bulunmuştur. Bu bulgu, gelir azaltıcı tahakkuk yönetiminin faaliyet ve faaliyet dışı giderlerin her ikisini de etkilemesiyle ve sınıflandırma değiştirmesinin ihtiyari tahakkuk yönetimi dikkate alınmadan ölçülmesinin anlamsız sonuçlar üretmesiyle açıklanmıştır.

Chae ve Nakano (2015), faaliyet kârını arttırmaya yönelik olarak esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesi yapılarak kâr yönetimi uygulanıp uygulanmadığını Japonya örneğinde araştırmışlardır. Çalışmada, ayrıca, sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetiminin varlığı halinde analistlerin tahminlerinin doğruluğu araştırılmıştır. Çalışma sonuçları, şirket yöneticilerinin Japonya'da sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi uyguladıklarını göstermiştir. Ayrıca, çalışmada, faaliyet kârını sınıflandırma değiştirmesi suretiyle yukarıya doğru manipüle eden şirketlerde, analistlerin tahmin doğruluğunun azaldığı yönünde bulgu elde edilmiştir.

3.5.3.2 Nakit Akım Tablosu Kalemlerine İlişkin Sınıflandırma Değiştirmesi

Sınıflandırma değişiminin gerçekteştirilebileceği diğer bir alan ise işletmenin nakit akışlarıdır. Nakit akış tablosu yatırımcıların firma değerlemede kullanmış oldukları finansal tablolardan biridir. Faaliyetlere ilişkin yüksek nakit akışları işletmenin kâr sağlayan ana faaliyetlerine dayanmaktadır. Diğer performans ölçütleriyle birlikte işletme faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve karar vermede etkin bir rol üstlenen nakit akışlarının manipüle edilerek yatırımcıların yanıltılması söz konusu olabilmektedir.

Nakit akımının üç temel kaynağından (esas faaliyetlerden, yatırımlardan ve finansal işlemlerden kaynaklanan) biri olan esas faaliyetlerden sağlanan nakdin yüksekliği, şirketin yüksek bir nakit üretme gücünün göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, esas faaliyetlerden kaynaklanan nakdi yüksek göstermek isteyen şirketlerin; faaliyet giderleri nedeniyle oluşan nakit çıkışını, yatırım ya da finansal işlemlerden kaynaklanan nakit çıkışı gibi ya da bir yatırımdan ya da finansal işlemlerden kaynaklanan nakit girişini esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit girişi gibi göstermelerine yol açabilmektedir. Böylece, şirketin yüksek nakit üretme

gücünün olduğu izlenimi verilmiş olmaktadır (Küçüksözen, 2004, s. 230).

Nakit akım tablosu kalemlerindeki sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimine ilişkin sınırlı sayıda ampirik kanıt bulunmaktadır (Lee, 2012; Nagar ve Sen, 2014; Baik vd. 2015). Örneğin; Nagar ve Sen (2014) tarafından, zayıf kurumsal yönetim ve yatırımcı korumasının olduğu Hindistan örneğinde gerçekleştirilen çalışmada, şirket yöneticilerinin farklı yanlış sınıflandırma stratejileri kullanarak faaliyetten kaynaklı nakit akışlarını manipüle ettikleri gösterilmiştir. Spesifik olarak ise, şirket yöneticileri, faaliyet nakit çıkışlarını yatırım ve finansmandan kaynaklı nakit çıkışlarına ve yatırım ve finansmandan kaynaklı nakit girişlerini faaliyetten kaynaklı nakit girişlerine kaydardıkları belirtilmiştir. Baik vd. (2015), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS)'ni benimseyen Kore örneğinde gerçekleştirilen çalışmada, firma nakit akış tablosundaki sınıflandırma değiştirmesi incelenmiştir. Çalışmada, spesifik olarak ise, faaliyet (işletme) nakit akışlarını yönetmek için sınıflandırma değiştirmesinin belirleyicileri ve ekonomik sonuçları incelenmiştir. Çalışma sonuçları, yüksek faiz ödemeleri olan, %5'ten daha yüksek banka mülkiyetine sahip ve Chaebol'e bağlı finansal sıkıntılı (financially distressed) şirketlerin, faiz ödemelerini faaliyetten kaynaklı nakit akışından finansmandan kaynaklı nakit akışına kaydırmaya yöneldiklerini, dolayısıyla faaliyetten kaynaklı toplam nakit akışlarını arttırdıklarını göstermektedir. Çalışmada, ayrıca, yatırımcıların nakit akış tablosunda yer alan sınıflandırma değişimini fark edip etmedikleri incelenmiş ve yatırımcıların sınıflandırma değişimlerine olumsuz tepki verdiği dair kanıt bulunmuştur.

Lee (2012) çalışmasında, firmaların nakit akış tablosundaki faaliyetlerden kaynaklı nakit akışını (CFO ne zaman şişirdiğini ve şirketlerin CFO'yu yönetme mekanizmaları incelenmiştir. Tahakkukların manipülasyonundan farklı olarak, CFO'yu yanlış tahminlerle yönetemeyen şirketlerin, ancak nakit akış tablosunun bölümleri arasında değiştirme (kaydırma; sınıflandırma) ve işletme sermayesinin ayarlanması (zamanlama) yoluyla kârı yönetebileceklerinin belirtildiği çalışmada; şirketlerin raporlanan faaliyetten kaynaklı nakit akışını (CFO) şişirmeye yönelmeleri ile ilişkili dört firma özelliği belirlenmiştir. Bunlar; (1) finansal sıkıntı, (2) uzun dönem kredi derecelendirmesi yatırım yapılabilir/yatırım yapılamaz kritik (sınır) değerinin yakınında (3) analist nakit akış tahmininin bulunması ve (4) hisse senedi getirileri ve CFO arasındaki yüksek ilişki olarak belirtilmiştir. Çalışma sonuçları, kâr düzeyini kontrol ettikten sonra bile, şirketlerin raporlanan CFO'yu yukarı doğru yönetme teşviklerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Spesifik olarak ise, şirketlerin CFO'yu, Genel kabul

görmüş muhasebe ilkelerinin hem sınırları içerisinde hem de sınırları dışında nakit akışı tablosu sınıfları arasındaki kalemlerin yerini değiştirmek suretiyle ve tedarikçilere yapılan ödemeleri geciktirmek veya müşterilerden tahsilatları hızlandırmak gibi belirli işlemlerin zamanlamasını ayarlamak suretiyle faaliyetten kaynaklı nakit akışını (CFO) yönettikleri belirlenmiştir.

Hollie vd., (2011), SEC (Amerikan Menkul Kıymetler Borsası Komisyonu)'nun Şubat 2016'da yanlış nakit akış tablosu sınıflandırması olan firmalara, nakit akış tablolarını resmi olarak yeniden beyan etmeden bu yanlışlıkları düzeltmeleri için bir defaya mahsus verdiği izinden etkilenen firma türlerini ve nakit akış tablosunun faaliyet, yatırım ve finansman kategorilerindeki yeniden sınıflandırma türlerini belirlemişlerdir. Çalışmada; SEC'in kaygıları ile tutarlı olarak, firmaların net faaliyet nakit akışlarını olduğundan yüksek gösterdiğini ve net yatırım nakit akışlarını olduğundan düşük gösterdiğini, dolayısıyla nakit akışlarının kasıtlı olarak yanlış sunulduğu bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca, tüm nakit akışı tablosu kategorilerinde sıkça oluşan satır kalemi yeniden sınıflandırmaları, envanter finansmanı anlaşmalarının ve durdurulan faaliyetlerin sunumu hakkındaki SEC'in endişelerini doğrulamıştır.

BÖLÜM IV

LİTERATÜR TARAMASI: SINIFLANDIRMA DEĞİŞTİRMESİ YOLUYLA KÂR YÖNETİMİNİ ARAŞTIRAN ÇALIŞMALAR

4.1. Giriş

Kâr yönetimi literatüründe; tahakkukların yönetilmesi, reel faaliyetlerin yönetilmesi ve sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla olmak üzere üç tür kâr yönetimi üzerinde çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetimi; genellikle, gelir tablosu ve nakit akım tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir (Küçüksözen, 2004, s. 228). Önceki çalışmalar incelendiğinde, gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi şeklindeki kâr yönetiminin daha çok incelendiği ve bu tür çalışmalarda genellikle, esas faaliyet giderlerin yinelenmeyen kalemlere (özel kalemler, olağandışı kalemler vb.), durdurulan faaliyetlere ve esas faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirilmesi incelenmiştir. Bununla birlikte sınırlı sayıdaki bazı çalışmalarda, sınıflandırma değiştirilmesi kapsamında gelirlerin incelendiği; bazı çalışmalarda ise nakit akım tablosu kapsamındaki sınıflandırma değiştirilmesinin incelendiği görülmektedir.

Bu kapsamda, sınıflandırma değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimine ilişkin literatür araştırmasına ilişkin ulaşılabilen çalışmalardan önemli bir kısmına ilişkin özet bilgilere bu bölümde yer verilmiştir.

4.2. Literatür Taraması

McVay (2006),’e göre tahakkuk yönetimi ya da reel faaliyetlerin manipüle edilmesinden farklı olarak, sınıflandırma değişimi net kârı değiştirmez ve dolayısıyla gelecek dönemlerde tersine dönen bir durum ortaya koymaz ve denetçiler tarafından diğer kazanç yönetimi yöntemleriyle aynı düzeyde inceleme yapmaya gerek görülmez. McVay (2006)’in çalışması, giderler kapsamında sınıflandırma değiştirilmesine ampirik kanıt sağlayan ilk araştırmadır. Çalışmada, satılan mallar maliyeti, pazarlama giderleri

ve genel yönetim giderleri gibi esas faaliyet giderleri ile özel kalemler arasındaki sınıflandırma incelenmiştir. Söz konusu çalışmada, ABD firmalarının esas faaliyet kârı yönetmek amacıyla esas faaliyet giderleri (satılan mallar maliyeti, pazarlama, genel ve idari giderler) kârı azaltıcı özel kalemlere kaydırmak suretiyle bu uygulamaya yöneldiklerini tespit edilmiştir.

McVay (2006), gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırma değişikliğinin bir kâr yönetimi aracı olarak kullanılıp kullanılmadığını incelemiştir. Spesifik olarak, esas faaliyet giderlerinin özel kalemlere kaydırılmasına odaklanılan çalışma, 1989-2003 dönemine ilişkin 76.901 şirket-yıl verisine verilere dayalı olarak ABD örneğinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, beklenmeyen esas faaliyet kârının (raporlanan esas faaliyet kârı ve tahmin edilen esas faaliyet kârı arasındaki fark) özel kalemlere esas faaliyet giderlerinin kaydırılması dolayısıyla arttığını ve dolayısıyla özel kalemler kullanılarak sınıflandırma değişikliği yapıldığını göstermiştir.

Barua, vd. (2010) çalışmasında, şirket yöneticilerinin esas faaliyet kârını arttırmak için sınıflandırma değişikliğine yönelmek suretiyle durdurulan faaliyetleri kullanıp kullanmadıkları, 1989-2005 yılları için 79.643 şirket-yıl gözlemine dayalı olarak incelenmiştir. Esas faaliyet kârı, beklenen esas faaliyet kârı, beklenmeyen esas faaliyet kârı ve esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişmeyi ölçmek için McVay (2006) metodolojisinin izlendiği çalışmada; beklenmeyen esas faaliyet kârı ve durdurulan faaliyetler arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Sonuçlar, durdurulan faaliyetlerden zarar eden şirketlerde, beklenmeyen esas faaliyet kârı ve durdurulan faaliyetler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar, şirketlerin durdurulan faaliyetleri kullanmak suretiyle sınıflandırma değişikliği uyguladıklarının bir kanıtı olarak yorumlanmıştır. Sınıflandırma değişikliği kârı artırıcı durdurulan faaliyetler durumunda da gerçekleştirilebilmesine rağmen, kârı artırıcı durdurulan faaliyet raporlayan şirketler için destekleyici bir kanıt bulunamamıştır. Ayrıca, çalışma bulguları, şirket yöneticilerinin analistlerin tahminlerini karşılamak veya tutturmak için sınıflandırma değişikliğini kullandıklarını göstermiştir. Son olarak, SFAS No:144'ün yürürlüğe girmesinden itibaren, durdurulan faaliyet raporlama sıklığının arttığı; fakat sınıflandırma değişikliği büyüklüğünün azaldığı bulgusu elde edilmiştir.

Fan, Barua, Cready ve Thomas (2010), yöneticilerin faaliyet kârlarını yönetmek için gelir tablosunda sınıflandırma değişimi kullanıp kullanmadıklarını, kullanılıyorsa da ne zaman kullandıklarını ele almışlardır. Yapılan analizlerde

sınıflandırma değişiminin dördüncü çeyrekte, diğer çeyrek dilimlerine göre daha fazla yaygın olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre dördüncü çeyrekte alternatif kâr yönetimi teknikleri içerisinde tahakkuk manipülasyonunu kullanarak, kâr eşiklerini elde etmenin zorluğundan dolayı sınıflandırma değişimine başvurulduğunu göstermektedir. Yöneticiler, kârları manipüle etmek için bir seçenek sınırlı olduğunda diğer bir seçeneğe yönelmektedir. Çalışmada tahakkuk manipülasyonu ve gerçek faaliyet yönetiminin literatürde kapsamlı bir şekilde araştırılmış olsa da, gelir tablosunda sınıflandırma değişiminin göreceli olarak daha az ilgi gördüğü ve yöneticilerin rapor edilen kârları manipüle edebilmeleri için uygun bir fırsat yarattığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, analistlerin bir önceki yılda aynı çeyrekte gelir beklentilerini karşılayan veya olumsuz beklentileri bertaraf eden işletmelerde sınıflandırma değişimi uygulamaları ile ilgili daha çok kanıt elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre piyasa tarafından olumsuz bakış açısı ve tutturulamayan kâr hedefleriyle ilgili diğer olumsuz sonuçları önlemeye çalışan yöneticilerin sınıflandırma değişimine ağırlık verdikleri görülmektedir. Çalışmaya göre yöneticiler aynı zamanda kâr performansına ağırlık veren yatırımcıları göz önünde bulundurarak kâr yönetimi uygulamasına ağırlık vermektedir.

Haw, Ho ve Li (2011) tarafından gerçekleştirilen ve Doğu Asya ekonomilerindeki sınıflandırma yoluyla kâr yönetimine odaklanılan çalışmada, iç ve dış denetim mekanizmalarının, bugüne kadar büyük ölçüde keşfedilmemiş bir alan olan kâr bulanıklığını kontrol altına almada oynadığı gözetim rolü araştırılmıştır. Söz konusu çalışmada; kümelenmiş mülkiyet yapıları ve kurumsal yönetim mekanizmalarının (ülke düzeyinde yasal kurumlar ve 4 büyük denetim kuruluşları) bu tür kâr yönetimi üzerindeki etkilerinin neler olduğu araştırma sorusu ele alınmıştır. Sekiz Doğu Asya ekonomisinin (Hong Kong, Güney Kore, Tayland, Tayvan, Singapur, Malezya, Endonezya ve Filipinler) 2001-2004 dönemine ait 3.992 şirket/yıl gözlemine dayalı yapılan çalışma, gider yanlış sınıflandırmalarının Doğu Asya'da yaygın ve ekonomik olarak önemli bir olgu olduğunu göstermiştir. Çalışma sonuçları, gelir azaltıcı özel kalemlerin, cari yıldaki beklenmeyen esas faaliyet kârı (raporlanmış esas faaliyet kâr - tahmin edilen esas faaliyet kâr) ile pozitif yönde ilişkili olduğunu, ancak sonraki yıldaki esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişikliklerle negatif ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, özel kalemlerle ilgili esas faaliyet kârın sonraki yılda nadiren tersine döndüğü görülmesine rağmen, yöneticilerin esas faaliyet giderlerini özel kalemler olarak sınıflandırdığı (cari yıldaki hem esas faaliyet kârı hem de gelir azaltıcı özel kalemleri artıran) görüşü ile uyumlu bulunmuştur. Çalışmada, ayrıca, analistlerin

tahminlerini yakalamak veya geçmek amacıyla esas faaliyet giderlerinin kaydırılmasına izin verildiğinde, yanlış sınıflandırmanın yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Sonuçlar, McVay (2006) tarafından ABD'deki firmalar için bildirilen sonuçlarla tutarlı gerçekleşmiştir (Haw vd. , 2011, s. 518). Çalışma sonuçları, ayrıca, hakim hissedarları olan şirketlerde (özellikle bir aile tarafından kontrol edilenlerde) yanlış sınıflandırmanın daha yüksek derecede olduğu bulgusu elde edilmiştir. Dış yönetim mekanizmalarının oynadığı izleme rolü ile ilgili olarak, bir ülkedeki güçlü yasal kurumların varlığının (örf ve adet hukuku, yasal geleneği ve sıkı açıklama gereklilikleri proksisi kullanılarak) sınıflandırma değiştirmesini azalttığı görülmüştür. Çalışmada, ayrıca, güçlü yasal kurumlara sahip ülkelerde, bu ucuz ve yumuşak kâr yönetimi türünü engellemede 4 büyüklerin etkin bir gözetim rolü oynadığına (zayıf yasal kurumların olduğu ülkelerde benzer bir etkin rol gözükmemesine karşın) kanıt sağlanmıştır.

Hollie ve diğ. (2011), SEC'in Şubat 2016'da yanlış nakit akış tablosu sınıflandırması olan firmalara, nakit akış tablolarını resmi olarak yeniden beyan etmeden bu yanlışlıkları düzeltmeleri için bir defaya mahsus verdiği izinden etkilenen firma türlerini ve nakit akış tablosunun faaliyet, yatırım ve finansman kategorilerindeki yeniden sınıflandırma türlerini belirlemişlerdir. Çalışmanın örneklemini, her biri 10 Ocak 2006 ile 30 Haziran 2006 arasında en az bir kez yeniden sınıflandırılmış nakit akım tablosu açıklayan ve açıklamalarının SEC'in bu tür düzeltmeler için izniyle açıkça ilişkili olan 57 şirketten oluşturulmuştur. Çalışmada; SEC'in kaygıları ile tutarlı olarak, firmaların net faaliyet nakit akışlarını olduğundan yüksek gösterdiğini ve net yatırım nakit akışlarını olduğundan düşük gösterdiğini, dolayısıyla nakit akışlarının kasıtlı olarak yanlış sunulduğu bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca, tüm nakit akışı tablosu kategorilerinde sıkça oluşan satır kalemi yeniden sınıflandırmaları, envanter finansmanı anlaşmalarının ve durdurulan faaliyetlerin sunumu hakkındaki SEC'in endişelerini doğrulamıştır.

Hsu ve Ku (2011), çalışmalarında işletmelerin iştirakler aracılığı ile gelir tablosunda sınıflandırma değiştirmesi kullanarak kârlarını yönetip yönetmediklerini incelemişlerdir. İlk olarak Tayvan'da sınıflandırma değişimi uygulamasının varlığının tespiti için özel kalemlerin kullanılıp kullanılmadığını, Tayvan'da faaliyet gösteren işletmelere ait 1996-2007 yılları arasında 5.169 şirket/yıl verilerine dayalı olarak test etmişlerdir. McVay'in beklenti modeline uygun olarak geliştirilen modelde, ek olarak, Tayvan'daki işletmelerin ana şirket raporunu hazırlarken “yatırımdan elde edilen gelir” hesabı üzerinden sınıflandırma değişimi yapıp yapmadıklarını test etmişlerdir Çalışma

sonucunda geliri azaltan özel kalemleri olan işletmelerin beklenmedik derecede yüksek oranda esas faaliyet kârları olduğu ve beklenmedik esas faaliyet kârlarının rapor edilmesini takip eden yıl içerisinde tersine döndüğü tespit edilmiştir. Tayvan'daki firmaların ana şirket raporunu hazırlarken “yatırımdan elde edilen gelir” hesabı üzerinden sınıflandırma değiştirdiğini test etmişler ve sonuç olarak işletmelerin sınıflandırma değiştirmesi uygulamasına başvurdukları bulgusu elde edilmiştir. Sonuçlar ayrıca işletmelerin bir kerelik bir olay olsa bile özel kalemleri sınıflandırma değiştirmesi aracı olarak kullandıkları yönündedir.

Schoumans (2011), çalışmasında ABD’ de sınıflandırma değişimi yoluyla kâr yönetiminin bulunup bulunmadığının araştırmış ve faaliyet kârları GAAP uyarınca finansal tablolarda raporlanmadığından, faaliyet kârlarına ulaşmak için şu tanımlamayı kullanmıştır; Faaliyet Kârı= Satışlar- Satılan Mallar Maliyeti-(Satış Giderleri, Genel Giderler ve Yönetim Giderleri). Çalışmada yönetimin rapor edilen faaliyet kârını yükseltmek amacıyla kâr veya zarar hesabını aşağıya veya yukarıya kaydırmak için özel kalemlerin kullanılıp kullanılmadığının araştırılmasına odaklanılmıştır. Hipotezleri incelemek için kullanılan örneklem grubu ABD’de faaliyet gösteren işletmelerin 1990 yılından 2009 yılına kadar olan üçer aylık raporlarından oluşmaktadır ve 9.360 firma verisi gözlemine içermektedir. Bunun için üç aylık veriler kullanılarak, dördüncü çeyrekler ile diğer çeyrekler arasındaki farklar göz önünde bulundurulmuştur. Elde edilen bulgulara göre dördüncü çeyrekte daha fazla sınıflandırma değiştirmesi yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Seviye test modellerinin, araştırmanın 1. adımında çok daha güçlü öngörücüler ürettiği görüşünden hareketle, bu seviye test modellerinin, temel kazançları tahmin etmede daha güçlü modeller olduğu sonucu elde edilmiştir.

Lee (2012) çalışmasında, firmaların nakit akış tablosundaki faaliyetlerden kaynaklı nakit akışını (CFO) ne zaman şişirdiğini ve şirketlerin CFO'yu yönetme mekanizmaları 1988-2008 arası yıllar için ABD örneğinde incelenmiştir. Tahakkukların manipülasyonundan farklı olarak, CFO'yu yanlış tahminlerle yönetemeyen şirketlerin, ancak nakit akış tablosunun bölümleri arasında kaydırma (sınıflandırma) ve işletme sermayesinin ayarlanması (zamanlama) yoluyla kârı yönetebileceklerinin belirtildiği çalışmada; şirketlerin raporlanan faaliyetten kaynaklı nakit akışını (CFO) şişirmeye yönelmeleri ile ilişkili dört firma özelliği belirlenmiştir. Bunlar; (1) finansal sıkıntı, (2) uzun dönem kredi derecelendirmesi yatırım yapılabilir/yatırım yapılamaz kritik (sınır) değerinin yakınında (3) analist nakit akış tahmininin bulunması ve (4) hisse senedi getirileri ve CFO arasındaki yüksek ilişki olarak belirtilmiştir. Çalışma sonuçları, kâr

düzenini kontrol ettikten sonra bile, şirketlerin raporlanan CFO'yu yukarı doğru yönetme teşviklerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Spesifik olarak ise, şirketlerin CFO'yu, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin hem sınırları içerisinde hem de sınırları dışında nakit akışı tablosu sınıfları arasındaki kalemlerin yerini değiştirmek suretiyle ve tedarikçilere yapılan ödemeleri geciktirmek veya müşterilerden tahsilatları hızlandırmak gibi belirli işlemlerin zamanlamasını ayarlamak suretiyle faaliyetten kaynaklı nakit akışını (CFO) yönettikleri belirlenmiştir.

Zhao (2012), çalışmasında farklı dış kontrol ve izleme mekanizmalarının, kârları yönetmek için sınıflandırma değişimi kullanımı ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu incelemiştir. Çalışmada denetim kalitesi, analist takibi ve kurumsal yatırımcıların sahipliği mekanizmalarına odaklanılarak, sınıflandırma değişimi ile ilişkileri incelenmiştir. Çalışmada tahakkuk yönetimi ve gerçek işlemlerin manipüle edilmesi suretiyle kâr yönetiminin, tahakkukların tersine çevrilmesi ve gelecekteki nakit akışları üzerindeki faaliyet kârları ile oynamaların olası olumsuz sonuçları nedeniyle gelecekteki kazanç etkilerine maruz kalınırken sınıflandırma değişikliğinin net kârı değiştirmemesinden dolayı kâr yönetim teknikleri içerisinde nispeten daha düşük maliyetli bir yol olmasına vurgu yapılmıştır. Çalışmada McVay (2006) tarafından kullanılan beklenti modelinin Fan ve diğerleri (2010) tarafından geliştirilen versiyonu kullanılmıştır. Mevcut performans, büyüyen fırsatlar ve beklenmeyen faaliyet kârlarında değişikliklere neden olan diğer faktörleri kontrol etmek amacıyla dört kontrol, değişkene dahil edilmiştir. Bunlar; işletmenin piyasa değerinin logaritması, satışların ölçeklendirildiği mevcut nakit akışları, piyasa oranı ve reel kâr yönetimi değişkenleridir. Çalışmada sağlanan ampirik kanıtlar neticesinde dış denetim seviyesi veya dış denetim kalitesinin artmasına bağlı olarak işletmelerin kâr yönetiminde, sınıflandırma değişimi kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Behn, Gotti, Herrman ve Kang (2013), Esas faaliyet kâr modeli olarak, Fan vd. (2010) çalışmasındaki modelin kullanıldığı çalışmada, şirket yöneticilerinin esas faaliyet giderleri özel kalemlere kaydırmak suretiyle kâr yönetimine yönelip yönelmedikleri, 40 farklı ülke örneğinde 1998-2008 yılları için gerçekleştirilmek suretiyle, söz konusu ülkeler arasında sınıflandırma değiştirmesinin potansiyel olarak farklılaşmış farklılaşmadığı araştırılmıştır. Çalışmada, ayrıca, sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimini azaltmada finansal analistlerin potansiyel gözetim rolünün etkisi incelenmiştir.

Çalışma sonuçları, zayıf yatırımcı korumasına sahip ülkelerde sınıflandırma

değiştirmesinin daha güçlü olduğunu göstermekle birlikte, hem güçlü yatırımcı korumasına sahip ülkelerde hem de zayıf yatırımcı korumasına sahip olan ülkelerde sınıflandırma değişikliği yapıldığı yönünde bulgular elde edilmiştir. Diğer taraftan, çalışma bulguları, yüksek finansal analist izlemesinin, özellikle zayıf yatırımcı koruma ülkelerindeki sınıflandırma değişimini azalttığını göstermiştir. Genel olarak, çalışma sonuçları, geniş bir uluslararası ortamda sınıflandırma değişikliğine ve finansal analistlerin bu tür kâr yönetimi azaltmadaki etkisine ilişkin kanıt sağlamıştır.

Siu ve Faff (2013), şirketlerin ikincil halka arz esnasında esas faaliyet giderleri özel kalemlere fırsatçı bir şekilde kaydırmak suretiyle esas faaliyet kârını şişirmeye yönelik sınıflandırma değişikliğini kullanıp kullanmadıklarını incelemiştir. McVay (2006) yaklaşımına dayalı olarak kurulan ve Fan vd. (2010) tarafından geliştirilen esas faaliyet kâr beklenti modelinin üçer aylık veriler ile kullanıldığı çalışma, 1990-2006 yılları arasında ikincil halka arzı gerçekleştiren ABD şirketleri örneğinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçları, ikincil halka arz esnasında, dördüncü çeyrekte, gelir azaltıcı özel kalemler ve beklenmeyen esas faaliyet kârı arasında pozitif olarak anlamlı bir ilişki şeklinde sınıflandırma değişikliği olduğu yönünde kanıt sağlamıştır. Çalışmada, ayrıca, hisse senedi ihraç eden şirketler, kâr yönetimi kabiliyetlerinin sınırlandırıldığı ve ortaya çıkarılma potansiyelinin olduğunu belirlediklerinde, hem sınıflandırma değişikliğini hem de tahakkuka dayalı kâr yönetimini kullanacakları yönünde kanıt elde edilmiştir. Bununla birlikte, bir sınıflandırma değiştirme stratejisinin ikincil halka arz sonrası işletme performansı üzerindeki etkisinin, kâr yönetimine atfedilebilecek daha ciddi sonuçların aksine, minimum düzeyde olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Skaife, Swenson ve Wangerin (2013), çalışmaları kapsamında ABD’de GKGMİ çerçevesinde gelir tablosunda raporlanan dönem maliyetlerinin Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) harcaması olarak sınıflandırılmasına olanak verildiğinden, yöneticilerin dönemsel işletme giderlerini Ar-Ge gideri olarak sınıflandırma değişikliğine tabi tutup tutmadıklarının belirlenmesini araştırmışlardır. Bu amaçla 1996-2012 yılları arasında A.B.D. borsalarında listelenen işletmelere ait 38.659 şirket/yıl verilerine dayanılarak oluşturulan örneklem kullanılmıştır. Örneklem içerisinde yer alan her endüstri için Ar-Ge harcamaları beklentilerini hesaplamışlar ve sektörler arasında ve zaman içindeki değişimini izlemiştir. Araştırma bulgularına göre işletmeler kâr beklentilerini karşılayamadıkları durumlarda Ar-Ge harcamalarına ilişkin olarak daha fazla sınıflandırma değişikliği kullanmaktadırlar. Bulgulara göre ayrıca kurumsal

mülkiyete sahip olan ve analistler tarafından takip edilen işletmelerde sınıflandırma değiştirmesi uygulamasının azaldığı belirlenmiştir. Analiz sonuçları ayrıca işletmelerin, yılsonu kâr beklentilerini karşılayamadıkları durumlarda yılın dördüncü çeyreğinde diğer çeyrek dönemlere göre daha fazla Ar-Ge harcamalarının sınıflandırma değiştirmesine konu oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada, yöneticilerin yılsonu kâr beklentileri kaçırıldığında, yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla Ar-Ge harcamalarını sınıflandırma değiştirmesine tabi tuttuklarına ilişkin kanıtlar sağlanmıştır. Bulgular genel olarak işletmelerin rapor edilen Ar-Ge harcamaları ile fiili Ar-Ge harcamalarının birebir eşleşmediğini ve yöneticilerin, yatırımcıların işletme performansı hakkındaki kararlarını etkilemek amacıyla Ar-Ge giderlerini sınıflandırma değiştirmesi suretiyle arttırmak eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Abernathy, Beyer ve Rapley (2014), çalışmalarında, yöneticilerin diğer kâr yönetimi uygulamalarını kullanma imkânlarının kısıtlı olduğu durumlarda sınıflandırma değiştirmesi suretiyle kâr yönetimini kullanıp kullanmadıklarını araştırmışlardır. Bu amaçla, A.B.D.'de 1988-2011 yıllarına ait 33.619 şirket/yıl verisi kullanmışlardır. Literatürdeki diğer çalışmalar genel olarak her bir kâr yönetimi uygulamasını ayrı ayrı ele alırken bu çalışmada yöneticilerin farklı kâr yönetimi uygulamaları arasında tercihlerini değerlendirmek amacıyla gerçek işlemler yoluyla kâr yönetimi, tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi ve sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi stratejilerini aynı anda maliyet ve kısıtlar yönüyle ele almıştır. Elde edilen bulgulara göre yöneticiler, işletmenin finansal yapısının kötü bir performans sergilediği, kurumsal mülkiyet sahipliğinin yüksek olması ve endüstri payının düşük olması gibi gerçek işlemlerle kâr yönetimi uygulamasının kısıtlandığı durumlarda sınıflandırma değiştirmesi uygulamaktadırlar. Bulgular ayrıca, muhasebe sisteminin esnekliğinin az olması ve nakit akış tahminlerinin karşılanması gibi tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi uygulamasının kısıtlı olduğu durumlarda da yöneticilerin sınıflandırma değiştirmesi uyguladıklarını desteklemektedir. Ayrıca her kâr yönetimi uygulamasına ilişkin zamanlamanın, yöneticilerin bunlar arasında tercih yapma kararlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre yöneticiler, sınıflandırma değiştirmesini hem gerçek işlemler yoluyla kâr yönetimi hem de tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi uygulamalarının yerine kullanmaktadırlar.

Barua ve Zhao (2014), şirket yöneticilerinin tahakkuk yönetimi ve reel faaliyet yönetimini kullanarak kârı yönetme kabiliyetlerinin dış gözetim mekanizmaları tarafından kısıtlandığı durumda, sınıflandırma değiştirmesine başvurup

başvurmadıklarını incelemişlerdir. Spesifik olarak ise, denetim kalitesi, analist izleme ve kurumsal yatırımcıların sahipliği olmak üzere üç gözetim mekanizmasına odaklanılan çalışmada, bu faktörlerin sınıflandırma değiştirilmesi suretiyle kâr yönetimi ile nasıl ilişkili olduğu incelenmiştir. 1988-2007 arası yıllara ait 69.202 şirket-yıl verisine dayalı olarak gerçekleştirilen çalışmada, esas faaliyet kârının tahmin edilmesinde Fan vd. (2010) beklenti modeli kullanılmıştır.

Söz konusu çalışmada, denetim kalitesinin göstergesi olarak; a) şirketin 4 büyükler tarafından denetlenmesi durumunda 1; diğer durumda 0 değerini alan gösterge değişken ve b) belirli bir sektördeki bir denetçinin müşterilerinin toplam varlıklarının karekök toplamının, aynı denetçinin bütün müşterilerinin toplam varlıklarının karekökü toplamına bölmek suretiyle ölçülen denetçinin sektörel uzmanlığı değişkeni kullanılmıştır. Çalışma bulguları; 4 Büyükler ve denetçilerin sektörel uzmanlığı ile ölçülen yüksek denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirilmesi ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, analist kapsamının (gözetleme sahasının) düzeyinin yüksekliği ve yüksek kurumsal sahipliğin daha fazla sınıflandırma değiştirilmesi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka ifadeyle, çalışmada elde edilen bulgular, denetim kalitesi, analist izlemesi ve kurumsal sahiplik şeklinde üç dış gözetim faktörünün kullanıldığı çalışmada, dış gözetimin düzeyi veya kalitesi arttığında şirket yöneticilerinin sınıflandırma değiştirilmesini kullanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Lail, Thomas ve Winterbotham (2014), çalışmalarında işletme yönetiminin işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan ve işletmenin diğer faaliyet ve bölümlerine ilişkin giderleri kullanarak işletmenin gerçek faaliyet performansını nasıl etkilediklerini araştırmışlardır. Literatürde yer alan, stratejik bölüm raporlaması ve ajans maliyetleri gibi nedenlerden dolayı yöneticileri, işletme bölümü performanslarını yönetmeye yönlendiren sebeplerin araştırıldığı çalışmalara, işletmenin çekirdek bölüm giderlerinin diğer bölümlere veya kurumsal giderlere (veya gelirlerin) aktarılması faktörlerini ekleyerek çalışmayı şekillendirmişlerdir. Araştırmanın örneklem grubunu A.B.D.'de, 1998-2010 yılları arasında 3.990 şirket/yıl verileri oluşturmuştur. Elde etmiş oldukları kanıtlar neticesinde düşük performans sergileyen işletme bölümleri ile ilgili çekirdek giderleri diğer giderlere aktarmak suretiyle işletme çekirdek bölümlerinin performanslarını arttırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu suretle özel kararların alındığı durumlarda gerçek esas faaliyet kârları gizlenmektedir. Bu sonuçlara ek olarak rekabetin daha az olduğu sektörlerde ise diğer faaliyet giderlerinin çekirdek faaliyet

giderlerine aktarıldığına ilişkin kanıtlar elde etmişlerdir. Böyle bir uygulamanın işletmenin faaliyet kârını düşük gösterdiğini belirtmişlerdir.

Nagar ve Sen (2014), yapmış oldukları çalışma kapsamında nakit akış tablosundaki sınıflandırma değişimini ele almışlardır. Bu amaçla kurumsal yönetişimin ve yatırımcı korumasının zayıf olduğu Hindistan'a ve karşılaştırmanın gerçekleştirilebilmesi açısından da ABD'ne odaklanmışlardır. Araştırmanın örneklemini oluşturmak için Mart 1995- Mart 2011 tarihleri arasında Bombay Menkul Kıymetler Borsası'nda A ve B gruplarında listelenen ve finans alanında faaliyet göstermeyen Hint firmaların verilerini kullanmışlardır. ABD'deki işletmeler için verileri ise 1989-2010 tarihleri arasında 13.305 işletme verisi kullanmışlardır. İlk olarak zayıf yatırımcı korumasına sahip olan ülkelerde sınıflandırma değişimi yoluyla gerçekleştirilen nakit akışına ilişkin manipülasyonun daha yaygın olduğunu ve yöneticilerin sınıflandırma değişimi yoluyla işletme nakit akışlarını manipüle ettiklerini vurgulamışlardır. Özellikle işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışlarının finansmandan kaynaklı nakit çıkışlarına ve yatırımlara ait nakit çıkışlarına aktarılması ve bunun tersi olarak yatırımdan kaynaklanan nakit girişlerinin ve finansmandan kaynaklanan nakit girişlerinin işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit girişlerine aktarılması suretiyle sınıflandırma değişiminin uygulandığını tespit etmişlerdir. Hintli işletmelerin, ABD'de mali sıkıntısındaki işletmelere oranla daha yüksek derecede nakit akışlarını sınıflandırma değişimi vasıtasıyla manipüle ettiklerini belirtmişlerdir.

Noh, Moon, Guiral ve Esteban (2014), çalışmalarında Uluslararası Finansal Raporlama Standartları geçiş yılındaki gelir tablosunda sınıflandırma değiştirmesi suretiyle kâr yönetiminin varlığını tespit etmeye yönelik olarak araştırma yapmışlardır. Literatürdeki mevcut çalışmaların çoğu gider kalemlerinin sınıflandırma değiştirmesi konusuna odaklanırken, Noh vd. yöneticilerin, giderlerin yanısıra gelir kalemlerinin sınıflandırma değiştirmesine tabi tutup tutmadıklarını araştırmışlardır. Çalışmada Kore'de, UFRS adaptasyon yılı olan 2011 yılına ait 1.230 şirket/yıl gözlemi kullanılmıştır ve işletmelerin faaliyet kârlarını artırmak amacıyla, diğer gelirleri faaliyet gelirlerine aktardıklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Beklenmeyen faaliyet karları ile diğer faaliyet gelirleri arasında pozitif bir ilişki ve beklenmeyen faaliyet karları ile özel kalemler arasında negatif bir ilişki tespit etmişler ve bu sonuçları, işletmelerin sınıflandırma değiştirmesi uygulamasını gerçekleştirdiklerini gösteren kanıtlar olarak yorumlamışlardır. Yöneticilerin kâr beklentilerini karşılamak veya atlatmak amacıyla sınıflandırma değiştirmesi uygulamasına başvurmakta oldukları vurgulanmıştır. Buna

göre yöneticiler, Kore’de UFRS adaptasyon sürecinde, genel olarak sınıflandırma değiştirmesi uygulamalarında diğer gelirleri fırsatçı bir şekilde kullanırlarken, özel durumlarda ise işletmenin faaliyet performansı sonuçlarını arttırmak amacıyla özel gider kalemlerini kullanmaktadırlar. Bununla birlikte yöneticilerin daha önceki tahakkuk manipülasyonu nedeniyle cari dönem tahakkuklarını manipüle etme imkânlarının kısıtlı olduğu durumlarda faaliyet dışı gelirlerin sınıflandırma değiştirmesine tabi tutulduğu bulgulara dayanılarak ifade edilmiştir.

Pan (2014), finansal analistlerin, gelir sınıflandırma değiştiricilerinin esas faaliyet kârları yapay olarak arttırdığını fark edip etmediklerini araştırmak için, Fan vd. (2010) çalışmasındaki esas faaliyet kâr düzeyi modeli kullanarak, finansal analistlerin üç aylık kâr tahmini revizyonlarını incelemiştir. Çalışmada; beklenmeyen esas faaliyet kârları, negatif özel kalemleri ve esas faaliyet kârda negatif beklenmeyen değişiklik olan bir firma, sınıflandırma değiştiricisi gerçekleşen firma olarak sınıflandırılmıştır.

Aynı miktarda kâr haberi için, finansal analistlerin, sınıflandırma değiştiricileri için kâr tahminlerini sınıflandırma değiştirmesi olmayanlara göre yarısı kadar değiştirdiğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu sonuç, finansal analistlerin sınıflandırma değiştirmesi raporlanan kârı düşürdükleri yönünde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, analistlerin, sınıflandırma değiştirmesinin gelecekteki kârlar üzerindeki etkisini tam olarak ölçemediğini ve sınıflandırma değiştiricileri için daha iyimser eğilimli tahminlere yol açtığı da tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışma sonuçları, gelir sınıflandırma kaymasının finansal analistlerin tahmin doğruluğunun bozulmasına neden olduğunu göstermiştir.

Alfonso, Cheng ve Pan (2015), çalışmalarında işletmelerin esas faaliyet kârlarını yükseltmek için gelirlerini sınıflandırma değiştirmesine tabi tuttuklarında, piyasanın işletmeye ait esas faaliyet kârları (amortisman ve vergi öncesi kâr) yanlış olarak değerlendirip değerlendirmediklerini araştırmışlardır. Çalışmada A.B.D.’ de 1988-2010 yılları arasında 13.584 işletmeye ait, 94.221 şirket/yıl verileri kullanılmıştır. Herhangi bir yılda bir işletmenin sınıflandırma değiştirmesi yapıp yapmadığını tespit etmek amacıyla önceki literatürden türetilmiş bir model uygulamışlardır. Bu modelde bir işletmenin, ilgili yılda yapılan analizde aşırı esas faaliyet kârlara sahip olmasına veya gelir düşürücü nitelikte özel kalemlere ya da durdurulan faaliyetlere sahip olmasına göre sınıflandırma değişimi yaptığı düşünülmektedir. Elde edilen bulgular neticesinde sınıflandırma değiştirmesi yapan işletmelerin esas faaliyet kârlarının gelecekteki kârlarla değiştirme yapmayan işletmelere göre daha fazla negatif ilişkiye

sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, piyasanın sınıflandırma değiştiricilerinin esas faaliyet kârlarına bağlı olarak aşırı fiyatlandırma yaptıklarına ilişkin güçlü kanıtlar sağlamışlardır. Bulgular ayrıca, yatırımcıların sınıflandırma değiştiricilerinin esas faaliyet kârlarının sürekliliğinin düşük oranda olduğunu göremediklerini ve bu işletmelere ilişkin yatırım değerlendirmelerinin sınıflandırma değiştiricisi olmayan işletmelere göre daha yüksek oranda gerçekleştiğini göstermektedir.

Baik, Cho, Choi ve Lee (2015), yapmış oldukları çalışmada bir işletmenin UFRS rejimi kapsamında nakit akış tablolarında sınıflandırma değiştirilmesi davranışlarını ve özellikle nakit akışlarını yönetmek için sınıflandırma değiştirilmesi uygulamasını ve ekonomik sonuçlarını incelemişlerdir. Araştırmanın amacına yönelik olarak, G. Kore Borsası'na kayıtlı, UFRS'yi benimsemiş olan ve finans sektörü haricinde faaliyet gösteren 3.130 işletmeye ait 2011 ve 2012 yıllarındaki muhasebe verilerini kullanmışlardır. Elde edilen bulgular sonucunda nakit akış tablosunda özellikle faiz ödemeleri ile ilgili olarak sınıflandırma değiştirilmesi uygulaması saptanmıştır. Buna göre örneklem grubunda yer alan işletmelerin yaklaşık % 13,5'lik kısmı faiz ödemelerini işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarından, finansmandan kaynaklanan nakit akışlarına aktardıkları saptanmıştır. Çalışmada, UFRS rejimi kapsamında nakit akış tablosunda sınıflandırma değişiminin var olduğuna ve ekonomik sonuçlarının önemli olduğuna dair olarak ilk ampirik kanıtları sunmuşlardır.

Chae ve Nakano (2015), çalışmalarında Japonya'daki işletmelerin faaliyet kârlarını artırmak amacıyla faaliyet giderlerini, faaliyet dışı giderlere aktarması davranışlarını incelemişlerdir. İlk olarak Japon şirketlerinde sınıflandırma değiştirilmesinin gözlenip gözlemlenmediği incelenmiş, ikinci olarak ise sınıflandırma değiştirilmesinin varlığı göz önüne alındığında analistlerin sınıflandırma değişimi yoluyla kâr yönetimini fark edip edemediklerini incelemişlerdir. Konuların araştırılması için olağanüstü faaliyet kârları oranları kullanılmıştır. Olağanüstü faaliyet kârları oranını ölçmek için işletme kârı ile beklenen faaliyet kârı oranı arasındaki fark tahmin modeli kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmada Japonya'da, 2001-2007 yılları arasında 8.590 şirket/yıl gözlemi kullanılmış ve yöneticilerin sınıflandırma değiştirilmesi yoluyla faaliyet gelirlerini şişirdiklerine ilişkin kanıt sağlanmıştır. Diğer taraftan ise analistlerin işletmeler için belirledikleri faaliyet gelirlerine ilişkin tahmin doğruluğunun faaliyet gelirlerini manipüle etmek amacıyla sınıflandırma değiştirilmesi kullanan işletmeler için azaltıldığı bulgusu elde edilmiştir. Çalışmada, hisse senedi fiyatlarına etki eden faktörler olarak, faaliyet kârı, net kârdan daha fazla etkin olduğundan, sınıflandırma

değiştirmesinin cazip bir kâr yönetimi aracı olduğu vurgulanmıştır.

Desai ve Nagar (2016), çalışmalarında sınıflandırma değişikliği kullanılarak gerçekleştirilen kâr yönetimini denetçiler açısından ele almışlar ve denetçilerin, sınıflandırma değişikliğini tespit edemediklerini ve tespit etmeleri durumunda ise raporlayıp raporlamadıklarını araştırmışlardır. Araştırma için Hindistan'da faaliyet gösteren 4 büyük denetim firması tarafından istihdam edilen 115 yeminli mali müşavir ile 2005-2009 yıllarını kapsayan anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, denetçiler denetim eforunu ve hile riskini değerlendirirken, sınıflandırma değişimine karşı hassas davranmaktadırlar. Bununla birlikte denetçilerin sınıflandırma değişikliğini tespiti ettiklerinde bu durumu raporlama istekleri, müşterilerinin faaliyet gösterdikleri bölgenin yasal düzenlemelerinden etkilenmektedir. Çalışma sonuçlarına göre, yasal rejimin zayıflığına bağlı olarak denetçilerin karşılaştıkları dava riski azalmakta ve denetçiler sınıflandırma değişikliği suretiyle uygulanan manipülasyonu tespit etmeleri durumunda rapor etmemektedirler. Ayrıca katılımcıların ortalama deneyim süresi 4.89 yıl olarak belirlenmiştir ve elde edilen diğer sonuçlara göre denetçiler dolandırıcılık riski değerlendirmelerine sınıflandırma değişikliği varlığını tespit etmekten daha fazla dikkat etmektedirler ve daha fazla denetim çabası göstermektedirler.

Wu (2016), çalışmasında Avrupa'da faaliyet gösteren işletmelerde sınıflandırma değişikliği kullanımını incelemiştir. Örneklem grubu, 2005-2015 döneminde I / B / E / S (Institutional Brokers' Estimate System) veri tabanında listelenen en büyük Avrupa işletmelerini kapsayan 1.125 şirket/yıl verilerinden oluşmaktadır. Çalışma, yinelenmeyen öğelerin kullanımına odaklanmış ve sınıflandırma değişikliğini incelemek için yinelenmeyen öğeler ile beklenmeyen esas faaliyet kârları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre olağandışı giderler ile faaliyet kârları arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmış ve yöneticilerin faaliyet kârlarını artırmak için sınıflandırma değişikliğine başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sonuçlar, yöneticilerin sıfır veya negatif kârları rapor etmekten kaçınmak, analistlerin tahminlerini karşılamak veya atlatmak için sınıflandırma değişikliği kullandıklarını ve bir önceki yıl kâr seviyesine ulaşabilmek için sınıflandırma değişikliği kullanımını ortaya çıkarabilecek zayıf kanıtları kullandıkları yönündedir. Yöneticilerin kâr beklentilerini karşılamak dürtüsüyle olağandışı kalemleri stratejik bir şekilde kullandıkları görüşüne de yer verilmiştir.

Zhang ve Guo (2016), çalışmalarında işletmeler tarafından gerçekleştirilen mevcut sınıflandırma değiştirmesi uygulamalarını ve tahakkuklardan ve nakit akışlarının kâr kalitesine etkilerini incelemişlerdir. Araştırma için 2007-2013 yılları arasında, Çin’de faaliyet gösteren ve A Grubu olarak listelenen işletmelere ilişkin 1.222 şirket/yıl verilerini kullanmışlardır. Zhang ve Guo’ya göre yöneticiler, raporlama performansını maksimize etmek için harcamaları azaltabilir veya gelirleri arttırarak gerçeğe aykırı bir resim sunabilirler. Çalışma, kâr manipülasyonu için sınıflandırma değiştirmesinde faaliyet kârlarını arttırmak amacıyla faaliyet giderlerini olağandışı giderlere kaydırmayı içerir, bu uygulama yatırımcıları firmanın gelecekteki performansı hakkında yanlış yönlendirmekle birlikte denetimciler tarafından bulunması zor olabilir görüşüne yer verilmiştir. Araştırma konusunu test etmek ve hipotezleri doğrulamak için iki yol kullanılmıştır. İlk olarak, tahakkuk ve nakit akışı gibi kâr kompozisyonlarının etkisini Mishkin modelini kullanarak test etmişler ve yatırımcıların sınıflandırma değiştirmesi yöntemini açıkça tanımlayamadığını ve sınıflandırma değiştirmesi uygulayan işletmelerin faaliyet kârlarının normalden daha yüksek seviyede olduğunu tespit etmişlerdir. Daha sonra birden fazla regresyon modeli kullanarak, işletmenin kârları manipüle etse bile hisse senetlerinin piyasa fiyatında yanlışlıklar tespit etmişlerdir. Ampirik sonuçlara göre işletmeler tarafından gerçekleştirilen sınıflandırma değiştirmesinin yatırımcılarda algı değişikliğine neden olduğu ve gelecek yıllarda piyasada hisse senetlerinin fiyatlarının artması için tahakkukların etkisinin düşük kalabileceği belirtilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre ayrıca, finansal tablo bilgi kullanıcıları tahakkuklara veya gerçek işlemlere bağlı manipülasyonlar yerine sınıflandırma değişimi ile karşılaşabilirler ve bu durum kârın sürdürülebilirliği konusunda bilgi kullanıcılarında algı değişikliğine sebep olabilir ve sonuç olarak yöneticiler rapor edilen değerlerde değişim yapacaklarsa sınıflandırma değişimi yöntemini kullanabilirler.

Adıgüzel (2017), çalışmasında yöneticilerin faaliyet giderlerini sınıflandırma değiştirmesi aracılığıyla faaliyet dışı gider olarak tanımlayıp tanımlamadıklarını araştırmıştır. Bu amaçla 1994-2014 tarihleri arasında elde edilen 1.222 şirket/yıl verilerini regresyon modeli ile analiz etmiştir. Çalışmada öncelikli olarak gelir tablosunda faaliyet giderlerinin faaliyet dışı gider olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmadığı McVay (2006) modeline dayanılarak araştırılmıştır. Ancak faaliyet giderleri ve faaliyet dışı giderler arasında sınıflandırma değiştirmesi yapıldığına dair herhangi bir kanıt bulunamamıştır. Bununla birlikte gelir azaltıcı nitelikte tahakkuk

yönetiminin bulunmadığı durumda yöneticilerin faaliyet giderlerini faaliyet dışı gider olarak sınıflandırdıkları yönünde bulgular elde edilmiştir.

Darrough, Lee ve Oh (2017), özel kalemlerin yönetilen veya 'anormal' bölümünü, büyük ölçüde önceki çalışmalara dayanarak, özel kalemlerin üç ana bileşeni (yeniden yapılandırma ücretleri, varlıklarda değer düşüklüğü ve şerefiye değer düşüklüğü) için ayrı ayrı olmak üzere 2001-2013 arası yıllar için tahmin etmişlerdir. Durdurulan faaliyetlerden kaynaklanan zararların, önemli özel kalemlerin anormal (yönetilen) bileşenleri üzerinde regresyona tabi tutulduğu çalışmada; anormal varlık değer düşüklüğü ile durdurulan faaliyetler arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki, olağanüstü kalemler ve durdurulan faaliyetler öncesi kâr kalemini şişirmeye yönelik olarak şirket yöneticilerinin özel kalemleri sınıflandırdığı ile tutarlı bulunmuştur.

Nagar ve Sen (2017), yaşam döngüsünün düşüş aşamasında olan işletmelerin faaliyet giderlerini gelir azaltıcı nitelikte olan özel kalemlere aktarmak suretiyle, çekirdek veya esas faaliyet gelirlerini manipüle edip etmediklerini araştırmışlardır. Bu amaçla 1996-2011 tarihleri arasında Hindistan'da gelişmekte olan pazarda faaliyet gösteren işletmelere ait 14.588 şirket/yıl verilerini kullanarak çoklu regresyon modeli oluşturmuşlardır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Hintli yöneticiler öncelikli teşvik olarak faaliyet zararlarını rapor etmekten kaçınmak amacıyla sınıflandırma değiştirmesi uygulamasına başvurmuşlardır. Aynı zamanda sınıflandırma değiştirmesi uygulaması işletmenin içerisinde bulunduğu yaşam döngüsünün aşamasına bağlı olmaktadır. Spesifik olarak ise yaşam döngüsü içerisinde düşüş aşamasında olan işletmelerin yöneticileri faaliyet zararlarını rapor etmekten kaçınmak amacıyla sınıflandırma değiştirmesi gerçekleştirmeleri daha olası görülmektedir. Çalışmada ayrıca gelir tablosunda sınıflandırma değişimi suretiyle kâr yönetimi uygulamasına ilişkin herhangi bir vakanın kamusal bilgi kaynakları tarafından teyit edilmediği de vurgulanmıştır. Çalışma yaşam döngüsü içerisinde düşüş aşamasında olan işletmelerin sınıflandırma değiştirmesi gerçekleştirmelerinin daha muhtemel olmasına yönelik olarak ampirik kanıtlar sunan ilk çalışma olması sebebiyle sınıflandırma değiştirmesi literatürüne katkıda bulunmuş ve genişletmiştir.

Zalata ve Roberts (2017), çalışmalarında İngiltere'de faaliyet gösteren işletmelerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları dönemi sonrasında sınıflandırma değiştirmesi uygulayıp uygulamadıklarını ve kredi derecelendirme kuruluşlarının sınıflandırma değiştirmesini tespit edip edemediklerini araştırmışlardır.

Araştırmanın örneklem grubunu Birleşik Krallık'ta 2008-2010 döneminde I / B / E / S (Institutional Brokers' Estimate System) veri tabanında listelenen işletmelere ait 1.552 şirket/yıl verileri oluşturmaktadır. İşletmelerin faaliyet kârları ile olağandışı giderler arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Sınıflandırma değiştirmesinin saptanması için öncelikle aşırı faaliyet kârlarını ölçmüşlerdir. Elde edilen bulgulara göre UFRS'nin kabulünden sonraki dönemde, işletmelerin faaliyet giderlerinin bir kısmını yinelenmeyen giderlere aktardıkları ve dolayısıyla faaliyet kârlarını şişirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca işletmelerin yeni finansal kaynak aramanın hemen öncesinde sınıflandırma değiştirmesine yöneldikleri tespit edilmiştir.

Anthonyus ve Murwaningsari (2018), durdurulan faaliyetler kullanılarak sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi uygulanıp uygulanmadığını araştırmışlardır. Endonezya Borsa'sında 2013-2015 yılları arasında işlem gören 63 şirketin mali tablolarına ilişkin verilerin kullanıldığı çalışmada, çoklu lineer regresyon yöntemi kullanılarak veri analizi yapılmıştır. Çalışma bulguları, durdurulan faaliyetlerin esas faaliyet kârındaki beklenmeyen değişimler üzerinde pozitif etkisinin olduğunu ve dolayısıyla şirket yönetiminin sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi uyguladığını göstermiştir.

Ji, Potepa ve Rozenbaum (2018), çalışmalarında durdurulan faaliyetlere ilişkin olarak 2014 yılında Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yapılan düzenlemelere bağlı olarak açıklanan muhasebe standartları güncellemesi kapsamında, esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere kaydırılması uygulamasını araştırmışlardır. Bu kapsamda 2012-2016 yıllarını kapsayan 15.442 şirket/yıl verilerini kullanmışlardır. Elde etmiş oldukları ampirik sonuçlara göre durdurulan faaliyetlere ilişkin olarak yapılan değişiklikler sonucunda durdurulan faaliyetlerin raporlanmasında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Buna göre, düzenlemeden sonra durdurulan faaliyet raporlama sıklığı dörtte bir oranında azalma göstermiştir. Bulgulara göre ayrıca sınıflandırma değiştirmesi uygulaması da önemli ölçüde azalma göstermiştir. Ayrıca, düzenlemeden sonra piyasanın, durdurulan faaliyetlere ilişkin olumsuz sonuçlara olumlu tepki verdiği gözlemlenmiştir. Çalışma dahilinde gerçekleştirilen konferans görüşmeleri kapsamında, yöneticilerin düzenleme öncesinde durdurulan faaliyetlere ilişkin bilgi sağlama düzeylerinin düşük olduğu ancak düzenlemeden sonra bu durumun tersine döndüğü belirtilmiştir.

Malikov, Manson ve Coakley (2018), çalışmalarında 1995-2014 dönemi için İngiltere'de listelenmiş işletmelerin, 12.804 şirket/yıl verilerini kullanarak kâr yönetimi

aracı olarak sınıflandırma değiştirmesini kullanıp kullanmadıklarını araştırmışlardır. Elde edilen bulgulara göre işletmelerin esas faaliyet dışında bulunan gelirlerini sınıflandırma değiştirmesine tabi tutarak esas faaliyet gelirlerine aktardıkları ve bu Şekilde faaliyet kârlarını olduğundan daha fazla beyan ettikleri tespit edilmiştir. Bulgular ayrıca, UFRS'nin benimsenmesine müteakip olarak işletmelerin sınıflandırma değiştirmesi uygulamalarında UFRS ncesi döneme göre bir artış olduğunu göstermiştir. Çalışmada bu konuda yapılan çıkarıma göre UFRS, sınıflandırma değiştirmesi uygulamaları için daha geniş bir kapsam sunmaktadır. Sağlanan diğer kanıtlara göre de faaliyet zararı olan işletmelerde veya düşük büyüme hızına sahip olan işletmelerde sınıflandırma değiştirmesi uygulamasının daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sınıflandırma değiştirmesi uygulaması sadece gider kalemleri kullanılarak değil aynı zamanda gelir kalemleri kullanılarak da gerçekleştirilmektedir.

Tablo 5

Literatür Kapsamındaki Çalışmalar

YAZAR	ÇALIŞMA KONUSU	ÜLKE	ÖRNEK	PERİYOD	YÖNTEM	TEMEL BULGULAR
McVay (2006)	Gelir tablosunda yer alan kalemlerin kâr yönetimi aracı olarak sınıflandırılmasının araştırılması.	A.B.D.	76.901 şirket/yıl gözlemi	1989-2003	Çoklu regresyon	<ol style="list-style-type: none"> 1) Gözlem süresi boyunca, işletmelerin faaliyet kârlarının beklenmedik şekilde arttığı ve bir sonraki yıl beklenmedik şekilde azaldığı görülmüştür. 2) Yöneticiler, analist tahminlerini karşılamak için yaygın olarak sınıflandırma değişikliği kullanırlar. 3) İzleyen yılda özel kalemler mevcutsa, yöneticiler sınıflandırma değişikliğini tekrar uygularlar. 4) Büyüme yakalamak isteyen işletmelerde sınıflandırma değişikliği daha yaygın olarak kullanılır.
Barua, Lin, Sbaraglia (2010)	Yöneticilerin durdurulan faaliyetleri raporlarken kârları yönetmek için sınıflandırma değişikliği kullanıp kullanmadıklarının araştırılması.	A.B.D.	79.643 şirket/yıl gözlemi içerisinde, 6.262 durdurulan faaliyet raporlayan şirket/yıl gözlemi	1989-2005	Çoklu regresyon	<ol style="list-style-type: none"> 1) İşletmeler durdurulan faaliyetleri kullanarak gelir tablosunda sınıflandırma değişikliği uygulamaktadırlar. 2) Yöneticiler analistlerin tahminlerini karşılamak veya bertaraf etmek için sınıflandırma değişikliğine başvurumaktadırlar. 3) Sarbanes-Oxley Yasası ve SFAS No.144'ün açıklanmasıyla birlikte sınıflandırma değişikliği uygulamalarında azalma görülmüştür.
Fan, Barua, Cready ve Thomas (2010)	Sınıflandırma değişikliğinin dördüncü çeyrekte diğer çeyrek dilim zamanlarına göre daha çok uygulanmasının araştırılması.	A.B.D.	132.393 şirket çeyrek dönem gözlemi- 69.980 analist tahmini içeren şirket çeyrek dönem gözlemi	1988-2007	Çoklu regresyon	<ol style="list-style-type: none"> 1) Gözlem süresi boyunca, yöneticilerin yılın son çeyreğinde sınıflandırma değişikliği uygulamasına başvurdukları görülmüştür. 2) Yöneticiler özellikle tahakkuk yönetimi ve gerçek işlemlerin yönetilmesinin kısıtlı olduğu zamanlarda sınıflandırma değişikliğine başvurumaktadırlar. 3) Bir yıl önce aynı çeyrek dönemde analistlerin tahminlerini tutturana ya da bertaraf eden işletmelerde daha fazla sınıflandırma değişikliği uygulamasına rastlanmıştır.

(Tabo 5'in Devamı)

Haw, Ho ve Li (2011)	Doğu Asya ülkelerinde sınıflandırma değişikliği ile kâr yönetiminin ve mülkiyet yapıları ile kurumsal yönetim mekanizmalarının kâr yönetimi üzerindeki etkisinin araştırılması.	Hong Kong, Güney Kore, Tayland, Tayvan, Singapur, Malezya, Endonezya ve Filipinler	3.992 şirket/yıl gözlemi	2001-2004	Çoklu regresyon	<p>1)Yöneticiler çekirdek giderleri özel kalemlere aktarmaktadırlar.</p> <p>2) Bir işletme analist tahminleriyle karşılaştığı zaman sınıflandırma değişikliği uygulamasına başvurma oranı artmaktadır.</p> <p>3) Hissedarları kontrol edebilen işletmelerde sınıflandırma değişikliği uygulaması daha fazladır.</p> <p>4) Güçlü yasal kurumların ve 4 büyük denetim şirketinin etkin olduğu ekonomilerde sınıflandırma değişikliği uygulamasının azaldığı görülmektedir.</p>
Hollie, Nicholls ve Zhao (2011)	SEC'in bir defalık toleransına istinaden nakit akış tablosunda yapılan yeniden sınıflandırmaların etkilerinin araştırılması.	A.B.D.	57 şirket gözlemi	2006	Çoklu regresyon	<p>1) İşletmeler toplam gerçek nakit akışlarını önemli ölçüde aşan nakit akışlarını, şirketin gerçek işletme, finansman ve yatırım faaliyetlerini çarpıtabilecek şekilde yanlış sınıflandırma eğilimindedirler.</p> <p>2) İşletmeler faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını olduğundan fazla, yatırımdan kaynaklanan nakit akışlarını ise olduğundan az göstererek nakit akışlarını yanlış raporlamışlardır.</p> <p>Birçok işletme, başlangıçta SEC tarafından sıralananlarla ilgili olmayan çok sayıda nakit akış kalemini, yeniden sınıflandırmak için bir kerelik toleranstan faydalanmıştır.</p> <p>1) İşletmeler tek seferlik bile olsa özel kalemleri kullanarak, sınıflandırma değişikliği uygulamasını gerçekleştirmek eğilimindedirler.</p> <p>2) Tayvan'daki işletmeler ana şirket raporu hazırlanırken "yatırımdan elde edilen gelir hesabı" üzerinden sınıflandırma değişikliği uygulamaktadırlar.</p> <p>3) Her ne kadar konsolide rapor, ana şirketin raporundan çok daha iyi bir şekilde işletmenin ekonomik performansını gösterse de, Tayvan'daki raporlama ve ifşa gereklilikleri ana şirketin finansal tablosunu öncelikli hale getirmektedir. Bu nedenle, yatırımcılar esas olarak ana şirketin finansal tablolarında raporlanan bilgilere güvenirse, tüm işletmenin gerçek ekonomik durumunu göz ardı etmiş olmaktadır.</p>
Hsu ve Ku (2011)	İşletmelerin, aracılığıyla sınıflandırma değişikliği kullanarak kâr yönetimi uygulamadıklarının araştırılması.	Tayvan	5.169 şirket/yıl gözlemi.	1996-2007	Çoklu regresyon	<p>1) İşletmeler toplam gerçek nakit akışlarını önemli ölçüde aşan nakit akışlarını, şirketin gerçek işletme, finansman ve yatırım faaliyetlerini çarpıtabilecek şekilde yanlış sınıflandırma eğilimindedirler.</p> <p>2) İşletmeler faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını olduğundan fazla, yatırımdan kaynaklanan nakit akışlarını ise olduğundan az göstererek nakit akışlarını yanlış raporlamışlardır.</p> <p>Birçok işletme, başlangıçta SEC tarafından sıralananlarla ilgili olmayan çok sayıda nakit akış kalemini, yeniden sınıflandırmak için bir kerelik toleranstan faydalanmıştır.</p> <p>1) İşletmeler tek seferlik bile olsa özel kalemleri kullanarak, sınıflandırma değişikliği uygulamasını gerçekleştirmek eğilimindedirler.</p> <p>2) Tayvan'daki işletmeler ana şirket raporu hazırlanırken "yatırımdan elde edilen gelir hesabı" üzerinden sınıflandırma değişikliği uygulamaktadırlar.</p> <p>3) Her ne kadar konsolide rapor, ana şirketin raporundan çok daha iyi bir şekilde işletmenin ekonomik performansını gösterse de, Tayvan'daki raporlama ve ifşa gereklilikleri ana şirketin finansal tablosunu öncelikli hale getirmektedir. Bu nedenle, yatırımcılar esas olarak ana şirketin finansal tablolarında raporlanan bilgilere güvenirse, tüm işletmenin gerçek ekonomik durumunu göz ardı etmiş olmaktadır.</p>

(Tabo 5'in Devamı)

Schoumans (2011)	Gözlem süresi boyunca üçer aylık dönemlerde yöneticilerin sınıflandırma değiştirmesi uygulayıp uygulamadıklarının araştırılması.	A.B.D.	9.360 şirket çeyrek dönem gözlemi	1990-2009	Çoklu regresyon	<p>1)Yöneticiler kâr yönetiminin bir biçimi olarak sınıflandırma değiştirmesi kullanmaktadırlar.</p> <p>2) Dördüncü çeyrekte, diğer dönemlere göre daha fazla sınıflandırma değiştirmesi uygulamasına rastlanılmamıştır.</p> <p>1)Finansal sıkıntı içerisinde olan işletmeler/ uzun vadeli kredi notunun yanında yatırım-yatırımdışı derecesi düşük olan işletmeler/ analizlerin nakit akışlarına yönelik olarak tahminleri olan işletmeler/ hisse senedi getirileri ile faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarının yüksek derecede ilişkide bulunan işletmeler faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını şişirme eğilimindedirler.</p> <p>2) İstenilen kâr seviyelerine ulaşılmasından sonra bile işletmeler, teşviklerin bulunması halinde faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını şişirme eğilimindedirler.</p> <p>3) İşletmeler, özellikle genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin sınırları içinde ve dışındaki nakit akışı kategorileri arasındaki kalemleri değiştirerek ve tedarikçilere yapılan ödemeleri geciktirmek veya müşterilerden tahsilatları hızlandırmak gibi belirli işlemleri zamanlamak suretiyle faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını yönetirler.</p>
Lee (2012)	İşletmelerin nakit akış tablosunda, faaliyetlerden elde edilen nakit akışlarını ne zaman manipüle ettiklerinin ve işletmelerin faaliyetlerden elde edilen nakit akışlarını yönetme mekanizmalarının araştırılması.	A.B.D.	13.847 şirket/yıl gözlemi	1988-2008	Çoklu regresyon	<p>1) Denetim şirketleri ve denetçilerin sektör uzmanlığı ile gelen daha yüksek denetim kalitesi sonucunda, yöneticilerin tahakkukları kullanarak kârları yönetme kabiliyetlerinin kısıtlı kalması durumunda sınıflandırma değiştirmesini kullanma olasılığının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.</p> <p>2) Hem daha yüksek seviyede analist kapsamının hem de daha yüksek kurumsal mülkiyetin, tahakkuk yönetiminin analistler ve kurumsal yatırımcılar tarafından kısıtlandığı zaman, yöneticilerin, kârları yönetmenin alternatif bir yolu olarak sınıflandırma değiştirmesine geçme eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır.</p>
Zhao (2012)	Yöneticilerin tahakkukları manipüle etme kabiliyetleri, dış izleme ve kontrol mekanizmaları ile kısıtlandıklarında sınıflandırma değiştirmesine başvurma durumlarının araştırılması.	A.B.D.	Denetim kalite testleri için 39.825, analist beklentileri için 17.574, kurumsal mülkiyet testi için 25.180 şirket/yıl gözlemi.	1988-2007	Çoklu regresyon	<p>1) Denetim şirketleri ve denetçilerin sektör uzmanlığı ile gelen daha yüksek denetim kalitesi sonucunda, yöneticilerin tahakkukları kullanarak kârları yönetme kabiliyetlerinin kısıtlı kalması durumunda sınıflandırma değiştirmesini kullanma olasılığının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.</p> <p>2) Hem daha yüksek seviyede analist kapsamının hem de daha yüksek kurumsal mülkiyetin, tahakkuk yönetiminin analistler ve kurumsal yatırımcılar tarafından kısıtlandığı zaman, yöneticilerin, kârları yönetmenin alternatif bir yolu olarak sınıflandırma değiştirmesine geçme eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır.</p>

(Tablo 5'in Devamı)

Behn, Gotti, Herrmann ve Kan (2013)	Yatırımcı yöneticilerin seviyesinin, sınıflandırma değişimi davranışına katılma veya katılmamalarına etkisinin ve finansal analistlerin gözlemlerinin sınıflandırma değişirmesi davranışlarını azaltıp azaltmadığının araştırılması.	A.B.D. (gözlem için 40 ülke)	21.902 şirket/yıl gözlemi	1998-2008	Çoklu regresyon	<p>1) Hem güçlü hem de zayıf, yatırımcı korumasına sahip ülkelerde sınıflandırma değiştirmesi uygulamaları gerçekleştirilmektedir.</p> <p>2) Yatırımcı koruması zayıf olan ülkelerde sınıflandırma değiştirmesi uygulamaları daha fazla olmaktadır.</p> <p>3) Yatırımcı korumasının zayıf olduğu ülkelerde yüksek derecede analist takibi, sınıflandırma değiştirmesi uygulamalarını kısıtlamaktadır.</p> <p>4) Sınıflandırma değiştirmesi suretiyle kâr yönetimi geniş bir ülke yelpazesinde kullanılmaktadır ve daha fazla takip edilmelidir.</p>
Siu ve Faff (2013)	İşletmelerin hisse senedi ihracından önce raporlanan faaliyet kârlarını yükseltmek için sınıflandırma değiştirmesi kullanıp kullanmadıklarının araştırılması.	A.B.D.	896 Hisse senedi 2. ihraç teklifi.	1990-2006	Çoklu regresyon	<p>1) Manipülasyon, sadece muhasebe tahminleri veya operasyonel kararlar aracılığıyla değil, aynı zamanda sınıflandırma değiştirmesi suretiyle de gerçekleştirilmektedir.</p> <p>2) Tahakkuk yönetimi ve gerçek işlemlerin yönetimi genel olarak daha sonra işletme performansında düşüşe yol açmaktadır.</p> <p>3) Üçer aylık verilere göre, hisse senedi ihraçlarından önceki dönemde faaliyet kârlarında artış gözlemlenmiştir.</p> <p>4) Yöneticiler analist tahminlerini karşılamak amacıyla hem tahakkuk yönetimi hem de sınıflandırma değiştirmesi kullanmaktadırlar.</p>
Skaife, Swenson ve Wangerin (2013)	Yöneticilerin faaliyet giderlerini Araştırma-Geliştirme giderleri olarak sınıflandırmalarına ilişkin faktörlerin araştırılması.	A.B.D.	38.659 şirket/yıl gözlemi	1996-2012	Çoklu regresyon	<p>1) Yöneticiler, faaliyet giderlerini Ar-Ge giderlerine aktarmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi uygulamalarını kullanmaktadırlar.</p> <p>2) Analist takibi ve kurumsal sahiplik faktörleri sınıflandırma değiştirmesini kısıtlamaktadır.</p> <p>3) İşletmeler dördüncü çeyrekte diğer çeyreklere göre daha fazla sınıflandırma değiştirmesi uygulaması gerçekleştirmektedirler.</p>

(Tabo 5'in Devamı)

Abernathy, Beyer ve Rapley (2014)	Yöneticilerin kâr yönetimi aracı olarak kullandıkları tahakkuk yönetimi ve gerçek işlemlerin manipülasyonu uygulamalarının kısıtlandığında sınıflandırma değişikliğine yönelmelerinin araştırılması.	A.B.D.	33.619 şirket/yıl gözlemi.	1988-2011	Çoklu regresyon	<p>1) Gerçek işlemlerin manipülasyonu ve tahakkuk yönetimi uygulamalarının kısıtlandığı zamanlarda işletmeler kâr yönetimi aracı olarak sınıflandırma değişikliğini kullanmaktadırlar.</p> <p>2) Tahakkuk yönetimine ilişkin tüm kısıtlamalar sınıflandırma değişikliği kullanımını artırmamaktadır.</p> <p>3) Sınıflandırma değişikliği uygulamasında gelir kalemlerine ilişkin düzenleme yapıldığı görülmektedir.</p> <p>4) Her bir kâr yönetimi stratejisi aynı zamanda yöneticilerin ticaret kararlarını da etkilemektedir.</p>
Barua ve Zhao (2014)	Şirket yöneticilerinin tahakkuk yönetimi ve reel faaliyet yönetimini kullanarak kârı yönetme kabiliyetlerinin dış gözetim mekanizmaları tarafından kısıtlandığı durumda, sınıflandırma değişikliğine başvurup başvurmadıklarının incelenmesi.	A.B.D.	69.2002 şirket/yıl gözlemi	1988-2007	Çoklu regresyon	<p>1) 4 Büyükler ve denetçilerin sektörel uzmanlığı ile ölçülen yüksek denetim kalitesi sınıflandırma değişikliği ile ilişkilidir.</p> <p>2) Ayrıca, analist kapsamının (gözetleme sahasının) düzeyinin yüksekliği ve yüksek kurumsal sahipliğin daha fazla sınıflandırma değişikliği ile ilişkilidir.</p> <p>3) Dış gözetimin düzeyi veya kalitesi arttığında şirket yöneticilerinin sınıflandırma değişikliğini kullanma ihtimali daha yüksektir.</p>
Lail vd. (2014)	Yöneticilerin, işletmede esas faaliyet bölümlerine ilişkin performansını artırmak amacıyla diğer bölümleri kullanıp kullanmadıklarının araştırılması.	A.B.D.	3.990 şirket/yıl gözlemi. Ayrıca 16.718 işletme bölümü gözlemi.	1998-2010	Çoklu regresyon	<p>1) Bir işletmede hem tepe yönetimin hem de bölüm yöneticilerinin bölüm performansını manipüle etme konusunda teşvikleri bulunmaktadır.</p> <p>2) İşletme bölümlerine ilişkin veriler denetçiler tarafından konsolide açıklamalara göre daha az dikkate alınmaktadır. Bu da bölüm verilerinin manipüle edilmesine yol açmaktadır.</p> <p>3) Esas faaliyet bölümleri ile işletmenin diğer bölümleri arasında giderlerin aktarılması söz konusudur.</p>

(Tabo 5'in Devamı)

Nagar ve Sen (2014)	Yöneticilerin, farklı sınıflandırma stratejileri kullanarak işletmenin nakit akışlarını manipüle edip etmediklerinin araştırılması.	Hindistan	13.305 şirket/yıl gözlemi	1995-2011	Çoklu regresyon	<p>1) Yöneticiler, işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışlarının finansmandan kaynaklı nakit çıkışlarına ve yatırımlara ait nakit çıkışlarına aktarmaktadırlar.</p> <p>2) Bu durumun tersi olarak da yatırımdan kaynaklanan nakit girişlerini ve finansmandan kaynaklanan nakit girişlerini işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit girişlerine aktarmaktadırlar.</p> <p>3) Hintli işletmeler, ABD'de mali sıkıntıdaki işletmelere oranla daha yüksek derecede nakit akışlarını sınıflandırma değiştirmesi vasıtasıyla manipüle etmektedirler.</p> <p>1) İşletmeler faaliyet dışı gelirlerini sınıflandırma değiştirmesi aracılığıyla faaliyet gelirlerine aktarmaktadırlar.</p> <p>2) Yöneticiler sadece kâr beklentilerini karşılamak veya olumsuz beklentileri bertaraf etmek için sınıflandırma değiştirmesine başvurumaktadırlar.</p> <p>3) Yöneticiler UFRS adaptasyon döneminde genel olarak faaliyet dışı gelirleri fırsatçı bir şekilde faaliyet gelirlerine dahil ederlerken, performanslarını iyileştirmek için özel durumlarda ise özel gider kalemlerini kullanmaktadırlar.</p>
Noh, Moon, Guiral ve Esteban (2014)	G. Kore'de UFRS geçiş döneminde, yöneticilerin gelir kalemleri aracılığıyla sınıflandırma değiştirmesi kullanmalarının araştırılması.	G.Kore	1.230 şirket/yıl gözlemi.	2011-2011	Çoklu regresyon	<p>1) Finansal analistler, gelecek çeyrek dönem, kâr beklentilerini revize ederlerken sınıflandırma değiştirmesi gerçekleştiren işletmelere ilişkin beklentilerini, sınıflandırma değiştirmesi uygulamayan işletmelere göre yarı oranda daha az açıklamaktadırlar.</p> <p>2) Analistler sınıflandırma değiştirmesi suretiyle kâr yönetimi uygulamasının sonucu olarak gelecekteki faaliyet kârlarının düşüklüğünü öngörmektedirler.</p> <p>3) Analistler, sınıflandırma değiştirmesi uygulamasının gelecekteki faaliyet kârlarına etkisini tam olarak ölçemedikleri için daha iyimser önyargılı tahminler oluşturmaktadırlar.</p>
Pan (2014)	Finansal analistlerin, gelirlerin sınıflandırılması davranışını ve gelecekteki kâr tahminlerine yansıyan bu davranışı tespit edemediklerinin araştırılması.	A.B.D.	126.427 şirket/çeyrek dönem gözlemi.	1988-2010	Çoklu regresyon	<p>1) Finansal analistler, gelecek çeyrek dönem, kâr beklentilerini revize ederlerken sınıflandırma değiştirmesi gerçekleştiren işletmelere ilişkin beklentilerini, sınıflandırma değiştirmesi uygulamayan işletmelere göre yarı oranda daha az açıklamaktadırlar.</p> <p>2) Analistler sınıflandırma değiştirmesi suretiyle kâr yönetimi uygulamasının sonucu olarak gelecekteki faaliyet kârlarının düşüklüğünü öngörmektedirler.</p> <p>3) Analistler, sınıflandırma değiştirmesi uygulamasının gelecekteki faaliyet kârlarına etkisini tam olarak ölçemedikleri için daha iyimser önyargılı tahminler oluşturmaktadırlar.</p>

(Tabo 5'in Devamı)

Alfonso, Cheng ve Pan (2015)	İşletmelerin sınıflandırma değişikliği suretiyle kâr yönetimi uygulamalarına başvurması sonucunda piyasada faaliyet kârları yanlış bir şekilde değerlendirilmediğinin araştırılması.	A.B.D.	13.584 şirket. 94.221 şirket/yıl gözlemi.	1988-2010	Çoklu regresyon	<p>1) Yatırımcılar, sınıflandırma değişikliği sonucunda yükseltilebilir faaliyet kârlarının kalıcı olmamasının farkında değildirler.</p> <p>2) Sınıflandırma değişikliği suretiyle kâr yönetimi gerçekleştiren işletmelerin gelecekteki kârları sınıflandırma değişikliği uygulamayan işletmelere göre daha yüksek oranda negatif olmaktadır.</p> <p>1) İşletmeler, faiz ödemelerini faaliyetlere ilişkin nakit akımlarından, finansmana ilişkin nakit akımlarına aktarmaktadırlar.</p> <p>2) Faaliyet nakit akımlarından aktarılan tutarlar neticesinde faaliyetlerden sağlanan nakit miktarlarında artış olmaktadır.</p> <p>3) Genel olarak, finansal açıdan sıkıntı yaşayan işletmeler, yüksek faiz ödemelerine sahip olan işletmeler ve %5'ten fazla banka mülkiyetine sahip olan işletmeler faiz ödemelerini faaliyetlerden, finansman nakit akımlarına kaydırma eğilimindedirler.</p> <p>1) Japonya'da yöneticiler, sınıflandırma değişikliği kullanımı suretiyle faaliyet kârlarını artırmaktadırlar.</p> <p>2) Sınıflandırma değişikliğini sık olarak kullanarak faaliyet kârlarını artıran işletmeler için analist tahminleri sonraki dönemler için düşürülmektedir.</p> <p>1) Kalemler yanlış sınıflandırıldıklarında, sınıflandırma olmadığı zamandan daha fazla dolandırıcılık riski taşımaktadır.</p> <p>2) Sınıflandırma değişikliğinin rapor edilmesi konusundaki isteklilik, öncelikle kurumsal kontrollerin ve yasal rejimlerin algılanan gücünden kaynaklanmaktadır.</p> <p>3) İşletmenin net kârının artırılmasına yönelik sınıflandırma değişikliği, faaliyet kârının artırılmasına yönelik sınıflandırma değişikliğinden daha kötü sonuçlar doğurmaktadır.</p>
Baik vd. (2015)	İşletmelerin UFRS rejimi kapsamında, nakit akış tablolarında sınıflandırma davranışlarının araştırılması.	G. Kore	3.130 şirket/yıl gözlemi.	2011-2012	Çoklu regresyon	
Chae ve Nakano (2015)	Japonya'daki işletmelerin faaliyet kârlarını artırmak amacıyla faaliyet giderlerini, faaliyet dışı giderlere aktarması davranışlarının incelenmesi.	Japonya	8.590 şirket/yıl gözlemi.	2001-2007	Çoklu regresyon	
Desai ve Nagar (2016)	Denetçilerin, sınıflandırma değişikliğini tespit edemediklerinin ve tespit etmeleri durumunda ise raporlayıp raporlamadıklarının araştırılması.	Hindistan	115 Yeminli Muhasebeciye uygulanan anket örneği.	2005-2009	Çoklu regresyon	

(Tablo 5'in Devamı)

Wu (2016)	Finansal raporlarını UFRS kapsamında raporlayan Avrupa'daki işletmelerin sınıflandırma değişikliği ile ilgili teşviklerin araştırılması.	Avrupa Ülkeleri	1.125 şirket/yıl gözlemi	2005-2015	Çoklu regresyon	1) Yöneticiler faaliyet kârlarını artırmak amacıyla sınıflandırma değişikliği uygulamasına başvurmuşlardır. 2) Yöneticiler faaliyet kârını raporlarken olağandışı gelirleri de sınıflandırma değişikliği kapsamına dahil etmektedirler.
Zhang ve Guo (2016)	Sınıflandırma değişikliği uygulamalarının bir işletmenin tahakkukları ve nakit akımları üzerindeki etkisinin araştırılması.	Çin	Çin'deki a grubu hisse senedi şirketleri.	2007-2013	Çoklu regresyon	1) Yatırımcılar sınıflandırma değişikliğini net bir şekilde tanımlayamamaktadırlar. 2) Yatırımcılar sınıflandırma değişiminden sonra işletmelerin faaliyet kârlarını yüksek olarak algılamaktadırlar. 3) Faaliyet kârlarını manipüle eden işletmelerin hisse senetlerinin değeri piyasada yanlış olarak belirlenmektedir.
Adıgüzel (2017)	Yöneticilerin faaliyet giderlerini faaliyet dışı gider olarak sınıflandırıp sınıflandırmadıklarının araştırılması.	Türkiye	1.222 şirket/yıl gözlemi	1994-2014	Çoklu regresyon	1) Faaliyet giderleri ile faaliyet dışı giderler arasında sınıflandırma değişikliğine ilişkin kanıtlar bulunmamaktadır. 2) Tahakkuklar aracılığıyla kâr yönetiminde faaliyet kârı ile faaliyet dışı giderler arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır.
Darrough, Lee ve Oh (2017)	Yöneticilerin, gelirleri azaltıcı nitelikte olan özel kalemleri durdurulan faaliyetlere aktarıp aktarmadıklarının araştırılması.	A.B.D.	24.495 şirket/yıl gözlemi.	2001-2013	Çoklu regresyon	1) Yöneticiler, işletme faaliyetlerine ilişkin özel maliyet kalemlerini durdurulan faaliyetlere aktarmaktadırlar. 2) Yöneticiler faaliyet zararı açıklamaktan kaçınmak amacıyla gelir tablosunda sınıflandırma değişikliği uygulamalarına başvurmuşlardır.
Nagar ve Sen (2017)	Yaşam döngüsü düşüş sürecindeki işletmelerin, faaliyet kârlarını artırmak amacıyla gelir ve giderlerini özel kalemler aracılığıyla sınıflandırma değişikliğine tabi tutup tutmadıklarının araştırılması.	Hindistan	14.588 şirket/yıl gözlemi	1996-2011	Çoklu regresyon	1) İşletmeler faaliyet zararını açıklamak için faaliyet giderlerini olağandışı kalemlere aktararak sınıflandırma değişikliği uygulamaktadırlar. 2) Yaşam döngüsü içerisinde gerileme aşamasında olan işletmelerin, sınıflandırma değişikliği uygulamalarına başvurma olasılıkları daha yüksek olmaktadır.

(Tablo 5'in Devamı)

Zalata ve Roberts (2017)	Birleşik Krallıkta faaliyet gösteren işletmelerin UFRS sonrası sınıflandırma uygulamalarını kullanmadıklarının araştırılması.	Birleşik Krallık	1.552 şirket/yıl gözlemi.	2008-2010	Çoklu regresyon	1) Kredi derecelendirme kuruluşları, faaliyet kârı açıklayan işletmeleri ödüllendirirken, zarar açıklamaktan kaçınmak için sınıflandırma değiştirmesi kullanan işletmeleri cezalandırmaktadır. 2) İşletmeler faaliyet zararlarını açıklamaktan kaçınmak için gelir beyanı kapsamında olağan kalemleri olağandışı kalemler olarak yanlış sınıflandırma eğilimindedirler.
Anthonus ve Murwaningsari (2018)	Yöneticilerin faaliyetleri suretiyle değiştirmesi katılıp katılmadıklarının araştırılması.	Endonezya	63 şirket gözlemi	2013-2015	Çoklu regresyon	1) Yöneticiler faaliyet kârını artırmak amacıyla faaliyet giderlerini durdurulan faaliyetlere aktarmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi kullanmaktadırlar. 2) Sınıflandırma değiştirmesi suretiyle artırılan faaliyet kârları ertesi yıl düşüş göstermektedir.
Ji, Potepa ve Rozenbaum (2018)	2014 yılında Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yapılan düzenlemelere bağlı olarak açıklanan muhasebe standartları güncellemesi kapsamında, çekirdek giderlerin durdurulan faaliyetlere kaydırılmasının araştırılması.	A.B.D.	15.442 şirket/yıl gözlemi	2012-2016	Çoklu regresyon	1) Durdurulan faaliyetlere ilişkin olarak yapılan değişiklikler sonucunda durdurulan faaliyetlerin raporlanmasında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. 2) Düzenlemeden sonra durdurulan faaliyet raporlama sıklığı dörtte bir oranında azalma göstermiştir. 3) Sınıflandırma değiştirmesi uygulaması önemli ölçüde azalma göstermiştir. 4) Düzenlemeden sonra piyasanın, olumsuz durdurulan faaliyetlere ilişkin sonuçlara olumlu tepki verdiği gözlemlenmiştir.
Malikov, Manson ve Coakley (2018)	İşletmelerin bir kâr yönetimi aracı olarak, faaliyet dışı gelirleri faaliyet gelirlerine aktarmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi davranışlarının incelenmesi.	Birleşik Krallık	12.804 şirket/yıl gözlemi	1995-2014	Çoklu regresyon	1) UFRS sonrası dönemde UFRS öncesi döneme göre faaliyet kârlarının artırılması amacıyla gelirlerin sınıflandırma değiştirmesine tabi tutulmasına daha fazla rastlanmıştır. 2) Sınıflandırma değiştirmesi uygulaması faaliyet zararı olan ve düşük büyüme hızına sahip olan işletmelerde daha fazla uygulanmaktadır. 3) Sınıflandırma değiştirmesi sadece gider kalemlerinin değil aynı zamanda gelir kalemlerinin kullanılması suretiyle de gerçekleştirilmektedir.

BÖLÜM V

BAĞIMSIZ DENETİM KALİTESİ VE GELİR TABLOSU KALEMLERİNE İLİŞKİN SINIFLANDIRMANIN DEĞİŞTİRİLMESİ KULLANILARAK KÂR YÖNETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİST İMALAT SANAYİİ ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

5.1. Giriş

Sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi; denetçiler tarafından ortaya çıkartılmasının zor olması, net kâr rakamı değişmediği için denetçilerin bu tür uygulamaları kavrama çabasının sınırlı olması ve daha sonra tersine çevrilmesi gereken tahakkuklar içermemesi nedeniyle yönetime önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu nedenle, gelir sınıflandırması değişimi, piyasa beklentilerini karşılamak veya ekonomik kazanımlar elde etmek için yönetimin kullanacağı uygun bir araç olabilmektedir (McVay, 2006; Barua vd., 2010; Pan, 2014). Bu nedenle, denetim kalitesi ve sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkinin araştırılması önem taşımaktadır.

Bağımsız denetim kalitesi ve durdurulan faaliyetler ile faaliyet dışı giderlere sınıflandırma değiştirmesi yapılması suretiyle kâr yönetimi arasındaki ilişkinin, 2009-2017 arası yıllar için Borsa İstanbul imalat sanayii örnekleminde incelendiği bu tez çalışmasında izlenen araştırma metodolojisi ve araştırma bulguları aşağıdaki başlıklarda ortaya konulmuştur.

5.2. Literatür Değerlendirmesi ve Araştırmanın Hipotezleri

Kâr yönetimi literatürü incelendiğinde; şirket yöneticilerinin farklı kâr hedeflerine ulaşmaya yönelik olarak tahakkuklar başta olmak üzere reel faaliyetler yoluyla ve gelir tablosu kalemlerinin sınıflandırmasının değiştirilmesi yoluyla olmak üzere üç tür kâr yönetimi aracını kullandıkları yönünde kanıtlar sağlanmıştir. Bu kapsamda, bazı çalışmalarda ihtiyari tahakkukların kullanılması yoluyla kâr yönetimi, bazı çalışmalarda (örneğin; Cohen ve Zarowin, 2010; Gunny, 2005; Roychowdhury,

2006; Gunny, 2010) reel (gerçek) faaliyetlerin (işlemlerin) kullanılması yoluyla kâr yönetimi, bazı çalışmalarda (örneğin; McVay, 2006; Fan vd., 2010; Noh vd., 2014; Adıgüzel, 2017) ise sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetiminin incelendiği görülmektedir.

Sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetiminin incelendiği çalışmalarda; genellikle, gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetiminin, spesifik olarak ise esas faaliyet giderlerinin yinelenmeyen kalemlere (özel kalemler, olağandışı kalemler vb.), durdurulan faaliyetlere ve esas faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesinin ağırlıklı olarak incelendiği görülmektedir.

Literatürdeki son zamanlardaki çalışmalarda, kâr yönetiminin üçüncü bir aracı olarak kabul edilen ve McVay (2006) tarafından gelir tablosundaki gider kalemlerinin kasıtlı bir şekilde yanlış sınıflandırılması olarak tanımlanan sınıflandırma değiştirilmesi; genellikle, esas faaliyet kârı arttırmak için gelir tablosundaki satır kalemlerinin yanlış sınıflandırılmasını içermektedir⁴ (Barua ve Zhao, 2014, s. 3).

Esas faaliyet giderlerinin sınıflandırma değiştirilmesi kapsamında kaydırıldığı kalemlerden biri olan ve şirketin sürdürülen faaliyetlerinden durdurulan kısmının gelir ve nakit akışlarını gösteren durdurulan faaliyet sonuçları, sürdürülen faaliyetlerden gelir sonrasında ayrı bir kalem olarak (net vergi etkileri) gelir tablosunda raporlanmaktadır. Barua vd. (2010), esas faaliyet giderlerini durdurulan faaliyetlere aktarmanın; aynı zamanda, faaliyet kârını, sürdürülen faaliyetlerden kârı ve esas faaliyet kârını arttıracığı için özel kalemler yerine durdurulan faaliyetleri sınıflandırma değiştirilmesi için kullanmanın şirket yöneticileri için daha faydalı olabileceğini belirtmiştir. Buna göre; bütün alt toplamların artması, sadece esas faaliyet kârını arttırmaktan daha fazla şekilde, daha yüksek hisse senedi değerlemesine yol açabilecektir. Ayrıca, finansal tablolarda durdurulan faaliyetlerin ayrıntılı açıklamasının olmamasına bağlı olarak, yatırımcıların durdurulan faaliyetlere dağıtılan giderlerin niteliği bilmemeleri dolayısıyla, şirket yöneticileri ve yatırımcılar arasında bilgi asimetrisi oluşturmaktadır (Barua vd., 2010, s. 1486-1488).

Esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesinin incelendiği sınırlı sayıdaki önceki çalışmalarda (örneğin; Barua vd., 2010; Darrough ve diğ., 2017; Anthonius ve Murwaningsari, 2018; Ji vd.,

⁴ Esas Faliyet (Çekirdek) kâr; satışlardan amortisman, itfa ve tükenme payları hariç satılan mallar maliyeti ve pazarlama ve genel yönetim giderlerinin çıkartılması olarak tanımlanmaktadır.

2018), şirket yöneticilerinin durdurulan faaliyetleri kullanmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi uyguladıkları yönünde bulgu elde edilmiştir. Ayrıca, çalışma bulguları, şirket yöneticilerinin analistlerin tahminlerini karşılamak veya tutturmak için sınıflandırma değiştirmesini kullandıklarını göstermiştir. Darrough vd. (2017) çalışmasında, şirket yöneticilerinin gelir azaltıcı özel kalemleri durdurulan faaliyetlere kaydırıp kaydırmadıkları incelenmiştir. Çalışma bulguları, olağanüstü kalemler ve durdurulan faaliyetler öncesi kâr kalemini şişirmeye yönelik olarak şirket yöneticilerinin özel kalemleri sınıflandırdığını göstermiştir. Anthonius ve Murwaningsari (2018), Endonezya borsa şirketleri örneklemindeki çalışma bulguları; durdurulan faaliyetler kullanılmak suretiyle sınıflandırma değiştirmesi yapıldığını göstermiştir.

Önceki çalışmalarda, sınıflandırma değiştirmesi kapsamında araştırılan konulardan birisi de, çekirdek giderlerin (esas faaliyet giderleri) faaliyet dışı giderlere kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması suretiyle kâr yönetimi uygulanıp uygulanmadığıdır.

Faaliyet kâr veya zararı şirketin işletme (esas) faaliyetleri ile ilişkili iken; faaliyet dışı (non-operating) kâr ve zarar kalemi ise şirketin yatırım ve finansman faaliyetleri ile ilişkilidir. Esas faaliyet kârı, şirketin yatırım ve finansman faaliyetleri ve vergilerden elde edilen gelir veya zararlar öncesindeki işletmenin esas faaliyetlerinden ne kadar kâr ürettiğini göstermesi sebebiyle finansal tablo kullanıcıları açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle, şirket yöneticilerinin esas faaliyet giderlerini faaliyet dışı giderlere kaydırması söz konusu olabilmektedir⁵(Adıgüzel, 2017, s. 188).

Sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi üzerine yapılan önceki çalışmalarda, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı (non-operating) giderlere kaydırılması suretiyle sınıflandırma değiştirmesi, sınırlı sayıda çalışmada (Chae ve Nakano, 2015; Adıgüzel, 2017) incelenmiştir. Chae ve Nakano (2015) çalışma sonuçları, şirket yöneticilerinin, Japonya’da, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere kaydırılması şeklinde sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi uyguladıklarını göstermiştir. Adıgüzel (2017), esas faaliyet giderleri ve faaliyet dışı giderler arasındaki sınıflandırma değiştirmesinin Türkiye örnekleminde incelendiği çalışmada, esas faaliyet giderleri ve faaliyet dışı giderler arasında sınıflandırma değiştirmesine ilişkin kanıt bulunamamıştır. Adıgüzel (2017), esas faaliyet ve faaliyet dışı giderlerin çoğunun tahakkuklar yoluyla yönetilebildiği için, ihtiyari tahakkuk

⁵ Faaliyet dışı giderlere örnek olarak; sabit kıymet satış zararları, zarar kaydedilen maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlık satış zararı, faiz gideri, temettü gideri verilebilir (Adıgüzel, 2017, s. 188).

yönetiminin dikkate alınmadığı durumda sınıflandırma değiştirmesinin anlamsız sonuçlar ortaya koyabileceğini, bu nedenle giderlerin ne kadarlık kısmının ihtiyari tahakkuk yönetiminden oluştuğunun ayrılması gerektiğini belirtmiştir. Hem esas faaliyet giderlerinin hem de faaliyet giderlerinin gelir azaltıcı tahakkuklar yoluyla azaltılabileceğinin belirtildiği çalışmada; esas faaliyet ve faaliyet dışı giderler arasında sınıflandırma değiştirmesi yapıldığına ilişkin bir kanıt bulunamazken, gelir azaltıcı tahakkuk yönetiminin bulunmadığı durumda, şirket yöneticilerinin faaliyet giderlerini faaliyet dışı giderler olarak sınıflandırdıkları yönünde kanıt bulunmuştur.

Günümüzdeki araştırmalar, denetim mekanizmalarının, özellikle tahakkuk temelli ve reel kâr yönetimi kapsamında, kurumsal finansal raporlama sistemi üzerinde gözetim rolleri oynadığına kanıt sağlamıştır. En önemli dış denetim mekanizmalarından biri olan denetim süreci, finansal raporlama sürecini izleme (denetleme) suretiyle dış paydaşlara güvence sağlamaktadır (Barua ve Zhao, 2014, s. 2). DeAngelo (1981)'in denetim firması büyüklüğü ve denetim kalitesi arasında pozitif olarak anlamlı bir ilişki olduğunu bulmasından sonra, denetim firması büyüklüğü (8/6/5/4 büyükler ve diğer denetim firmaları) denetim kalitesi göstergesi olarak çok sayıda çalışmada kullanılmış ve kullanılmaya devam etmektedir. Özellikle, ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetiminin sınırlanmasında bağımsız denetim kalitesinin (denetim firması büyüklüğü ile ölçülen) rolünün incelendiği önceki çalışmalar (Örneğin; Becker vd., 1998; Francis vd., 1999; DeFond ve Jiambalvo, 1991; Cai vd., 2005), denetim firması büyüklüğünün ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi üzerinde sınırlayıcı etkisi olduğunu göstermiştir. Ancak, bazı çalışmalarda (örneğin; Jeong ve Rho, 2004; Rajhi ve Azibi, 2008; Tshipouridou ve Spathis, 2012; Kim vd., 2013; Yaşar, 2013), kurumsal düzenlemelerin ve denetçilere yönelik gözetimin denetçilerin yüksek kalitede denetim sağlamalarını motive etmediği yapılarda büyük denetim firmaları ve diğer denetim firmaları arasında denetim kalitesi açısından farklılık olmayabileceği yönünde bulgular elde edilmiştir.

Tahakkuk yönetimi ve reel (gerçek) kâr yönetimi ile karşılaştırıldığında, gelir sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi; denetçiler tarafından ortaya çıkartılmasının zor olması, net kâr rakamı değişmediği için denetçilerin bu tür uygulamaları kavrama çabasının sınırlı olması ve daha sonra tersine çevrilmesi gereken tahakkuklar içermemesi nedeniyle yönetime önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu nedenle, gelir sınıflandırması değişimi, piyasa beklentilerini karşılamak veya ekonomik kazanımlar elde etmek için yönetimin kullanacağı uygun bir araç olabilmektedir

(McVay, 2006; Barua vd., 2010; Pan, 2014). Sınıflandırma değiştirmesinde, ihtiyari tahakkuklar ve reel faaliyetler yoluyla kâr yönetiminden farklı olarak, net kâr (bottom line earnings) değişmediği ve uzun dönem firma değeri etkilenmediğinden, denetçilerin ve düzenleyicilerin detaylı incelemelerini sınırlandırabilmektedir (Malikov vd., 2018, s. 293).

Bağımsız denetim kalitesi ve sınıflandırma değiştirmesi ilişkisi kapsamında yapılan Haw vd. (2011) çalışmalarında; dış gözetimin Doğu Asya ülkelerindeki sınıflandırma değiştirmesi üzerine etkileri araştırılmıştır. Söz konusu çalışma bulguları, güçlü yasal kurumlara sahip ülkelerde, bu ucuz ve yumuşak kâr yönetimi türünü engellemede 4 büyüklerin etkin bir gözetim rolü oynadığını (zayıf yasal kurumların olduğu ülkelerde benzer bir etkin rol gözükmemesine karşın) göstermiştir. Diğer taraftan, Francis ve Wang (2008), yatırımcı korumasının zayıf olduğu ülkelerde 4 büyüklerce denetlenen şirketler ile diğer denetim firmalarınca denetlenen şirketler arasında kâr kalitesi yönünden sistematik bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Barua ve Zhao (2014), 4 Büyükler ve denetçilerin sektörel uzmanlığı ile ölçülen yüksek denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirmesi ile daha fazla ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Çalışma sonuçları, şirket yöneticilerinin kârı yönetme kabiliyetinin yüksek kalitede denetim ile kısıtlandığı durumda, sınıflandırma değiştirmesini kullanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, etkin kurumsal yapıların ve yatırımcı korumasının olduğu, denetçilere yönelik etkin gözetim mekanizmalarının olduğu ülkelerde, şirket yöneticilerinin tahakkuklar yoluyla kâr yönetiminin kısıtlanması söz konusu olabileceğinden, 4 büyüklerce denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi söz konusu olabilecektir. Diğer taraftan, kurumsal yapıların zayıf olduğu, denetçilere yönelik etkin gözetim mekanizmalarının olmadığı ülkelerde ise net kâr rakamını etkilemeyen sınıflandırma değiştirmesini belirlemeye yönelik olarak denetçilerin zaman ve çaba harcama ihtimalleri düşük olacaktır. Buna bağlı olarak, ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimi ile birlikte veya karşılıklı olarak sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi söz konusu olabilecektir. Türkiye’de, şirketlerin sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimini engellemeye yönelik olarak denetçilerinin çabalarının ne olduğu açık olmamakla birlikte, bu çalışmada, 4 büyüklerce denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetiminin artması (dolayısıyla denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirmesini sınırlandırayacağı) beklenmektedir. Bu kapsamda, durdurulan faaliyetler ile faaliyet dışı giderlere sınıflandırma değiştirmesi yapılması ve denetim kalitesi

arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik olarak, araştırmanın birinci ve ikinci hipotezi aşağıdaki gibidir:

H1: 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde esas faaliyet (çekirdek) giderlerinin durdurulan faaliyetler olarak sınıflandırılma ihtimali artar.

H2: 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde esas faaliyet (çekirdek) giderlerinin faaliyet dışı giderler olarak sınıflandırılma ihtimali artar.

5.3. Araştırmanın Yöntemi

Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi ve bağımsız denetim kalitesi ilişkisinin, 2009-2017 arası yıllar için Borsa İstanbul imalat sanayii örnekleminde incelendiği bu tez çalışmasında izlenen yöntem ve aşamaları sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. İlk olarak, örneklemdaki şirketler; tüm örneklem, durdurulan faaliyet raporlayan ve raporlamayan, faaliyet dışı zarar raporlayan ve raporlamayan şeklinde sınıflandırılmıştır.

2. Örneklemdaki her bir şirket için satışların yüzdesi ile oranlanmış esas faaliyet kâr (net satışlardan amortisman, itfa ve tükenme payları hariç, satılan mallar maliyeti, genel yönetim giderleri ve pazarlama satış dağıtım giderlerinin çıkartılmasıyla hesaplanan kâr) hesaplanmıştır.

3. McVay (2006) esas faaliyet kâr beklenti modelinin geliştirilen şekli olan Fan vd. (2010) modeli kullanılarak gerçekleştirilen regresyondan elde edilen katsayılardan hareketle, her bir şirket ve yıl için beklenen (tahmin edilen) esas faaliyet kârı hesaplanmıştır.

4. Fiili (gerçek) esas faaliyet kârın'dan, Fan vd. (2010) model yardımıyla tahmin edilen beklenen esas faaliyet kârı çıkartılmak suretiyle her bir şirket ve yıl için beklenmeyen esas faaliyet kârı hesaplanmıştır.

5. Araştırma hipotezlerini test etmek amacıyla, önceki çalışmalardan (Barua vd., 2010; Barua ve Zhao, 2014; Adıgüzel, 2017) hareketle, sınıflandırma değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi kapsamında; beklenmeyen esas faaliyet kârı (net satışlarla ölçeklendirilmiş) ile durdurulan faaliyetler, faaliyet dışı zarar ve bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi test etmek için çok değişkenli modeller oluşturulmuş ve ilgili

modeller En küçük Kareler Yöntemi ile analiz edilerek araştırma hipotezleri test edilmiştir.

5.3.1. Örneklem Seçimi

Bu çalışmada kullanılan örneklem 2009-2017 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sanayii sektöründe yer alan şirketlerin Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'da ilan edilen finansal raporlarından oluşturulmuştur. Net satışlar, değişkenlerin bir çoğu için deflatör olarak kullanıldığından, uç değerleri dışarda bırakmak amacıyla, net satışları bir milyon TL'den daha az gözlemler ile bir milyar TL'den daha fazla olan gözlemler örneklem dışında bırakılmıştır. Bu kapsamda, kontrol değişkenleri tamamlandıktan sonra çalışmanın nihai örnekleme, 2009-2017 arası yıllar için 896 şirket-yıl verisinden oluşmakta olup, esas faaliyet kâr beklenti modeli 896 şirket-yıl verisinden oluşan tüm örnekleme uygulanmıştır. Regresyon modelleri ise 50 şirket-yıl verisinden oluşan durdurulan faaliyet raporlayan şirketlere ve 290 şirket-yıl verisinden oluşan sürdürülen faaliyetler vergi öncesi zarar raporlayan şirketlere uygulanmış olup, örneklem seçimine Tablo 6'da yer verilmiştir.

2003 -2016 yılları arasında fiilen faaliyet gösteren ve hisseleri BİST'de işlem gören imalat sanayii şirket sayısı Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Yıllar İtibariyle Örneklem Seçimi

Yıl	BİST İmalat Sanayii Şirket Sayısı	Şirket Sayısı	Ampirik Analizlerde Kullanılan Şirketler			
			Durdurulan Faaliyet Raporlayan		Sürdürülen Faal. Vergi Öncesi Zarar Raporlayan	
			Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2009	167	112	4	4%	46	41,1%
2010	170	107	5	5%	32	29,9%
2011	174	102	5	5%	34	33,3%
2012	173	100	6	6%	31	31,0%
2013	178	99	8	8%	33	33,3%
2014	188	97	8	8%	24	24,5%
2015	188	96	5	5%	24	25,0%
2016	190	95	6	6%	41	43,2%
2017	179	88	3	3%	25	28,4%
Toplam	1607	896	50	6%	290	32,3%

5.3.2. Değişkenler

Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi ve bağımsız denetim kalitesi ilişkisinin test edilmesi amacıyla, bağımlı değişken olarak beklenmeyen esas faaliyet kârı (unexpected core earnings); bağımsız değişkenler olarak durdurulan faaliyetler (DO), sürdürülen faaliyetler vergi öncesi zarar (LOSS_CONT_OP), denetim firması büyüklüğü (BIG 4) değişkeni; kontrol değişkenleri olarak önceki çalışmalarda (Örneğin; Barua ve diğ. 2010; Barua ve Zhao, 2014; Adıgüzel, 2017) genellikle kullanılan kontrol değişkenleri kullanılmış olup, değişkenlere ilişkin açıklamalara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7

Değişkenler ve Tanımları

Değişken Simgesi	Değişken Açıklaması
Bağımlı Değişken	
UE_CE	Beklenmeyen Esas Faaliyet (Çekirdek) Kâr (raporlanan esas faaliyet kârı – tahmin edilen esas faaliyet kâr)
Bağımsız Değişkenler	
DO	Durdurulan Faaliyetler (net satışlarla ölçeklendirilmiş) Negatif Durdurulan Faaliyetler (negatif durdurulan faaliyet raporlayanlar için net satışlarla ölçeklendirilmiş ve (-1) ile çarpılmış durdurulan faaliyetler; pozitif durdurulan faaliyet raporlayanlar için 0)
DO_NEG	
LOSS_CONT_OP	Sürdürülen Faaliyetlerden Vergi Öncesi Zarar (net satışlarla ölçeklendirilmiş) Denetim Firması Büyüklüğü (4 Büyüklerce denetlenen şirketler için 1; diğerleri için 0)
BIG 4	
Kontrol Değişkenleri	
SIZE	İşletme Büyüklüğü (toplam varlıkların doğal logaritması)
MB	Piyasa Değeri / Defter Değeri
DA	İhtiyari Tahakkuklar (Kothari vd., 2005 Performans Eşlemeli Modeli ile hesaplan ihtiyari tahakkuklar)
OCF	Net Faaliyet Nakit Akışı
ROA	Aktif Kârlılığı (Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı/Ortalama Toplam Varlıklar)

Tablo 7’de görüldüğü üzere, sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetiminin belirlenmesinde literatürde McVay (2006) modeliyle başlayan ve Fan vd. (2010) modeliyle geliştirilen esas faaliyet kâr beklenti (tahmin) modeli kullanılarak elde edilen ‘Beklenmeyen Esas Faaliyet Kârı’ (UE_CE) değişkeni bu çalışmanın bağımlı değişkenini oluşturmaktadır. Bu nedenle, önceki çalışmalara benzer şekilde (Fan vd., 2010; Barua ve Zhao, 2014, Adıgüzel, 2017) öncelikle t yılındaki beklenen çekirdek kâr düzeyi aşağıdaki model yardımıyla tahmin edilmiş, daha sonra ise raporlanan (fiili)

çekirdek kârdan beklenen (tahmin edilen) çekirdek kâr düzeyi çıkartılarak t yılındaki 'Beklenmeyen Esas Faaliyet Kâr' (UE_CE) düzeyi hesaplanmıştır. Buna göre;

$$UE_CE_t = Raporlan CE_t - Tahmin Edilen CE_t$$

$$Tahmin Edilen CE_t = \beta_0 + \beta_1 CE_{t-1} + \beta_2 ATO_t + \beta_3 ACCRUALS_{t-1} + \beta_4 \Delta SALES_t + \beta_5 NEG_ \Delta SALES_t + \epsilon_t \quad (1)$$

Burada;

CE_t = esas faaliyet (çekirdek) kâr, [Net Satışlar-Satışların Maliyeti (Amortismanlar hariç)-P.S.D.G. ve Genel Yönetim Giderleri (Amortismanlar hariç)] / Net Satışlar, şeklinde hesaplanmıştır;

ATO_t = aktif devir hızı oranı, Net Satışlar / ($NOA_t + NOA_{t-1}$) / 2 şeklinde hesaplanmıştır;

NOA = Net İşletme (Faaliyet) Varlıkları

= [Toplam Aktif – Nakit ve Nakit Benzerleri – Kısa Dönem Yatırımlar (Finansal Yatırımlar)]- [Toplam Aktif – Toplam Borç – Adi ve İmtiyazlı Pay – Azınlık Hakkı];

$ACCRUALS_{t-1}$ = Önceki yıl İşletme (Faaliyet) Tahakkukları, [Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı – Faaliyetlerden Kaynaklı Nakit Akışı] / Net Satışlar, şeklinde hesaplanmıştır;

$\Delta SALES_t$ = Satışlardaki yüzde değişim, [$Net Satışlar_t - Net Satışlar_{t-1}$] / Net Satışlar ve

$NEG_ \Delta SALES_t$ = Eğer, $\Delta SALES_t$ sıfırdan küçükse, satışlardaki yüzde değişim ($\Delta SALES_t$); diğer durumda 0.

McVay (2006) modelinin Fan ve diğ. (2010) çalışmasında geliştirildiği yukarıdaki esas faaliyet kâr beklenti modelinin amacı, esas faaliyet kârı (CE) ve şirket performansı arasındaki doğal ilişkiyi, esas faaliyet kârının açıklanmayan kısmını (beklenmeyen esas faaliyet kârı) anormal performansın bir ölçüsü olarak ayırmak suretiyle yakalamaktır. Söz konusu modele, esas faaliyet kârları sürekli olduğu için gecikmeli esas faaliyet kârları dahil edilmiştir. Modelde kullanılan Aktif devir hızı oranı (ATO), kâr marjları ile ters ilişkili olma eğiliminde olduğu ve esas faaliyet kârı tanımının kâr marjları ile yakın ilişkili olması nedeniyle kullanılmıştır. Yukarıdaki esas faaliyet kâr beklenti modelinde, Fan vd. (2010), tahakkuk düzeylerinin gelecek performans için açıklayıcı bir değişken olduğu bulgusunu elde eden Sloan (1996)'a atıfla, cari dönem şirket faaliyet performansını kontrol etmek için gecikmeli (bir önceki) faaliyet

tahakkukları ($ACCRUALS_{t-1}$) kullanılmıştır. Ayrıca, McVay (2006)'e benzer şekilde, satışlardaki yüzde değişim ($\Delta SALES$) ve satış artışları ve azalışları için farklı eğimleri dikkate almak için ($NEG_ \Delta SALES$) dahil edilmiştir.

Tablo 7'de, esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere kaydırılması suretiyle sınıflandırma değiştirmesini tahmin etmek üzere, 'Durdurulan Faaliyetler' (DO) ve 'Negatif Durdurulan Faaliyetler' (DO_NEG) değişkenleri; faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesini belirlemek için ise 'Sürdürülen Faaliyetlerden Vergi Öncesi Zarar' (LOSS_CONT_OP) değişkeni bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır. Her üç bağımsız değişken de net satışlarla ölçeklendirilmiştir ve beklenmeyen esas faaliyet kârı ile DO_NEG değişkeni arasındaki pozitif ilişkiyi yakalamak için, önceki çalışmalarda olduğu gibi negatif durdurulan faaliyetlerin (DO_NEG) (-1) ile çarpılmış değeri; pozitif durdurulan faaliyetler için ise sıfır değeri kullanılmıştır. Ayrıca, bağımsız denetim kalitesinin (denetim firması büyüklüğü ile ölçülmüştür.) beklenmeyen esas faaliyet kârı ve sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi (DO ve LOSS_CONT_OP) arasındaki ilişki üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, Barua ve Zhao (2014) çalışmasına benzer şekilde, ilgili etkileşim değişkenleri (interaction variable) ($BIG4*DO$; $BIG4*DO_NEG$ ve $BIG4*LOSS_CON_OP$) kullanılmıştır⁶.

Araştırma modellerine, beklenmeyen esas faaliyet kârı etkilemesi muhtemel olan ve önceki çalışmalarda kullanılan Tablo 7'deki çeşitli kontrol değişkenleri ilave edilmiştir. Bu kapsamda, işletme performansını kontrol etmek amacıyla, önceki çalışmalara (Barua vd., 2010; Barua ve Zhao, 2014) benzer şekilde, 'İşletme Büyüklüğü' (SIZE), 'Piyasa Değeri / Defter Değeri' (MB), 'Net Faaliyet Nakit Akışı' (OCF), 'Aktif Kârlılığı' (ROA) kontrol değişkenleri kullanılmıştır. Bununla birlikte, beklenmeyen esas faaliyet kârı potansiyel olarak etkileyebilecek tahakkuk yönetiminin etkilerini kontrol edebilmek amacıyla, modellerde 'İhtiyari Tahakkuklar' (DA) kontrol değişkeni kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan kontrol değişkenlerinin işareti konusunda, Barua ve diğ. (2010) çalışmasında olduğu gibi, herhangi bir öngörude bulunulmamıştır.

⁶ Çoklu regresyon modeli, modeldeki değişkenler arasındaki parametrelerin etkileşiminin olmadığı (sıfır olduğu) varsayıldığından, birbirleriyle etkileşim halindeki değişkenleri kapsamamaktadır. Bu nedenle, sosyal bilimler alanındaki kompleks yapıların açıklanmasında bu tür modeller yetersiz kaldığı öne sürülmektedir (Baloğlu, 2005, 1-2).

5.3.3. Araştırmanın Modeli

Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi ve bağımsız denetim kalitesi ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada, ilk olarak, önceki çalışmalara benzer şekilde (Fan vd., 2010; Barua ve Zhao, 2014, Adıgüzel, 2017) , t yılındaki beklenen esas faaliyet kâr düzeyi aşağıdaki model yardımıyla tahmin edilmiş, daha sonra ise raporlanan (fiili) esas faaliyet kârından beklenen (tahmin edilen) esas faaliyet kâr düzeyi çıkartılarak t yılındaki ‘Beklenmeyen Esas Faaliyet (Çekirdek) Kâr (UE_CE) düzeyi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

$$UE_CE_t = Raporlan CE_t - Tahmin Edilen CE_t$$

$$Tahmin Edilen CE_t = \beta_0 + \beta_1 CE_{t-1} + \beta_2 ATO_t + \beta_3 ACCRUALS_{t-1} + \beta_4 \Delta SALES_t + \beta_5 NEG_ \Delta SALES_t + \epsilon_t$$

Beklenmeyen esas faaliyet kâr yukarıdaki gibi tahmin edildikten sonra, araştırma hipotezlerinin test edilebilmesi amacıyla, çalışmanın 5.2. bölümünde kurulan hipotezlere ilişkin olarak araştırma modelleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda, denetim kalitesi ve esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetler ile faaliyet dışı giderlere kaydırılarak sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi yapılması arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmanın hipotezlerini (H1 ve H2) test etmek için aşağıdaki Model (1) ve Model (2) oluşturulmuştur:

$$UE_CE_t = \alpha_0 + \alpha_1 DO_t + \alpha_2 BIG4 + \alpha_3 BIG4 * DO_t + \alpha_4 DA_t + \alpha_5 SIZE_t + \alpha_6 MB_t + \alpha_7 OCF_t + \alpha_8 ROA_t \quad (\text{Model 1})$$

$$UE_CE_t = \beta_0 + \beta_1 LOSS_CONT_OP_t + \beta_2 BIG4_t + \beta_3 BIG4 * LOSS_CONT_OP_t + \beta_4 DA_t + \beta_5 SIZE_t + \beta_6 MB_t + \beta_7 OCF_t + \beta_8 ROA_t \quad (\text{Model 2})$$

5.4. Araştırma Bulguları

Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetiminin ve bağımsız denetim kalitesi ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada, araştırma hipotezlerinin test edilmesinde en küçük kareler regresyon yöntemi kullanılarak SPSS

programı aracılığıyla test edilmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın tanımlayıcı istatistikleri ve çok değişkenli regresyon analizi sonuçları aşağıdaki başlıklarda verilmiştir.

5.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi amacıyla kurulan beklenmeyen esas faaliyet kâr tahminine yönelik regresyon modellerinde kullanılan değişkenler için tanımlayıcı istatistikler; tüm örneklem, durdurulan faaliyetler ve sürdürülen faaliyetlerden vergi öncesi zarar örneklemi için Tablo 8’de üç ayrı Panel’de (Panel A, B ve C) olarak verilmiştir.

Tablo 8

Tanımlayıcı İstatistikler

PANEL A: Tüm Örneklem Tanımlayıcı İstatistikler (N= 896)						
Değişkenler	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Min.	Max.	
CE	0,083	0,092	0,172	-2,995	0,434	
UE_CE	0,012	0,009	0,080	-0,418	0,679	
SALES (milyon)	251.035	173.923	239.712	149	999.978	
SIZE	18,949	19,141	1,282	12,876	21,527	
MB	2,429	1,325	6,896	-13,160	109,460	
OCF	0,055	0,045	0,235	-1,763	5,435	
ROA	0,044	0,030	0,233	-1,193	5,715	
PANEL B: Durdurulan Faaliyetler Örneklemi Tanımlayıcı İstatistikler (N=50)						
Değişkenler	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Min.	Max.	
CE	0,064	0,084	0,083	-0,307	0,218	
UE_CE	0,056	0,023	0,124	-0,093	0,556	
DO	-0,020	-0,006	0,299	-0,469	1,882	
DA	-0,005	-0,024	0,219	-0,337	1,243	
SALES (milyon)	316.656	195.335	318.602	149	981.081	
SIZE	19,015	19,150	1,496	16,296	21,163	
MB	7,009	1,500	19,026	-2,520	109,460	
OCF	-0,007	0,046	0,309	-1,763	0,281	
ROA	0,013	0,002	0,242	-0,550	1,308	
PANEL C: Sürdürülen Faal. Vergi Önc. Zarar Örneklemi Tanımlayıcı İstatistikler (N=290)						
Değişkenler	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Min.	Max.	
CE	-0,012	0,024	0,246	-2,995	0,278	
UE_CE	-0,005	-0,006	0,098	-0,418	0,469	
LOSS_CONT_OP	-0,347	0,079	2,053	-32,403	-0,004	
DA	0,073	0,048	0,099	0,000	0,943	
SALES (milyon)	179.055	100.812	219.478	149	999.978	
SIZE	18,584	18,546	1,269	13,435	21,527	
MB	3,044	1,280	9,384	-7,410	109,460	
OCF	0,000	0,006	0,143	-1,138	0,615	
ROA	-0,079	-0,058	0,104	-1,193	0,060	

Tablo 8’deki Panel A’da, tüm örneklem için satışlarla ölçeklendirilen esas faaliyet kârı (CE) ortalaması (medyanı) 0,083 (0,092)’dir. Tüm örneklem için

beklenmeyen esas faaliyet kâr (UE_CE) ortalaması (medyanı) 0,012 (0,009)'dur. Tüm örneklemedeki şirketlerin ortalaması (medyanı) yıllık satışları 251.035 milyon TL (173.923 milyon TL)'dir.

Tablo 8'deki Panel B'de, durdurulan faaliyet raporlayan şirketler örneklemini için satışlarla ölçeklendirilen esas faaliyet kâr (CE) ortalama (medyan) değeri 0,064 (0,084)'dür. Panel B'de, beklenmeyen esas faaliyet kâr (UE_CE) ortalaması (medyanı) 0,056 (0,023)'tür. Panel B'de ortalama (medyan) yıllık satışlar 316.656 milyon TL (195.335 milyon TL)'dir. Panel B'ye göre; durdurulan faaliyet raporlayan şirketler, diğer şirketlere göre nispeten daha büyük işletme büyüklüğünde, daha yüksek ortalama satış hacmine, daha düşük esas faaliyet kârına sahiptirler. Ayrıca, durdurulan faaliyet raporlayan şirketlerin beklenmeyen esas faaliyet UE_CE) kâr ortalaması (medyanı) 0,056 (0,023), tüm örneklemedeki ortalama (medyan) 0,012 (0,009)'den oldukça daha yüksektir. Dolayısıyla, bu tanımlayıcı bulgu, durdurulan faaliyet raporlayan şirketlerin esas faaliyet kârı arttırmak amacıyla esas faaliyet giderlerini durdurulan faaliyetlere kaydırıldığı şeklindeki bu çalışmanın tahmini ile tutarlıdır⁷.

Tablo 8'deki Panel C'de, sürdürülen faaliyetlerinden vergi öncesi zarar raporlayan şirketler örneklemini için satışlarla ölçeklendirilen esas faaliyet kâr (CE) ortalama (medyan) değeri -0,012 (0,024)'dür. Panel C'de, beklenmeyen esas faaliyet kâr (UE_CE) ortalaması (medyanı) -0,005 (-0,006)'dır. Panel C'de ortalama (medyan) yıllık satışlar 179.055 milyon TL (100.812 milyon TL)'dir. Panel C'ye göre; sürdürülen faaliyetlerden vergi öncesi zarar raporlayan şirketler, diğer şirketlere göre nispeten daha düşük işletme büyüklüğünde, daha düşük ortalama satış hacmine, daha düşük esas faaliyet kâra sahiptirler. Ayrıca, sürdürülen faaliyetler vergi öncesi zarar raporlayan şirketlerin beklenmeyen esas faaliyet (UE_CE) kâr ortalaması (medyanı) 0,00 (0,00), tüm örneklemedeki ortalama (medyan) 0,012 (0,009)'dan daha düşüktür.

Tablo 8'de, performansı kontrol etmek amacıyla, önceki çalışmalarda kullanılan işletme büyüklüğü SIZE, piyasa değeri / defter değeri (MB), faaliyetlerden kaynaklı nakit akışı (OCF) şeklindeki şirket özelliklerini, durdurulan faaliyetler, sürdürülen faaliyetlerden vergi öncesi zarar raporlayan ve tüm örneklemedeki şirket-yıl gözlemleri arasında karşılaştırılmıştır. Ayrıca, beklenmeyen esas faaliyet kârı potansiyel olarak etkileyebilecek tahakkuk yönetiminin etkilerini kontrol edebilmek amacıyla, durdurulan

⁷ Barua ve diğ. (2010) çalışmasında durdurulan faaliyet raporlayan şirketlerin beklenmeyen çekirdek kâr aritmetik ortalaması (medyanı) 0,028 (0,011); tüm örneklemedeki ortalama (medyan) ise 0,002 (0,004) olarak gerçekleşmiştir.

faaliyetlerle ilgili modellerde ‘İhtiyari Tahakkuklar’ (DA); sürdürülen faaliyetlerden vergi öncesi zarar ile ilgili modellerde ‘Negatif İhtiyari Tahakkukların Mutlak Değeri’ (ABS_NEG_DA) kontrol değişkeni kullanılmıştır.

Tablo 8’deki değişkenler arasında farklılıklar gözükmele birlikte, çalışmanın izleyen kısımlarındaki ampirik testlerde bu değişkenler kontrol edilmiştir.

5.4.2. Çok Değişkenli Analiz Bulguları

Gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi ve bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmada, esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere ve faaliyet dışı giderlere kaydırılması şeklindeki kâr yönetimi uygulamaları için oluşturulan araştırma hipotezleri ayrı ayrı test edilmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın 5.3.3. bölümünde oluşturulan regresyon modelleri, en küçük kareler regresyon yöntemi ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular aşağıdaki başlıklarda açıklanmıştır.

5.4.2.1. Bağımsız Denetim Kalitesi ve Durdurulan Faaliyetler Kullanılarak Sınıflandırma Değiştirmesi

Bağımsız denetim kalitesi ile durdurulan faaliyetlerin kullanılması yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmanın birinci hipotezinin (H1) test edilmesine ilişkin olarak Model (1)’deki regresyon sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Denetim Kalitesi ve Durdurulan Faaliyetler Kullanılarak Kâr Yönetimi Regresyon Sonuçları

Bağımlı Değişken = UE_CE		
Bağımsız Değişkenler	Durdurulan Faaliyetler (DO)	Durdurulan Faaliyetlerden Zarar (DO_NEG)
Sabit	0,217 (0,592)	0,272 (0,739)
DO	0,873 (3,153)***	
BIG 4*DO	-0,622 (2,029)**	
DO_NEG		-0,832 (-3,036)***
BIG 4* DO_NEG		0,667 (2,076)**
BIG 4	-0,091 (-1,780)*	-0,091 (-1,757)*
DA	-0,550 (-3,160)***	-0,544 (-3,113)***
SIZE	-0,005 (-0,241)	-0,008 (-0,387)
MB	0,001 (0,984)	0,001 (0,890)
OCF	-0,483 (-2,974)***	-0,446 (-2,784)***
ROA	-0,623 (-3,406)***	-0,568 (-3,228)***
Gözlemler (N)	50	50
R ²	0,465	0,457
Düzeltilmiş R ²	0,355	0,345
F-testi (önemlilik)	0,001	0,001

***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 önemlilik düzeyinde anlamlılığı; parantez içindeki değerler (t) istatistiğini göstermektedir.

Tablo 9'un birinci sütunu, tüm durdurulan faaliyetler; ikinci sütunu, negatif durdurulan faaliyetler (durdurulan faaliyetlerden zarar) için regresyon sonuçlarını göstermektedir⁸. Tablo 9'da görüldüğü üzere, F-testi önemlilik düzeyi (Sig. =0,001)

⁸ Barua ve diğ. (2010) çalışma sonuçları, şirketlerin negatif durdurulan faaliyetleri olduğunda sınıflandırma değiştirmesi olduğunu gösterirken, pozitif durdurulan faaliyet raporlayan şirketler için tahmin edilen sonuçlar gerçekleşmemiştir. Bu nedenle, bu çalışmada, beklenmeyen esas faaliyet kâr ve

modelin istatistiksel olarak bütünüyle anlamlı olduğunu göstermiştir. Modelin düzeltilmiş R^2 değeri ise 0,345'tir.

Tablo 9 incelendiğinde, DO (Durdurulan Faaliyetler) değişkeninin katsayısı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($\alpha_1 = 0,873$; $p < 0,01$) bir sonuçtur. Fan vd. (2010:1314)'e göre; beklenmeyen esas faaliyet kârı ile olan yüksek pozitif (veya düşük negatif) ilişki daha fazla sınıflandırma değiştirmesinin yapıldığını göstermektedir⁹. Dolayısıyla, DO'nun pozitif ve anlamlı çıkması, esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere kaydırılması yoluyla kâr yönetimi olduğunu göstermektedir. Barua vd. (2010) çalışma sonuçları, negatif durdurulan faaliyetlere sınıflandırma değiştirmesinin yapıldığını göstermesi nedeniyle, DO_NEG değişkeni bağımsız değişken olarak incelenmiştir. DO_NEG (Negatif Durdurulan Faaliyetler) değişkeninin katsayısı negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($-0,832$; $p < 0,01$) çıkmıştır. DO_NEG'in katsayısı beklenen işaretinin tersine negatif çıkmış ise de, bu durum, Fan vd. (2010) esas faaliyet kâr beklenti modelinde eş anlî tahakkukların modelden çıkartılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuç; durdurulan faaliyetlerden zarar açıklayan şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetiminin gerçekleştiğini göstermekte olup, Barua vd. (2010) çalışmasını desteklemektedir.

Bağımsız denetim kalitesi ile durdurulan faaliyetlerin kullanılması yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkinin araştırılmasına yönelik olarak, araştırmanın birinci hipotezi (H1) kapsamında ilgilenilen değişken DO ve BIG4 değişkenleri arasındaki etkileşimdir. Bu kapsamda, Model (1)'de, Barua ve Zhao (2014) çalışmasına benzer şekilde, etkileşim değişkeni ($BIG4*DO$) kullanılmıştır. Tablo 9'da görüldüğü üzere; $BIG4*DO$ değişkeninin katsayısı negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($\alpha_3 = -0,622$; $p < 0,05$) gerçekleşmiştir. $BIG4*DO$ değişkeninin negatif katsayısı, 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi (esas faaliyet kârı şişirmeye yönelik olarak esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetler kaleminde kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması) uygulanma ihtimalinin daha düşük olduğunu göstermekte olup, Hipotez 1 ile çelişmektedir. Ancak, bir şirketin sınıflandırma değiştirmesi davranışı, şirketin durdurulan faaliyetlerden kâr veya zarar raporlayıp raporlamadığına bağlı

negatif durdurulan faaliyetler arasındaki ilişki incelenmiş ve Tablo 9'un ikinci sütununda gösterilmiştir.

⁹ McVay (2006) kârı azaltıcı özel kalemler ve beklenmeyen esas faaliyet kârı arasında pozitif bir ilişki olduğu yönünde kanıt sağlamıştır. Ancak, McVay (2006, Tablo 10), aynı zamanda, eşanlı tahakkukların esas faaliyet kâr beklenti modelinden çıkarılması durumunda pozitif ilişkinin kaybolduğunu (ve aslında negatif ilişki olacağını) raporlamıştır. Ayrıca, sınıflandırma değiştirmesini destekleyen başlangıç niteliğindeki bu kanıtın, esas faaliyet kâr beklenti modelinde eşanlı tahakkukların kullanılmasına atfedilebileceği hususunda dikkat çekmiştir (Fan vd., 2010, s. 1304).

olarak değişebilir. Örneğin, şirket yöneticileri, durdurulan faaliyetlerden zaten zarar söz konusu olduğunda, faaliyet giderlerini daha fazla kaydırma yönünde daha fazla teşvike veya daha büyük takdir hakkına sahip olabilirler. Örneğin; bir yönetici, durdurulan faaliyetleri zararına bir satış olduğunda, şirketin zayıf (kötü) geçmiş sonuçlarını bir bütün olarak suçlama yönünde daha fazla teşvik edebilir. Bunu yapmanın bir yolu, durdurulan faaliyetlerden faaliyet zararını arttırmaktır (Barua vd., 2010, s. 1499). Bu nedenle, durdurulan faaliyetlerden zarar raporlanması kullanılarak sınıflandırma değiştirmesi ve denetim kalitesi ilişkisi için etkileşim değişkeni incelenmiştir. Tablo 9'un ikinci sütununda görüldüğü üzere, *BIG4*DO_NEG* değişkeninin katsayısı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı (0,667; $p<0,05$) gerçekleşmiş olup, 4 büyüklerle ölçülen denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. *BIG4*DO* değişkeninin pozitif katsayısı, 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi (esas faaliyet kârı şişirmeye yönelik olarak esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetler kaleminde kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması) uygulanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu belirten Hipotez 1 ile tutarlı gerçekleşmiştir. Bu sonuç, şirket yöneticilerinin kârı yönetme kabiliyetinin yüksek kalitede denetim ile kısıtlandığı durumda, durdurulan faaliyetlerden zarar raporlayan şirketlerin sınıflandırma değiştirmesini kullanma ihtimalinin daha yüksek olduğu göstermekte olup, Barua ve Zhao (2014) çalışma bulgularını desteklemektedir.

Tablo 9'da görüldüğü üzere, DA, OCF ve ROA kontrol değişkenlerinin katsayıları negatif ve istatistiksel olarak anlamlı gerçekleşmiştir. SIZE ve MB kontrol değişkenleri ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

5.4.2.2. Bağımsız Denetim Kalitesi ve Faaliyet Dışı Giderler Kullanılarak Sınıflandırma Değiştirmesi

Bu çalışmada, sınıflandırma değiştirmesi kapsamında araştırılan konulardan birisi de, çekirdek giderlerin (esas faaliyet giderleri) faaliyet dışı giderlere kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması suretiyle kâr yönetimi uygulanıp uygulanmadığıdır. Bu kapsamda, bağımsız denetim kalitesi ile esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesi arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmanın ikinci hipotezinin (H2) test edilmesine ilişkin olarak Model (2)'deki regresyon sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Denetim Kalitesi ve Faaliyet Dışı Giderler Kullanılarak Kâr Yönetimi Regresyon Sonuçları

Bağımlı Değişken = UE_CE	
Bağımsız Değişkenler	Sürdürülen Faaliyetlerden Vergi Öncesi Zarar (LOS_CONT_OP)
Sabit	0,101 (1,065)
LOSS_CONT_OP	-0,038 (-5,456)***
BIG 4* LOSS_CONT_OP	0,315 (3,890)***
BIG 4	0,034 (2,366)**
DA	-0,158 (-1,233)
SIZE	-0,006 (-1,086)
MB	-0,003 (-1,542)
OCF	-0,126 (-1,025)
ROA	0,208 (1,916)*
Gözlemler (N)	50
R ²	0,180
Düzeltilmiş R ²	0,156
F-testi (önemlilik)	0,000

***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 önemlilik düzeyinde anlamlılığı; parantez içindeki değerler (t) istatistiğini göstermektedir.

Tablo 10'da görüldüğü üzere, modelin anlamlılığını gösteren F-testi önemlilik düzeyi (Sig. =0,000) modelin istatistiksel olarak bütünüyle anlamlı olduğunu göstermektedir. Modelin düzeltilmiş R² değeri 0,156 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, beklenmeyen esas faaliyet kârdaki farklılığın %15,6'sının modelde yer alan değişkenler tarafından açıklanabildiğini göstermektedir.

Tablo 10'da, LOSS_CONT_OP (Sürdürülen Faaliyetlerden Vergi Öncesi Zarar) değişkeninin katsayısı negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($\beta_1 = -0,038$; $p < 0,01$) gerçekleşmiştir. Fan vd. (2010:1314)'e göre; beklenmeyen esas faaliyet kârı ile olan yüksek pozitif (veya düşük negatif) ilişki daha fazla sınıflandırma değiştirmesinin

yapıldığını göstermektedir. Dolayısıyla, bu sonuç, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değişikliği yapıldığını göstermektedir.

Bağımsız denetim kalitesi ile faaliyet dışı giderlerin kullanılarak sınıflandırma değişikliği yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkinin araştırılmasına yönelik olarak, araştırmanın ikinci hipotezi (H2) kapsamında ilgilenilen değişken *LOSS_CONT_OP* ve *BIG4* değişkenleri arasındaki etkileşimdir. Bu nedenle, Model (2)'de, etkileşim değişkeni (*BIG4*LOSS_CONT_OP*) kullanılmıştır. Tablo 10'da görüldüğü üzere, *BIG4*LOSS_CONT_OP* değişkeninin katsayısı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($\beta_3 = 0,315$; $p < 0,01$) gerçekleşmiş olup, 4 büyüklerle ölçülen denetim kalitesinin sınıflandırma değişikliği yoluyla kâr yönetimi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. *BIG4*LOSS_CONT_OP* değişkeninin pozitif katsayısı, 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde sınıflandırma değişikliği (esas faaliyet kârı şişirmeye yönelik olarak esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderler kaleminde kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması) uygulanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu gösterdiğinden, Hipotez 2 kabul edilmiştir. Bir başka ifadeyle, bu sonuç, şirket yöneticilerinin kârı yönetme kabiliyetinin yüksek kalitede denetim ile kısıtlandığı durumda, esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değişikliğini kullanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tahakkuk yönetimi ve gerçek (reel) faaliyetler yoluyla kâr yönetimi ile karşılaştırıldığında, yönetime önemli avantajlar sağladığı kabul edilen ve gelir tablosundaki gider kalemlerinin kasıtlı bir şekilde yanlış sınıflandırılması olarak tanımlanan sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi, literatürde sınırlı sayıda çalışmada incelenmiştir. Bu tür çalışmalarda; genellikle, gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi suretiyle kâr yönetiminin, spesifik olarak ise esas faaliyet giderlerinin yinelenmeyen kalemlere (özel kalemler, olağandışı kalemler v.b.), durdurulan faaliyetlere ve esas faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesinin incelendiği görülmektedir. Bununla birlikte, önceki çalışmalarda, bağımsız denetim kalitesinin ihtiyari tahakkuklar yoluyla kâr yönetimini sınırlandırdığına dair çok sayıda çalışmada kanıt sağlanırken, sınıflandırma değiştirmesi ile ilişkisine ilişkin çok az sayıda çalışmada (Haw vd., 2011; Barua ve Zhao, 2014) kanıt sağlanmıştır. Tahakkuk yönetimi ve reel (gerçek) kâr yönetimi ile karşılaştırıldığında, sınıflandırma değiştirmesinin denetçiler tarafından ortaya çıkartılmasının zor olması ve net kâr rakamı değişmediği için denetçilerin bu tür uygulamaları kavrama çabasının sınırlı olması nedeniyle, bağımsız denetim kalitesi ve sınıflandırma değiştirmesi ilişkisinin araştırılması önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, bağımsız denetim kalitesi ve gelir tablosu kalemlerine ilişkin sınıflandırmanın değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişki 2009-2017 arası yıllar için Borsa İstanbul imalat sanayii örnekleminde, en küçük kareler regresyon yöntemi ile araştırılmıştır. Bağımsız denetim kalitesinin göstergesi olarak 4 büyüklerle ölçülen denetim firması büyüklüğü; sınıflandırma değiştirmesi kapsamında ise esas faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetlere ve faaliyet dışı giderlere kaydırılması şeklindeki kâr yönetimi uygulamaları esas alınmak suretiyle araştırma hipotezleri test edilmiştir.

Çalışmada, ilk olarak, bağımsız denetim kalitesi ve durdurulan faaliyetler kullanılarak sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma bulguları, 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi (esas faaliyet kârı şişirmeye yönelik olarak esas

faaliyet giderlerinin durdurulan faaliyetler kaleminde kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması) uygulanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, şirket yöneticilerinin kârı yönetme kabiliyetinin yüksek kalitede denetim ile kısıtlandığı durumda, durdurulan faaliyetlerden zarar raporlayan şirketlerin sınıflandırma değiştirmesini kullanma ihtimalinin daha yüksek olduğu göstermekte olup, Barua ve Zhao (2014) çalışma bulgularını desteklemektedir.

Bu çalışmada, ikinci olarak, bağımsız denetim kalitesi ile esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderlere kaydırılması yoluyla sınıflandırma değiştirmesi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonuçları, 4 büyüklerle ölçülen denetim kalitesinin sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, bu sonuç, 4 büyük denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerde sınıflandırma değiştirmesi (esas faaliyet kârını şişirmeye yönelik olarak esas faaliyet giderlerinin faaliyet dışı giderler kaleminde kasıtlı olarak yanlış sınıflandırılması) uygulanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın bulguları, bağımsız denetim kalitesi ve esas faaliyet giderlerin durdurulan faaliyetlere ve faaliyet dışı giderlere kaydırılması suretiyle kâr yönetimi uygulanması arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuç, şirketlerin tahakkukları yönetme fırsatlarının bağımsız denetim kalitesi ile kısıtlandığı durumda, alternatif kâr yönetimi aracı olarak sınıflandırma değiştirmesine yönelebileceklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın, literatürde daha az maliyetli olduğu ve daha az incelenen bu kâr yönetimi tekniğinin potansiyel kullanımına karşı yatırımcılara, düzenleyicilere ve denetçilere fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın, diğer çalışmalardan farklı olarak, bağımsız denetim kalitesi ile sınıflandırma değiştirmesi yoluyla kâr yönetimi arasındaki ilişkiyi esas faaliyet giderlerinin hem durdurulan faaliyetlere hem de faaliyet dışı giderlere kaydırılması kapsamında araştırması itibarıyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Her çalışma gibi bu çalışma da birtakım kısıtlar içermektedir. Bunlardan birincisi, durdurulan faaliyet raporlayan şirketler örnekleminin her ne kadar imalat sanayii şirketlerinin %6'sını (Barua ve diğ., 2010'da %8'i) oluşturmakta ise de, oldukça az sayıda şirketten oluşmasıdır. Çalışmanın ikinci kısıtı, bağımsız denetim kalitesi göstergesi olarak literatürde sıklıkla kullanılan ölçüt olan denetim firması büyüklüğünün kullanılmış olmasıdır. Dolayısıyla, farklı denetim kalitesi göstergeleri kullanılarak da denetim kalitesi ve sınıflandırma değiştirmesi ilişkisinin araştırılması mümkündür.

Çalışmanın bir diğer kısıtı, esas faaliyet kâr beklenti modelinin tahmininde McVay (2006) modelinin düzeltilmiş şekli olan Fan vd. (2010) modelinin kullanılmış olmasıdır. Sınıflandırma değiştirilmesi yoluyla kâr yönetimi konusu nispeten yeni sayılabilecek bir araştırma alanı olduğundan, gelecekteki araştırmalarda farklı sınıflandırma teknikleri ve beklenen esas faaliyet kârı tahminine yönelik farklı modeller geliştirilmesi literatüre önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca, gelecekteki araştırmalarda gelirlerin sınıflandırma değiştirilmesi kapsamında kullanılmasına yönelik de çalışmalar gerçekleştirilmesinde fayda olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abernathy, J., Beyer, B. & Rapley, E. (2014). Earnings management constraints and classification shifting. *Journal of Business Finance & Accounting*, 41(5), 600-626.
- Adıgüzel, H. (2017). Classification shifting in the income-decreasing discretionary accrual firms. *International Journal of Financial Research*, 8(3), 187-194.
- Alfonso, E., Cheng, C. & Pan, S. (2015). Income classification shifting and mispricing of core earnings. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 1-32.
- Alsharairi, M., Black, E.L. & Hofer, C. (2015). The impact of pre-merger earnings management on non-cash acquisition premia: evidence from the European market for corporate control. *Corporate Ownership & Control*, 14(4), 586-601.
- Altuğ, F. (2000). *Mali Denetim*. Ezgi Kitabevi. Bursa.
- American Institute of Certified Public Accountants [AICPA], (2011). *A Firm's System of Quality Control*. Statements on Quality Control Standards No.7. New York, A.B.D.
- American Society of Quality Control, (2018). Quality Glossary. <https://asq.org/quality-resources/quality-glossary>. (Erişim Tarihi: 14.10.2018).
- Anderson, M., Banker, R. & Janakiraman, S. (2003). Are selling, general, and administrative costs “sticky”? *Journal of Accounting Research*, 41 (1), 47–63.
- Anthony A. & Murwaningsari, E. (2018). The analysis of earnings management with classification shifting by using discontinued operations in Indonesia. *Journal of Business and Retail Management Research (JBRMR)*, 12(4), 108-116.
- Arthur, N., Endrawes, M. & Ho, S. (2017). Impact of partner change on audit quality: An analysis of partner and firm specialisation effects. *Australian Accounting Review*, 83(27), 368-381.
- Athanasakou, V., N., Strong, C. & Walker, M. (2011), The market reward for achieving analyst earnings expectations: Does managing expectations or earnings matter? *Journal of Business Finance & Accounting*, 38, 58-94.
- Ayarlıoğlu, M.A. (2007). Kâr yönetimi uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda test edilmesi. Doktora Tezi, *Hacettepe Üniversitesi*, Ankara.
- Baber, W., Fairfield, P. & Haggard, J. (1991). The effect of concern about reporting income on discretionary spending decisions: The case of research and development. *The Accounting Review*, 66, 818–829.

- Baik, B., Cho, H., Choi, W. & Lee, K. (2015). Who classifies interest payments as financing activities? An analysis of classification shifting in the statement of cash flows at the adoption of IFRS. *Journal of Accounting and Public Policy*, 35(4), 331-351.
- Bakır, M. (2011). *Denetim ve Meslek Hukuku*. Murathan Yayınevi. Trabzon.
- Baloğlu, M. (2005). Çok değişkenli regresyon analizlerinde sürekli bağımsız değişkenler arasındaki etkileşimin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-6.
- Balsam, S., Krishnan, J. & Yang, J.S. (2003). Auditor industry specialization and earnings quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 22 (2), 71-97.
- Barua, A., Lin, S. & Sbaraglia, A. (2010). Earnings management using discontinued operations. *The Accounting Review*, 85(5), 1485-1509.
- Barua, A. & Zhao, F. (2014). External monitoring mechanisms and earnings management using classification shifting. Working paper, *Florida International University*, A.B.D.
- Beaver, W.H. & McNichols, M.F. (1998). The characteristics and valuation of loss reserves of property casualty insurers. *Review of Accounting Studies*, 3, 73-95.
- Becker, C.L., Defond, M.L., Jiambalvo, J. & Subramanyam, K.R. (1998). The effect of audit quality on earnings management. *Contemporary Accounting Research*, 15(1), 1-24.
- Bedük, A. (2014). *Modern Yönetim Teknikleri*. Gazi Kitabevi. Ankara.
- Behn, B. K., Gotti, G., Herrman, D. & Kang, T. (2013). Classification shifting in an international setting: Investor protection and financial analysts monitoring. *Journal of International Accounting Research*, 12(2), 27-50.
- Bell, T., Causholli, M. & Knechel, W.R. (2015). Audit firm tenure, non-audit services and internal assessments of audit quality. *Journal of Accounting Research*, 53(3), 461-509.
- Beneish, MD. (1997). Detecting GAAP violation: implications for assessing earnings management among firms with extreme financial performance. *Journal of Accounting and Public Policy*, 16(3), 271-309.
- Bertin, M.J. & Iturriaga F.L. (2005). Earnings management and internal control mechanism: Evidence from Chilean firms. *New Developments in Banking and Finance*, L.W. Cornwall ed.. Nova Science Publishers, 1-27.

- Blankley, A.I., Hurtt D.N. & MacGregor, J.E. (2012). Abnormal audit fees and restatements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(1), 79-96.
- Braam, G., Nandy, M., Weitzel, U. & Lodh, S. (2015). Accrual-based and real earnings management and political connections. *The International Journal of Accounting*, 50, 111-141.
- Bradshaw, M.T. & Sloan, R.G. (2002). GAAP versus the street: An empirical assessment of two alternative definitions of earnings. *Journal of Accounting Research*, 40(1), 41-66.
- Braswell, M. & Daniels, R.B. (2017). Alternative earnings management techniques: What audit committees and international auditors should know. *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 28(2), 45-54.
- Burgstahler, D. & Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of Accounting & Economics*, 24, 99-126.
- Bushee, B. (1998). The influence of institutional investors on myopic R&D investment behavior. *The Accounting Review*, 73, 305–330.
- Cahan, S.F., Emanuel, D., Hay, D., & Wong, N. (2008). Non-audit fees, long term auditor client relationships and earnings management. *Accounting and Finance*, 48(2), 181-207.
- Cai, C., Zhao, S., & Huang, Y. (2005). Toward the effect of audit quality on earnings management-empirical evidence from manufacturing enterprises listed in Shanghai Stock Market. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 1(2), 69-80.
- Cameron, R. & Gallery, N. (2012). Were regulatory changes in reporting “Abnormal items” justified? *Journal of Accounting & Organizational Change*, 8 (2), 160-185.
- Carlin, M.T., Finch, N. & Laili, N.H. (2009). Investigating audit quality among Big 4 Malaysian firms. *Asian Review of Accounting*, 17(2), 96-114.
- Causholli, M., Chambers, D.J. & Payne, J.L. (2015). Does selling non-audit services impair auditor independence? New research says “yes”. *Current Issues in Auditing*, 9(2), 1-6.
- Chadegani, A.A. (2011). *Review of Studies on Audit Quality*. International Conference on Humanities, Society and Culture (ICHSC). 4-6 Kasim 2011. Kuala Lumpur, Malezya.

- Chae, S. & Nakano, M. (2015). The effect of classification shifting on analyst forecast accuracy: Evidence from Japan. *Hitotsubashi Journal of Commerce and Management*, 49, 22-35.
- Chen, C.Y., Lin, C.J. & Lin, Y.C. (2008). Audit partner tenure, audit firm tenure and discretionary accruals: Does long auditor tenure impair earnings quality? *Contemporary Accounting Research*, 25(2), 415-445.
- Choi, J.H., Kim, J.B. & Zang, Y. (2010). Do abnormally high audit fees impair audit quality? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 29(2), 73-97.
- Christie, A.A. & Zimmerman, J.L. (1991). Efficient vs. opportunistic choice of accounting procedures: Corporate control contest. Working paper, *University of Rochester*, New York, A.B.D.
- Cohen, D., Dey, A. & Lys, T. (2008). Real and accrual-based earnings management in the pre- and post-Sarbanes-Oxley periods. *The Accounting Review*, 83 (3), 757–787.
- Cohen, D. & Zarowin, P. (2008). Economic consequences of real and accrual-based earnings management activities. Working paper, *New York University*, A.B.D.
- Cohen, D. & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 2-19.
- Cooper, B.J. (1993). The audit committee and internal audit. *Managerial Accounting Journal*, 8(3), 8-10.
- Cupertino, C.M., Martinez, A.L. & Costa Jr., N.C.A. (2016). Consequences for future return with earnings management through real operating activities. *Revista Contabilidade Finanças – USP, Sao Paulo*, 27(71), 232-242.
- Dang, L. (2004). Assessing actual and audit quality. Doktora tezi, *Drexel University*. A.B.D.
- Darrough, M., Lee, Y. & Oh, H. (2017). Classification shifting within non-recurring items. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 1-22.
- Das, R.C., Mishra, C.S. & Rajib, P. (2017). Real versus accrual-based earnings management: Do Indian firms prefer one over the other? *SAGE Publications, Paradigm*, 21(2), 156-174.
- Dattin, C.F. (2017). Developments in France regarding the mandatory rotation of auditors: Do they enhance auditors' independence? *Accounting History*, 22(1), 44-66.

- Davidsson, R.A. & Neu, D. (1993). A note on association between audit firm size and audit quality. *Contemporary Accounting Research*, 9(2), 479-488.
- Davidson, S., Stickney, C. & Weil, R. (1987). Accounting: *The language of business*, 7th ed., Thomas Horton and Daughter. Arizona. In Schipper. A.B.D.
- DeAngelo, L.E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3, 183-199.
- DeAngelo, L.E. (1986). Accounting numbers as market valuation substitutes: A study of management buyouts of public stockholders. *The Accounting Review*, 61(3), 400-420.
- Dechow, P. M., & Sloan, R.G. (1991). Executive incentives and the horizon problem: An empirical investigation. *Journal of Accounting and Economics*, 14, 51–89.
- Dechow, P. M., Sloan, R.G. & Sweeney, A.P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.
- DeFond, M.L. & Jiambalvo, J. (1991). Incidence and circumstances of accounting errors. *The Accounting Review*, 66(3), 643-655.
- DeFond, M.L., Raghunandan, K. & Subramanyam, K.R. (2002). Do non-audit service fees impair auditor independence? Evidence from going concern audit opinions. *Journal of Accounting Research*, 40 (4), 1247–1274.
- DeGeorge, F., Patel, J. & Zeckhauser, R. (1999). Earnings management to exceed thresholds. *The Journal of Business*, 72(1), 1-33.
- DeGeorge, F., Ding, Y., Jeanjean, T. & Stolowy, H. (2004). Do financial analysts curb earnings management? International evidence. Working paper, *University of Lugano, İsviçre*.
- Desai, N. & Nagar, N. (2016). A research note: Are auditors unable to detect classification shifting or merely not willing to report it? Evidence from India. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 12, 111-120.
- DeZoort, F. T. & Taylor, M.H. (2015). A public interest view of auditor independence: Moving toward auditor reliability when considering and promoting audit quality. *Accounting and the Public Interest*, 15(1), 53-63.
- Duncan, J.R. (2001). Twenty pressures to manage earnings. *CPA Journal*, 71(7), 33-37.
- Dunn, K.A. & Mayhew, J.W. (2004). Audit firm industry specialization and client. *Review of Accounting Studies*, 9, 35–58.
- Enomoto, M., Kimura, F. & Yamaguchi, T. (2015). Accrual-based and real earnings management: An international comparison for investor protection. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 11, 183-198.

- Erickson, M. & Wang, S. (1996). Earnings management by acquiring firms in stock for stock mergers. *Journal of Accounting and Economics*, 27, 149-176.
- Esendemir, E. (2011). Bağımsız denetim kalitesi ile ilgili yeni yaklaşımlar ve İzmir ilinde yeminli mali müşavirlere yönelik bir araştırma. Doktora tezi, *Celal Bayar Üniversitesi*, Manisa.
- Eshleman, J. D. & Guo, P. (2014). Abnormal audit fees and audit quality: The importance of considering managerial incentives in tests of earnings management. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(1), 117-138.
- Evans, J.H. & Sridhar, S.S. (1996). Multiple control systems, accrual accounting and earnings management. *Journal of Accounting Research*, 34(1), 45-65.
- Fan, Y., Barua, A., Cready, W. & Thomas, W. (2010). Managing earnings using classification shifting: Evidence from quarterly special items. *The Accounting Review*, 85(4), 1303-1323.
- Ferentinou, A.C. & Anagnostopoulou, S.C. (2016). Accrual based and real earnings management before and after IFRS adoption: The case of Greece. *Journal of Applied Accounting Research*, 17(1), 2-23.
- Fortin, S. & Pittman, J. (2004). Auditor choice and the cost of debt capital for newly public firms. Working paper, *McGill University, Montreal, Kanada*.
- Francis, J., Maydew, L. E. & Sparks, H. C. (1999). "The role of big 6 auditors in the credible reporting of accruals", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 18(2), 17-34.
- Francis, J.R. & Wang, D. (2008). The joint effect of investor protection and big 4 audits on earnings quality around the World. *Contemporary Accounting Research*, 25(1), 157-191.
- Francoeur, C., Amar, W.B. & Rakoto, P. (2012). Ownership structure, earnings management and acquiring firm post-merger market performance: Evidence from Canada. *International Journal of Managerial Finance*, 8(2), 100-119.
- Frankel, R. M., Johnson, M. F. & Nelson K. K. (2002). The relation between auditors' fee for nonaudit services and earnings management, *The Accounting Review*, 77(Ek), 71-105.
- Garvin, D.A. (1994). Building a Learning Organization. *Business Credit*, 96(1), 19-28.
- Geiger, M. A. & Rama, D.V. (2006). Audit firm size and going-concern reporting accuracy. *Accounting Horizons*, 20(1), 1-17.

- Ghazali, A.W., Shaife, N.A. & Sanusi, Z.M. (2015). Earnings management: An analysis of opportunistic behaviour. Monitoring mechanism and financial distress. *Procedia Economics and Finance*, 28, 190-201.
- Ghosh, A. & Moon, D. (2005). Auditor tenure and perceptions of audit quality. *The Accounting Review*, 80(2), 585-612.
- Gör, Y. (2016). Kurumsal yönetim uygulamalarının denetim kalitesine etkisi: Bağımsız denetim şirketleri üzerine bir araştırma. Doktora tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi*, Isparta.
- Gul, F.A., Ma, S. & Lai, K. (2017). Busy auditors, partner-client tenure and audit quality: Evidence from emerging market. *Journal of International Accounting Research*, 16(1), 83-105.
- Gunny, K. (2005). What are the consequences of real earnings management? Working paper. *Haas School of Business University of California*, Berkeley, A.B.D.
- Gunny, K. A. (2010). The relation between earnings management using real activities manipulation and future performance: Evidence from meeting earnings benchmarks. *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 855-888. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2010.01029.x>
- Güredin, E. (2007). *Denetim ve Güvence Hizmetleri*. Arıkan Basım Yayın Dağıtım. İstanbul.
- Güredin, E. (2014). *Denetim ve Güvence Hizmetleri*. Türkmen Kitabevi. İstanbul.
- Habbash, M. (2010). The effectiveness of corporate governance and external audit on constraining earnings management practice in the UK. Doctor of Philosophy, *Durham University*, United Kingdom.
- Habib, A. (2011). Audit firm industrial specialization and audit outcomes: Insights from academic literature. *Research in Accounting Regulation*, 23, 114-129.
- Haw, I., Ho, S. & Li, A. (2011). Corporate governance and earnings management by classification shifting. *Contemporary Accounting Research*, 28(2), 517-553.
- Healy, P.M. (1985). The effect of bonus Schemes on accounting decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 7, 85-107.
- Healy, P.M. & Wahlen, J.M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383
- Ho, L.J., Liu, C.S. & Schaefer, T. (2010). Audit tenure and earnings surprise management. *Review of Accounting and Finance*, 9(2), 116-138.

- Hoitash, R., Markelevich, A. & Barragato, C.A. (2007). Audit fees and audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 22(8), 761-786.
- Hollie, D., Nicholls, C. & Zhao, Q. (2011). Effects of cash flow statement reclassifications pursuant to the SEC's one-time allowance. *Journal of Accounting and Public Policy*, 30(6), 570-588.
- Hossain, S., Yazawa, K. & Monroe, G.S. (2017). The relationship between audit team composition, audit fees and quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 36(3), 115-135.
- Hribar, P. & Collins, D.W. (2002). Errors in estimating accruals: Implications for empirical research. *Journal of Accounting Research*, 40(1), 105-134.
- Hsu, W. & Ku, y. (2011). Earnings management and classification shifting through affiliates. *The International Journal of Accounting Studies*, 53(7), 1-34.
- Jaggi, B. & Lee, P. (2002). Earnings management response to debt covenant violations and debt restructuring. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 17(4), 295-324.
- Jeong, S. W. & Rho, J. (2004). Big six auditors and audit quality: The Korean evidence. *The International Journal of Accounting*, 39(2), 175-196.
- Ji, Y., Potepa, J. & Rozenbaum, O. (2018). Discontinued operations: Earnings management, value relevance, and the role of ASU 2014-08. Working paper, *Georgetown University*, A.B.D.
- Johnson, V.E., Khurana, I.K. & Reynolds, J.K. (2002). Audit-firm tenure and the quality of financial reports. *Contemporary Accounting Research*, 19(4), 637-660.
- Jones, J. J., (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29 (2), 193-228.
- Junaidi, J., Hartono, J., Suwardi, E., Miharjo, S. & Hartadi, B. (2016). Does auditor rotation increase auditor independence? *Gadjah Mada International Journal of Business*, 18(3), 315-336.
- Kabir, M.H., Sharma, D., Islam, M.A. & Salat, A. (2010). Big 4 auditor affiliation and accruals quality in Bangladesh. *Managerial Auditing Journal*, 26(2), 161-181.
- Karami, G., Karimiyan, T. & Salati, S. (2017). Auditor tenure, auditor industry expertise and audit report lag: Evidences of Iran. *Iranian Journal of Management Studies*, 10(3), 641-666.

- Karapetrovic, S. & Willborn, W. (2000). Quality assurance and effectiveness of audit systems. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 17(6), 679-703.
- Kepekçi, C. (2000). *Bağımsız Denetim*. Siyasal Kitabevi. Ankara.
- Kim, B.H., Lei, L. & Pevzner, M. (2010). Debt covenant slack and real earnings management. Working paper, *American University*, A.B.D.
- Kim, J.B. & Sohn, B.C. (2013). Real earnings management and cost of capital. *Journal of Accounting Public Policy*, 32, 518-543.
- Khlif, H. & Samaha, K. (2016). Audit committee activity and internal control quality in Egypt. Does external auditor's size matter? *Managerial Auditing Journal*, 31(3), 269-289.
- Knauer, C.E., Gold, A. & Pott, C. (2013). Mandatory audit firm rotation: A review of stakeholder perspectives and prior research. *Accounting in Europe*, 10(1), 27-41.
- Knechel, W.R., Naiker, V. & Pacheco, G. (2007). Does auditor industry specialization matter? Evidence from market reaction to auditor switches. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 26(1), 19-45.
- Kothari, S.P., Leone, A. & Wasley, C.E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 163-197.
- Kothari, S.P., Mizik, N. & Roychowdhury, S. (2012). Managing for the moment: The role of real activity versus accruals earnings management in SEO valuation. Working paper, *Boston College*, A.B.D.
- Krishnan, G. V. (2003). Does big 6 auditor industry expertise constrain earnings management? *Accounting Horizons*, 17, 1-16.
- Küçüksözen, C. (2004). Finansal bilgi manipülasyonu: Nedenleri, yöntemleri, amaçları, teknikleri, sonuçları ve İMKB şirketleri üzerine ampirik bir araştırma. Doktora tezi. *Ankara Üniversitesi*, Ankara.
- Lail, B., Thomas, W. & Winterbotham, G. (2014). Classification shifting using the "corporate/other" segment. *Accounting Horizons*, 28(3), 455-477.
- Lara, J.M.G., Osma, B.G. & Penalva, F. (2010). Differential information consequences of real versus accruals earnings management. Working paper, *University of Navarra*, İspanya.
- Lee, L.F. (2012). Incentives to inflate reported cash from operations using classification and timing. *The Accounting Review*, 87 (1), 1-33.

- Li, S.F., McDowell, E. & Moore, E.A. (2009). Accrual based earnings management, real transactions manipulation and expectations management: U.S. and international evidence. Working paper, *Rider University*, A.B.D.
- Lim, C. Y. & Tan, H.T. (2007). Non-audit service fees and audit quality: The impact of auditor specialization. *Journal of Accounting Research*, 46(1), 199-246.
- Lougee, B. A. & Marquardt, C. A. (2004). Earnings informativeness and strategic disclosure: An empirical examination of “Pro Forma” earnings. *The Accounting Review*, 79(3), 769-795.
- Mansi, S., Maxwell, W.F. & Miller, D.P. (2004). Does auditor quality and tenure matter to investors? Evidence from the bond market. *Journal of Accounting Research*, 42(4), 755-793.
- Malikov, K., Manson, S. & Coakley, J. (2018). Earnings management using classification shifting of revenues. *The British Accounting Review*, 50, 291-305.
- Mao, Y. & Renneboog, L. (2015). Do managers manipulate earnings prior to management buyouts? *Journal of Corporate Finance*, 35, 43-61.
- Marinovic, I. (2013). Internal control system, earnings quality and the dynamics of financial reporting. *RAND Journal of Economics*, 44(1), 145-167.
- McVay, S.E. (2006). Earnings management using classification shifting: An examination of core earnings and special items. *The Accounting Review*, 81(3), 501-531.
- McNichols, M. & Wilson, G.P. (1988). Evidence of earnings management from the provision for bad debts. *Journal of Accounting Research*, 26, 1-31.
- Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği (1 Sıra No’lu). Resmi Gazete Tarihi: 26.12.1992. Resmi Gazete No: 21447 (M).
- Moore, D.A., Tetlock, P.E., Tanlu, L. & Bazerman M.H. (2004). Conflicts of interest and the case of auditor independence: Moral seduction and strategic issue cycling. Working paper, *Carnegie Mellon University*, Pittsburgh, A.B.D.
- Moroney, R. & Carey, P. (2011). Industry- versus task- based experience and auditor performance. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 30(2), 1-18.
- Mulford, C.W. & Comiskey, E.E. (2002). *The Financial Numbers Game- Detecting Creative Accounting Practices*. John Wiley & Sons Inc., New York. A.B.D.
- Myers, J.N., Myers, L.A. & Omer, T.C. (2003). Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation. *The Accounting Review*, 78(3), 779-799.

- Nagar, N. & Sen, K. (2014). Classification shifting in the cash flow statement: Evidence from India. Working paper, *Indian Institute of Management Calcutta*, Hindistan.
- Nagar, N. & Sen, K. (2017). Classification shifting: Impact of firm cycle. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 15(2), 180-197.
- Noh, M., Moon, D., Guiral, A. & Esteban, L. (2014). Earnings management using income classification shifting- Evidence from the Korean IFRS adoption period. Working paper, *Yonsei University*, Kore.
- Ocak, M. (2013). Kurumsal yönetim bileşenlerinin tahakkuk ve işlem esaslı kâr yönetimi üzerine etkileri ve bir uygulama. Doktora tezi, *İstanbul Üniversitesi*, İstanbul.
- Ocak, M.(2016). Kâr yönetimi, bağımsız denetim görüşü ve denetim firması değişimi arasındaki ilişkiler: Borsa İstanbul imalat sektörüne yönelik bir araştırma. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 89-110.
- Özcan, M. (2007). Kar yönetimi uygulamalarına ilişkin etik yargı farklılıkları. Doktora tezi. *Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü*, Kocaeli.
- Palmrose, V.Z. (1986). Audit fees and auditor size: Further evidence. *Journal of Accounting Research*, 24(1), 97-110.
- Palmrose, V.Z. (1988). An analysis of auditor litigation and service quality. *The Accounting Review*, 64(1), 55-73.
- Pan, S. (2014). Income classification shifting and financial analysts' forecasts. Doktora Tezi, *Louisiana State University*, Louisiana, A.B.D.
- Petroni, K. R. (1992). Optimistic reporting in the property-casualty insurance industry. *Journal of Accounting and Economics*, 15, 485-508.
- Porter, B., Simon, J. & Hatherly, D. (2009). *Principles of External Auditing (3rd ed.)*. Wiley. İngiltere.
- Prawitt, D.F., Smith, J.L. & Wood, D. (2008). Internal audit quality and earnings management. Working paper, *Brigham Young University*, A.B.D.
- Public Company Accounting Oversight Board [PCAOB], (2011). *PCAOB to Consider Concept Release on Auditor Independence and Audit Firm Rotation*. Press Release (August 2011), Washington D.C., A.B.D.
- Rajhi, M.T. & Azibi, J. (2008). Auditor's choice and earnings management after Enron Scandals: Empirical approach in French Context. 2008 EABR & TLC Conferences Proceedings, Rothenburg, Almanya.

- Reichelt, J. K. & Wang, D. (2010). National and office-specific measures of auditor industry expertise and effects on audit quality. *Journal of Accounting Research*, 48 (3), 647– 686.
- Reid, L. & Carcello, J.V. (2017). Investor reaction to the prospect of mandatory audit firm rotation. *The Accounting Review*, 92(1), 183-211.
- Reinstein, A., Lander, G.H. & Gavin, T.A. (1994). The external auditor's consideration of the internal audit function. *Managerial Auditing Journal*, 9(7), 29-36.
- Revsine, L., Collins, D. & Johnson, W. (2005). *Financial Reporting and Analysis*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. A.B.D.
- Romero, S. (2010). Auditor independence: Third party hiring and paying auditors. *EoruMed Journal of Business*, 5(3), 298-314.
- Roychowdhury, S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42, 335-370.
- Sayari, S., Mraih, F., Finet, A. & Omri, A. (2013). The impact of earnings management on stock returns: The case of Tunisian firms. *Global Journal of Management and Business Research Finance*, 13(10), 50-66.
- Schipper, K. (1989). Commentary on earnings management. *Accounting Horizons*, 91-102.
- Schoumans, J. (2011). Classification shifting in quarterly reports. Master's thesis, *Erasmus University*, Rotterdam, Hollanda.
- Scott, W.D. & Gist, W.E. (2013). Forced auditor change, industry specialization and audit fees. *Managerial Auditing Journal*, 28(8), 708-734.
- Selimoğlu, S.K., Özbirecikli, M., Uzay, Ş. & Uyar, S. (2015). *Bağımsız Denetim*. Muhasebe Denetim Basım Yayın A.Ş., (TÜRMOB Yayınları). Ankara.
- Sinason, D.H., Jones, J.P. & Shelton, S.W. (2001). An investigation of auditor and client tenure. *American Journal of Business*, 16(2), 31-40.
- Siu, D. & Faff, R. (2013). Management of core earnings using classification shifting around seasoned equity offerings. Working paper, *University of Queensland*, Avusturalya.
- Skaife, H., Swenson, L. & Wangerin, D. (2013). Classification shifting of R&D expense. Working paper, *University of Wisconsin-Madison*, Wisconsin, A.B.D.
- Sloan, R.G. (1996). "Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings?". *The Accounting Review*, 71(3), 289-315.

- Sohn, B.C. (2016). The effect of accounting comparability on the accrual-based and real earnings management. *Journal of Accounting an Public Policy*, 35, 513-539.
- Soltani, B. (2007). *Auditing: An International Approach*. Prentice Hall. England.
- SPK, Seri X, No: 22. (2006). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ. <http://www.mevzuat.spk.gov.tr>. (Erişim tarihi: 27/12/2017).
- Stolowy, H. & Breton, G. (2000). *A review of research on accounts manipulation*. 23rd Annual Congress of the European Accountin Assocation. March 29-31, 2000. Münih, Almanya.
- Subramanyam, K.R. (1996). The pricing of discretionary accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 22, 249-281.
- Swai, J.P. & Mbogela, C.S. (2016). Accrual-based versus real earnings management: The effect of ownership structure: Evidence from East Africa. *ACRN Oxford Journal of Finance and Risk Perspectives*, 5(2), 121-140.
- T.C. Resmi Gazete (02.10.2013. Sayı: 28783). KKS 1 Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri ile Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol Standardı. <http://www.resmigazete.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 31.10.2018).
- T.C. Resmi Gazete (14.11.2013. Sayı: 28821). BDS 220 Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Kalite Kontrol Standardı. <http://www.resmigazete.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 31.10.2018).
- T.C. Resmi Gazete (21.07.2017. Sayı: 28509). Bağımsız Denetim Yönetmeliği. S:12. <http://www.resmigazete.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 28.10.2018).
- Teoh, S.,H. & Wong, T., J. (1993). Perceived Auditor quality and the earnings response coefficient. *The Accounting Review*, 68(2), 346-366.
- Titman, S. & Trueman, B. (1986). Information quality and the valuation of new issues. *Journal of Accounting and Economics*, 8(2), 159-172.
- Tsipouridou, M. & C. Spathis. (2012). Earnings management and the role of auditors in an unusual IFRS context: The case of Greece. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 21(1), 62-78.
- Ünlü, K. & Fındık, F. (2001). Kalite güvencesi sistemleri ve bir uygulaması. *S.A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, (6)1, 89-98.
- Watts, R.L. & Zimmerman, J.L. (1979). The markets for independence and independent auditors. Working paper, *The University of Rechester*, Rechester, A.B.D.

- Watts, R.L. & Zimmerman, J.L. (1986). *Positive Accounting Theory*. Prentice Hall Contemporary Topics in Accounting Series. New Jersey. A.B.D..
- Wilson, G.R. (2015). The effect of real earnings management on the information content of earnings. *Journal of Finance and Accountancy*, 19, 1-10.
- Wu, E. (2016). Classification shifting as an earnings management tool among European firms. Master's thesis, *Erasmus University*, Rotterdam, Hollanda.
- Xie Z., Cai, C. & Ye, J. (2010). Abnormal audit fees and audit opinion - further evidence from China's capital market. *China Journal of Accounting Research*, 3(1), 51-70.
- Xu, R.Z., Taylor, G.K. & Dugan, M. (2007). Review of real earnings management literature. *Journal of Accounting Literature*, 26(1), 195-228.
- Yaşar, A. (2011). Bağımsız dış denetim kalitesinin kâr yönetimi üzerine etkisi: İMKB'de kayıtlı işletmeler üzerine bir uygulama. Doktora tezi, *Çukurova Üniversitesi*, Adana.
- Yaşar, A. (2013). Big four auditor's audit quality and earnings management: Evidence from Turkish stock market. *International Journal of Business and Social Science*, 4(17),153-163.
- Yavuz, M. (2011). Bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçiler üzerinde kamu denetimi ve gözetimi. *Mali Çözüm*, Eylül-Ekim 2011, 147-162.
- Zalata, A.M. & Roberts, C. (2016). Internal corporate governance and classification shifting practices: An analysis of U.K. corporate behavior. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 31(1), 51-78.
- Zalata, A.M. & Roberts, C.(2017). Managing earnings using classification shifting: U.K. evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 29, 52-65.
- Zang, H. (2012). Detecting earnings management – Evidence from rounding – up in reported EPS. Working paper, *University of Illinois at Chicago*, A.B.D.
- Zhang, M.W. & Myrteza, S. (1996). The determinants of audit fees: Australian perspective. *Asian Review of Accounting*, 4(1), 81-97.
- Zhang, Q. & Guo, X. (2016). The effect of classification shifting on accruals and cash flow. *International Conference on Industrial Economic System and Industrial Security Engineering (IEIS)*, 24-27 Temmuz 2016, Sidney, Avustralya.

Zhao, F. (2012). External monitoring mechanism and earnings management using classification shifting. Working paper, *Florida International University*, Florida, A.B.D.

Web kaynakları:

www.borsaistanbul.com

www.kgk.gov.tr

www.kap.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı : Eray ÇETİN
Doğum yeri / tarihi : Mersin/ 05.06.1980
Medeni Durumu : Evli
İletişim : 0 532 295 25 20 – eraycetin@osmaniye.edu.tr

EĞİTİM BİLGİLERİ

Doktora : Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi S.B.E. İşletme A.B.D.
Yüksek Lisans : Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi S.B.E. İşletme A.B.D.
Lisans : Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

İŞ DENEYİMİ

2007- D. Ediyor Öğretim Görevlisi

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Düziçi Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü Öğretim Görevlisi, (Kamu)

2007-2007 Öğretim Görevlisi

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Düziçi Meslek Yüksekokulu, İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Öğretim Görevlisi, (Kamu)

2004-2005 Eğitimci

RODER Ro-Ro Gemi Taşımacıları ve Kombine Taşımacılar Derneği, (Sivil Toplum Kuruluşu)

2004-2006 Ücretli Öğretim Görevlisi

Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu M.Y.O., Silifke-Taşucu M.Y.O. İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Ücretli Öğretim Görevlisi, (Kamu)

2003-2004 Eğitimci

BİL Dershaneleri Mersin Şubesi, (Ticari (Özel))

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 25/03/2019

Tez Başlığı / Konusu: Bağımsız Denetim Kalitesi Ve Gelir Tablosu Kalemlerine İlişkin Sınıflandırmanın Değiştirilmesi
Kullanılarak Kâr Yönetimi Arasındaki İlişki: BİST İmalat Sanayii Şirketleri Üzerine Bir Araştırma.

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin, 25/03/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme tiplerinden biri uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 'dır.

Filtreleme Tip 1 (maksimum %30)

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça dâhil,
- 3- Alıntılar dâhil.

Filtreleme Tip 2 (maksimum %10)

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç,
- 3- Alıntılar dâhil,
- 4- 5 Kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygularıyla arz ederim.

25.03.2019

Adı Soyadı: Eray ÇETİN

Öğrenci No: 14DRISL3203

Anabilim Dalı: İşletme

Programı: İşletme

Statüsü: Y.Lisans Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR.

Arş. Gör. Erdem KÜRKLÜ

